

Γραμματική τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης

ORIENTERING I KLASSISK GREKISKA

av
Ulf Swedjemark

Innehållsöversikt

	sid
Företal	i
<i>Grekiskan i enhetsskolan</i>	ii
En liten introduktion	1-2
Teckenförklaringar	3
Förkortningar	3
Det grekiska alfabetet och övriga skrifttecken	4-7
bokstäver	4
diftonger	5
skiljetecken	5
Diakritiska tecken	5-7
spiritus	5
accenter	6
placeringen av accent och spiritus	6
ord utan accent	7
 Allmänt om olika typer av språkliga förändringar	 8
 Ljudsystem	 9-20
vokaler:	
avljud	9
långt alfa i attiska efter ϵ , ι , ρ	9
vokalförkortning - <i>metathesis quantitatis</i> (kvantitetsomkastning)	9
ersättningsförlängning	10
kontraktion (sammandragning av vokaler)	10
elision vid hiatus mellan ord	11
stavelsebildande konsonanter	11
halvvokaler:	
halvvokalen $\tilde{i}$	12-13
halvvokalen $\tilde{\gamma}$ (digamma)	13-14
konsonanter:	
den germanska ljudskridningen	15-16
konsonanter i slutljud	17
aspiratadissimilation	17
partiella assimilationer	17-18
fullständiga assimilationer	18
dissimilation av dental före dental	18
$-\tau\iota > -\sigma\iota$	18
sigma	19-20

Formsystem	21-70
deklinationer:	
uppslagsformer för substantiv och adjektiv	22
bestämda artikeln (böjning och användning)	23-24
allmänna minnesregler	25
första deklinationen - <i>α</i> -deklinationen	26-27
andra deklinationen - <i>ο</i> -deklinationen	27-28
tredje deklinationen	29-31
adjektiv och particip	32-36
adjektiv i komparativ och superlativ	37-39
adverb	39-41
pronomen	42-45
verb:	
uppslagsform för verb	46
fyra modus: indikativ, konjunktiv, optativ och imperativ	46
sju tempus	46
aspekt	46-47
tre diateser: aktivum, medium och passivum	48
verbaladjektiv	48
personändelser	49
augment	50-51
reduplikation	51-52
bildning av olika tempusstammar	53-59
presensstammar	53
futurum	54
aoristus	55-57
perfekt	58-59
böjningsexempel	60-67
fyra oregelbundna verb	68-70
Negationer	71
Frågepartiklar	71
Partikeln <i>ἄν</i>	71-72
Andra partiklar och småord	72-73
Svenska bisatsers grekiska motsvarigheter	73-78
Kasusbruket	78-81
Räkneord	82
Temaformer av några verb	83-87
Sakregister	88-91
Grekiskt ordindex	92-104

“Agamemnons dödsmask” från en schaktgrav i Mykene, nu i Athens Nationalmuseum

FÖRETAL

Denna orientering i klassisk grekiska har lånat mycket från dels Severin Solders, *Grekisk skolgrammatik*, sjunde uppl., Malmö 1960, dels *Griechische Grammatik, I. Teil, Laut- und Formenlehre* von Hans Zinsmeister, München 1954 och, mer begränsat, *Griechische Grammatik, II. Teil, Satzlehre* von Hans Lindemann, München 1957.

Trots att det är endast ett kompendium, kan det likafullt förefalla alltför omfattande för den som bara vill lukta på klassisk grekiska. (Och det hela har blivit mer omfattande än förutsett.) Men förf. vill gärna ge den intresserade en möjlighet att i alla fall få en mer än ytlig insyn i det fascinerande språket som låter oss komma våra gemensamma språkliga rötter på spåren. För att inte mycket skall te sig som rena obegripligheter och nycker, måste en hel del ljudutvecklingar presenteras. Den som ägnar tid till att sätta sig in i dessa blir belönad på så sätt att ordning skapas ur kaos. Ljudförändringarna belyser ibland även släktskapen mellan svenska och grekiska och mer eller mindre allmänna språkliga fenomen. Men *nulla regula sine exceptione* (‘ingen regel utan undantag’) är i högsta grad tillämpligt på grekiska - och tur är det för annars skulle det bli ett riktigt virrvarr! Och därmed menas här att analogibildningar är vanliga, i synnerhet vad gäller ändelser. Skulle de s.k. ljudlagarna slå igenom överallt skulle böjningssystemen bli oöverskådliga. Av systemtvång inträder alltså analogier som förhindrar detta.

Grekiska är ett roligt språk! Dessutom är den grekiska litteraturen oerhört rik, och att den grekiska kulturen spelat en avgörande roll för västerlandet är allom bekant.

Rolig är också en på sitt sätt klassisk artikel om grekiska som förf. inte tycker sig kunna underlåta att citera här i början, på nästa sida.

Mycket nöje!

Falun, sommaren 2002

Ulf Swedjemark

Poseidon (eller Zeus) - övre delen av bronsstaty från c:a 460 f. Kr.
- Athens Nationalmuseum

GREKISKAN I ENHETSSKOLAN

Kunskaper i främmande språk var i den gamla skolan förbehållna ett litet fåtal. Genom att numera alla barn får lära sig tala engelska har ett fönster ut mot världen öppnats för hela folket och en social orättvisa blivit utplånad.

Dock är det egendomligt att se, hur den gamla surdegen sitter i. Grekiska läses blott av ett försvinnande fåtal i våra skolor, och somliga s.k. bildade kan förhäva sig över dem som av en klumpig skolordning har blivit utestängda från denna del av kulturen. Ett demokratiskt skolsystem måste överallt vara rikt facetterat, men undervisning i grekiska förekommer 1951 *inte i någon landskommun i riket*.

Vägen till utjämning får inte gå genom att topparna kapas, utan målsättningen skall vara, att alla får rätt att utveckla sina anlag och erhålla en vid orientering i ämneskretsarna. Det måste därför anses ofrånkomligt, att grekiska införes i någon av klasserna 4 - 6 i medborgarskolan. Sedan detta principbeslut har fattats, vilket måste ske snart, eftersom vi befinner oss i en fortskridande skolreform, som inte får stagnera, kan en förutsättningslös provningsverksamhet närmare ge anvisning om i vilken klass undervisningen bör sättas in. Problemet att finna lämpliga lärare får komma i andra rummet, eftersom skolan bör anpassas efter barnen och inte efter lärarna, och det torde för övrigt inte vara olösligt. Så länge lärare med s. k. akademisk utbildning ännu finnas kvar i skolväsendet, kan ju sådana med betyg i grekiska ha hand om undervisningen, så vida det befinnes nödvändigt att så bryta klassläraresystemet. För övrigt går det ju att anordna 14-dagarskurser under ferierna i grekiskans metodik samt komplettera klassrumsundervisningen med skolradions hjälp.

En stor fördel är att *uttalet vållar mindre svårigheter än i engelskan*. Någon differentiering av klasserna i greker och icke-greker får inte förekomma, då ju detta skulle snedvrída tanken bakom reformen. Skulle det visa sig - vilket ännu icke är statistiskt påvisat - att en del av elevmaterialet skulle få svårt att följa med undervisningen i grekiska, kan detta inom klassens ram avhjälpas genom att svårighetsgraden i arbetsgruppernas uppgifter avpassas efter de individuella intellektuella förutsättningarna. En arbetsgrupp kan i stället för språkstudier få i uppgift att t.ex. rita en grekisk flagga, varvid man givetvis på detta stadium inte får vara för sträng med fordringarna på alldeles parallella linjer samt tillåta viss valfrihet i fråga om flaggans färger. Målsättningen måste vara att tillvarata bildningsvärdet av den spontana aktiviteten.

Mycket kan väl också vinnas genom rationalisering och modernisering av lärostoffet. Det finns ju ingen anledning att tvinga eleverna att lära sig ett krångligt alfabet, när *a* lika väl kan utbytas mot *α* o.s.v. Läroboksbeståndet i grekiska är även i behov av en modernisering, ty de av de privata bokförlagen utgivna läroböckerna är helt slentrianmässigt alldeles utan färgglada illustrationer. Huruvida i ett skoldistrikt skall läsas nygrekiska eller klassisk grekiska kan avgöras av den kommunala skolstyrelsen, varigenom man vinner, att undervisningen smidigt blir anpassad efter det lokala

behovet och kommunernas olika näringsgeografiska struktur.

Vad slutligen timplanen beträffar, får det naturligtvis inte bli så, att elevernas arbetsbörda ökas genom reformen. Då engelskan har placerats in på schemat genom att modersmålet blivit befriat från 4 veckotimmar, ligger det närmast till hands, att matematiken lämnar 4 veckotimmar till grekiskan.

Att befara påvisbar minskning i förmågan att räkna som följd härav torde inte bli nödvändigt, och f.ö. är ju inte skolans kunskapsresultat något heligt, som inte kan rubbas. Det torde finnas möjlighet till åtskillig rationalisering inom matematiken. Att använda upp emot en termin till en komplexgivande inpluggning av multiplikationstabellen är föråldrat, då en sådan död kunskap kan ersättas av en liten tryckt papptabell att bära i fickan. Lärostoffet kan också genomgås snabbare genom att det tillses, att det inte som nu förekommer flera räkneexempel, vilka behandlar så gott som samma sak. En stor tidsvinst följer, när man frångår klassundervisningen och låter efter elevernas intresseinriktning en grupp syssla med additionen, en med subtraktionen o.s.v.

Efter detta beslut om en ny timplan för grekiska och matematik kan naturligtvis anordnas en förutsättningslös provning, avseende att visa dels huruvida eleverna i enhetsskolan har bättre kunskaper i grekiska än i den föråldrade realskolan och dels huruvida räkneförmågan verkligen har minskats så starkt, att matematiken eventuellt bör återfå 1 veckotimme. Provningsen bör inte ledas av någon rotel inom Skolöverstyrelsen, i vilken det gamla byråkratiska arvet kanske är levande, utan av en särskild avdelning inom överstyrelsen eller kanske hellre en särskild försökskommission. En undersökning bör också genom skolöverläkaren göras för att visa, om den hittillsvarande undervisningen i grekiska eller den nya ur medicinsk synpunkt är överlägsen.

Som synes skall den genomförda reformen inte doktrinärt anses som det sista ordet. Andra synpunkter måste lyhört anammas, och en fortsatt förutsättningslös provning har säkerligen nya uppslag att ge.

Fast står endast, att genom att ge alla rätt att lära grekiska ges en verklig allmän medborgerlig inlevelse i det nutida kulturlivet, som bygger på historisk grund, och ges en estetisk fostran, som möjliggör för alla att tillägna sig ett filosofiskt tänkesätt och därigenom leva ett rikare liv. Att fingra på detta vore att sticka en käpp i utvecklingens hjul.

Bildningen fördrages lättare, om den delas av alla.

Rds.

(I *Tidning för Sveriges läroverk*, nr 8 [14/4] 1951)

EN LITEN INTRODUKTION

Från ett urhem (kusterna norr om Svarta havet?) spred sig de s.k. indo-européerna både åt öster (Indien och Iran) och åt väster, i våg efter våg. Omkr. 1900 f. Kr. kom en första stam till det område som idag kallas Grekland; andra stammar kom successivt, sist dorerna, omkr. 1200.

Från 1400-talet f. Kr. finns grekiskt språk bevarat på lertavlor från palatset i Knossos på Kreta. Den s.k. Linear B-skriftens gåta löstes i modern tid (1953) av engelsmannen Michael Ventris, under kriget verksam som chifferexpert. Mot sin egen förmodan fann han att språket var grekiska.

Från c:a 800 f. Kr. är annars de äldsta skriftliga minnesmärkena som är skrivna med det grekiska alfabetet.

Den successiva invandringen förklarar inte bara mycket i det antika Greklands historia. Självfallet återspeglas den också i dialekternas spridning c:a 450 f. Kr. (att jämföras med den politiska kartan för Grekland 431 f. Kr. på nästa sida):

De litterärt viktiga dialekterna bildar tre grupper:

I. Jonisk-attiska

A. Joniska med representanter som **Homer** (men se nedan!), epikern **Hesiodos** (från Boiotien!), "historiekrivningens fader" **Herodotos**, äldre filosofer och medicinskribenter.

B. Attiska med namn som de tre tragöderna **Aischylos**, **Sofokles** och **Euripides**, komediförfattaren **Aristofanes**, historikern **Thukydides** (alla 400-talet f. Kr.), **Xenofon** och hans samtida **Platon**, dennes elev **Aristoteles**, politikern och talaren **Demosthenes**.

II. Äoliska, språket för lyrikerna **Sappho** och **Alkaios** (omkr. 600 f. Kr. på Lesbos).

III. Doriska, framför allt **körlyrikens** språk, alldeles oavsett vilken dialekt som var författarens modersmål. I klassisk grekiska råder genrens tyranni. Den som skrev om något medicinskt "måste" skriva på joniska, körpartierna i tragediförfattarnas verk bär stark prägel av doriska. Särskilt påfallande är **det episka konstspråket** som växte fram bland berättare före Homeros. De vävde samman historier av delar från olika traditioner, från olika områden, avfattade på joniska och äoliska. Epiker från och med Homeros nyttjar ett språk som aldrig talats, joniska med starka inslag av äoliska.

På grund av dessa dialekter, som också utnyttjades för en rikhaltig litteratur, har grekiska blivit ett språk med ett omfattande ordförråd, betydligt större än t.ex. latin.

Med **klassisk grekiska** menas den attiska prosa som producerades under den senare delen av 400-talet f. Kr., alltså ung. Athens storhetstid.

Som en följd av de politiska omvälvningarna i och med Alexander den Store († 323 f. Kr.) och hans enorma erövringar spreds grekisk kultur och grekiskt språk. Inte bara världen helleniserades utan även Grekland självt. Det som därtills kännetecknat den grekiska historien och politiken var en partikularism: med viss överdrift kan man säga att varje stad också var en stat. Men nu slog tidigare svaga tendenser till uppfattningen att alla hellener hade ett gemensamt land ut i blom. De genomgripande förändringarna hade också medfört att det uppstått en samgrekiska - **koiné**, *ἡ κοινὴ διάλεκτος*, 'det gemensamma språket' - som framför allt har attiska som bas men även påverkats mycket av joniska. På koiné är bl.a. **Nya Testamentet** avfattat. Ända fram till turkarnas erövring av Konstantinopel 1453 var denna grekiska rätts- och regeringsspråk, liksom också litteraturspråk i det östromerska - eller bysantinska - riket.

Politiska maktområden i Grekland 431 f. Kr.
Ur *Grosser historischer Weltatlas*, I, 3. uppl., München 1958

TECKENFÖRKLARINGAR

- > = *utvecklas till, ersätts med* } spetsen alltid vänd mot den yngre formen
 < = *uppkommet från, utvecklat ur*
 * markerar förutsatt, rekonstruerad form, ej belagd i skrift (i dylika former brukar ej accent sättas ut)
 ¯ (makron) över en vokal, t.ex. *ā*, anger att vokalen är lång ^{Obs!}
 ˘ (breve) över en vokal, t.ex. *ă*, anger att vokalen är kort ^{Obs!}
 ˙ under *i* eller *u* (*ȳ*, *ȳ*) anger halvvokal, ett mellanting mellan *i* och *j*, resp. *u* och *w* ^{Obs!}
 ˚ en liten ring under *l*, *m*, *n*, *r* (alltså *ł*, *ṁ*, *ṇ*, *ṛ*) markerar stavelsebildande konsonant, d.v.s. ett "suddigt" vokalljud utvecklas före eller efter konsonanten ^{Obs!}
 ˆ (trema) över en vokal efter en annan vokal (som i *Citroën*) anger att båda vokaler ska utläsas var för sig; behöver blott undantagsvis sättas ut i grekiska

^{Obs!} I kombination med en bokstav skrivs ej dessa tecken ut av alla skrivare när filformatet är .pdf.

FÖRKORTNINGAR

- ack. = akkusativ
 adj. = adjektiv
 aor. = aoristus
 dat. = dativ
 en. eller eng. = engelska
 fem. = femininum
 fi. = finska
 fut. = futurum
 gen. = genitiv
 hom. = homeriskt språk, Homeros
 imperf. = imperfekt
 ind. = indikativ
 inf. = infinitiv
 konj. = konjunktiv
 mask. = maskulinum
 neut. = neutrum
 nom. = nominativ
 part. = particip
 perf. = perfekt
 pers. = person
 plur. = pluralis
 pluskvamp. = pluskvamperfekt
 prep. = preposition
 pres. = presens
 pron. = pronomen
 sing. = singularis
 sv. = svenska
 ty. = tyska
 vok. = vokativ (tilltalsform)

Det grekiska alfabetet och övriga skrifttecken

§ 1 **BOKSTÄVER** - Vilka ljud de grekiska bokstäverna representerar framgår av deras namn - antingen det initiala vokalljudet eller konsonantljudet (-ljuden) före den första vokalen.

STOR BOKSTAV används i tryckta texter bara vid namn och i början av nytt stycke.

	små	stora	namn	i lånord sve - eng	anmärkningar
	α	A	alfa (alpha)	a	både långt och kort
	β	B	beta	b	
	γ	Γ	gamma	g (n före g/k)	före γ , κ , χ uttalas γ som [ŋ] (som <i>g</i> i sv. <i>regn</i>)
	δ	Δ	delta	d	
	ϵ	E	epsilon	e	endast kort
	ζ	Z	zeta	z	uttal [ds] - (ursprungligen [sd])
OBS!	η	H	eta	e	bara långt; uttal [e/æ], senare [i]
	θ (ϑ)	Θ	theta	t - th	uttal äldst som svenskt <i>t</i> [t ^h], senare [p]
	ι	I	iota	i (j) ¹	både kort och långt
	κ	K	kappa	c/k - c	oaspirerat som i finska eller franska
	λ	Λ	lambda	l	
	μ	M	my	m	
OBS!	ν	N	ny	n	
	ξ	Ξ	xi	x	
	$\omicron$	O	omikron	o	endast kort som <i>o</i> i svenska <i>boll</i>
OBS!	π	Π	pi	p	oaspirerat som i finska eller franska
OBS!	ρ	P	rho	r(rh) - rh	
OBS!	σ , ς ²	Σ	sigma	s	σ i början och inuti ord, ς sist
	τ	T	tau	t	oaspirerat som i franska eller finska
OBS!	υ	Υ	ypsilon	y (u)	både kort och långt; som andra komponent i diftong [w], i lånord då <u>u</u>
	ϕ	Φ	phi	f/ph	ursprungligen som svenskt <i>p</i> [p ^h], senare <i>f</i>
OBS!	χ	X	chi	k (c) - ch	ursprungligen som svenskt <i>k</i> [k ^h], senare <i>sje</i> -ljud
	ψ	Ψ	psi	ps	
	ω	Ω	omega	o	endast långt som i svenska <i>kol</i>

Detta är det joniska (eller milesiska) alfabetet, infört vid en stavningsreform i Athen 403 f. Kr. I västgrekiska dialekters alfabet representerar X [ks] och H [h]. Dessutom bevaras i dessa ε , kallat *digamma* (eftersom det ser ut som två Γ ovanpå varandra) men med ljudvärdet [u], ung. som eng. *w* (senare [f]). - Se § 18.

¹ Ett [i]-ljud efter lång vokal försvann i talet inemot 400 f.Kr. men bevaras i skrift, skrivet under liten bokstav (*iota subscriptum*) - efter stor bokstav (*iota adscriptum*): $\iota\phi\delta\eta$ men $\iota\Omega\iota\delta\eta$. Återges ej i lånord.

² I vissa senare texter används **c** resp. **C** som tecken för litet resp. stort *s* såsom i det kyrilliska alfabetet.

Anm. Bokstäverna används även som siffertecken, försedda med ett streck upptill till höger: $\alpha' = 1, \beta' = 2...$ eller nertill till vänster: $\alpha = 1000, \beta = 2000$; därtill kommer (från äldre alfabet) tre tecken: ς' (stigma) = 6, ζ' (koppa) = 90, η' (sampi) = 900; därför betecknar ι' 10 ($\iota\alpha'$ 11... $\iota\varsigma'$ 16... $\iota\theta'$ 19), κ' 20, λ' 30... ρ' 100. I allmänhet skrivs dock tal ut med bokstäver.

§ 2 DIFTONGER

uttal	i lånord
<i>ai</i> [ai/aj]	<u>e</u> (via latin <u>ae</u>) t.ex. <i>pedagog</i> - <i>παιδαγωγός</i> men <u>ai/ae</u> för nya inlån
<i>au</i> [au]	<u>au</u>
<i>ei</i> [ei/ej]	<u>i</u> t.ex. <i>Klio</i> - <i>Κλειώ</i> , sällan <u>ei</u>
<i>eu</i> [eu/ev]	<u>eufemism/evangelium</u>
<i>äu/äv</i>	<u>eu</u>
<i>oi</i> [oi/oj]	<u>e</u> (via latin <u>oe</u>) t.ex. <i>ekonomi</i> - <i>οικονομία</i> , mindre ofta (från tyska eller danska) <u>ö</u> t.ex. <i>amöba</i> - <i>ἀμυοιβή</i> ('växling; "ombyting"; eng. <i>amoeba</i> eller (i USA) <i>ameba</i>); vacklande bruk i <i>eno-/oino-/önolog</i> 'vinkännare'
<i>ou</i> [o] som i sv. <i>bo</i>	<u>u</u> (via latin <u>u</u>) t.ex. <i>Thukydides</i> - <i>Θουκυδίδης</i> , sällan <u>ou</u> som i herrparfymen <i>Kouros</i> - <i>κοῦρος</i> ('yngling')
<i>yi/yj</i>	<u>y/yi</u>

Märk! *ei* och *ou* är ofta oäkta diftonger, ett sätt att skriva långt slutet *e* som i svenska *lev* resp. långt slutet *o* som i svenska *bo* vid kontraktion och s.k. ersättningsförlängning (§§ 13 och 14).

§ 3 **SKILJETECKEN**: , (komma) och · (kolon eller semikolon) och . (punkt) och ; (frågetecken).

§ 4 STAVELSE

Stavelse har normalt som kärna en vokal (eller diftong) som kan föregås och följas av en eller flera konsonanter. - I vissa språk, t.ex. tjeckiska, fungerar **l, m, n, r** som **stavelsebildande konsonanter**. Sådana har det en gång funnits (före den klassiska tiden) också i grekiska, liksom i germanska språk. De tecknas med en liten ring under konsonanten: *Ĺ, ĩ, ñ, ŕ*. Se § 16.

- **Öppen** kallas en stavelse som (i slutet) uttalas med öppen mun, d.v.s. slutar på en vokal.

- **Sluten** kallas en stavelse som (i slutet) uttalas med sluten mun, d.v.s. slutar på konsonant.

Stavelsernas namn: **ultima** - den sista stavelsen, **paenultima** - den näst sista, **antepaenultima** - den tredje från slutet.

Stavelsekvantitet

Kort är alltid en öppen stavelse med kort vokal.

Lång stavelse finns av två olika slag:

a) *positionslång* - sluten stavelse (dock ej i ordslut) med kort vokal

b) *naturlång* - (öppen eller sluten) stavelse med lång vokal eller diftong (utom pluraländelserna *ai* och *oi* i 1:a och 2:a dekl.).

En lång stavelse kan anses motsvara två korta.

DIAKRITISKA TECKEN (§§ 5 - 8)

§ 5 SPIRITUS (Utandningstecken)

Varje ord som börjar på vokal skall ha en s.k. spiritus:

' spiritus asper - "sträv" (aspirerad) utandning - utläses som [h]

' spiritus lenis - "len" (mjuk) utandning, hörs ej

Dessa tecken har uppkommit ur H som i Athen fram till 403 f. Kr., då det joniska (milesiska) alfabetet infördes, hade ljudvärdet [h]. - För att ange *h*-ljud tog man vänstra delen av H som förenklades till ^h för att bli ' ; senare kom man på att utnyttja resten av H för att markera frånvaro av *h*-ljud, s.k. *psilos(is)* ('nakenhet, kalhet, hårlöshet'), så att + så småningom blev '. Säkra bevis saknas för att detta tecken skulle ange "andningsansats", på engelska kallat *glottal stop*.

Ord som börjar på ρ (rho) förses med spiritus asper. (Dubbelt *rho* inuti ord skrivs ibland i vissa utgåvor med spiritus lenis över det första och asper över det andra: -*ῥῥ*-, t.ex. *ῥῥῆι*, 'den/det flöt'.)

§ 6 ACCENTER

Klassisk grekiska bevarar från det indo-europeiska urspråket:

- en **musikalisk** accent (tonaccent) på någon av de tre sista stavelserna. De tre olika accenttecken som förekommer antyder "tonriktningen". Observera särskilt att cirkumflex-tecknet $\hat{}$ är sammansatt av $\acute{}$ och $\grave{}$ för att ange att man först gick upp och sedan ner i tonen. Naturligt nog kan cirkumflex därför bara stå över en stavelse med **långt vokalljud**.

- tillika **rörlig**, vilket förklarar den variation som en stavvokal kan uppvisa. Se § 4. Jfr t.ex. i svenska hur den skiftande betoningen kan få en vokal att försvinna i talet: *Amérika* men *am(e)rikán*.

Bara i enstaka fall kan en regel formuleras för accentens placering. Den stavelse som i viss mån styr var accenten hamnar är ultima: **om ultima** (ursprungligen) **är lång kan antepaenultima ej ha accent**.

Med få undantag (varom nedan) har varje grekiskt ord en accent över en vokal.

1) $\acute{}$ *akut* - på någon av de tre sista stavelserna;

på den tredje från slutet endast om den sista stavelsen är kort,

vilket innebär att om ett ord med kort ultima i en form har akut accent men i en annan form har lång ultima flyttas den akuta accenten till paenultima: *θάνατος* : *θανάτου*;

2) $\hat{}$ ($\circ$) *cirkumflex* - på någon av de två sista stavelserna; endast över lång vokal eller diftong;

a) **om den näst sista stavelsen är naturlång och betonad och den sista kort skall accenten vara cirkumflex** - jfr *ταῦρος* men *ἵππος* och *ταῦρος* men *ταύρου*; denna regel gäller dock ej vid sammansättningar: *ἥδε* 'hon där, denna', *ὥστε* 'så att; sålunda';

b) **om den sista stavelsen i genitiv och dativ (singularis och pluralis) är naturlång och betonad skall den ha cirkumflex;**

3) $\grave{}$ *grav* - ersätter akut accent på sista stavelsen i löpande text,

ej före skiljetecken eller enklitiska ord (ord utan accent, varom mera nästa sida).

Märk 1! Vid diftonger sätts accenten över den andra vokalen: *κοῦρος*, *ζεύξω*, *καύσω*.

Märk 2! Vid **kontraktion** (sammandragning) av två sammanstötande vokaler inuti ett ord (varav en har accent) till en enda lång får denna cirkumflex om den första är betonad, men akut om den andra är betonad. - Vid **krasis** (tillfällig sammandragning av ett ords slutvokal och ett annats initialvokal) bevaras det andra ordets accent: *ὦ ἀγαθέ* > *ὠγαθέ*. Undantag: *τὰ ἄλλα* > *τᾶλλα*. Krasis markeras av en s.k. *koronis* över vokalen, ett tecken som ser ut precis som spiritus lenis.

§ 7 PLACERINGEN AV ACCENT OCH SPIRITUS

Både spiritus och accent sätts före stor bokstav, men över liten.

Skall en vokal få både spiritus och accent sätts spiritus före akut och grav men under cirkumflex.

Ord som börjar med diftong får också spiritusen på den andra vokalen: *εὖ*.

Accenttecknen, liksom spiritus, infördes som hjälpmedel för studerande av en lärd i Alexandria omkr. 220 f. Kr. men kom i regelmässigt bruk först drygt 400 år senare.

En liten lästräning:

*οἶνος Ὀμηρος ψυχὴ φύσις ὄπλα σφίγξ φλέγμα βδέλλιον ξηρός
ἄγγελος Αἰδης εἶσαν ἡ οἰκουμένη πάντα ῥεῖ κύριε ἐλέησον*

Anm. Ord som *ψυχὴ*, *βδέλλιον* och *ξηρός* ovan, liksom *δμῶς* m.fl., kan vålla nybörjaren vissa bekymmer eftersom grekiska har andra **fonotaktiska regler** än svenska. Varje språk har regler för sin **fonotax**, regler som säger vilka ljud som är korrekta och vilka som får kombineras med varandra och var i ordet vissa ljudkombinationer är tillåtna. Svenskans konservativa stavning avslöjar att fonotaxen ändrats med åren: *djup*, *ljus*, *skjuta*, *stjärna* m.m. Svensk fonotax tillåter (idag) inte att ett ord börjar med *ps*, *bd*, *ks* eller *dm* (som de nyss nämnda grekiska) eller med *nd*, *mb* som är tillåtna i vissa afrikanska språk. Sådana ord låter konstiga, liksom om någon använder tonande *s* eller läspljud. Å andra sidan har, som bekant, svenskan sådant som är besvärligt för mången utlänning - *u*-ljudet, grav accent (i t.ex. *ande*, *stege*, *pojke* etc.); ord som *strand*, *skral*, *fläsk*, och alla andra som börjar med två eller tre konsonanter passar inte in i finskans fonotax. Inlånade ord som strider mot det egna språkets fonotax anpassas i tal (och ev. i skrift): sv. *strand* - fi. *ranta*, *Stockholm* - *Tukkolma*. - I sv. uttalas *psykolog* [syko'lo:g].

§ 8 ORD UTAN ACCENT

Några få en- eller tvåstaviga ord får normalt ingen accent eftersom de är betydelsesvaga och bildar en enhet med ordet efter eller före.

1. **Proklitiska ord** (ord som hör ihop med ordet efter; jfr svenska prepositioner; proklitikor skulle kunna tänkas hopskrivna med det följande ordet, vilket dock aldrig brukas i grekiska såsom i svenska, t.ex. *idag ~ i dag*):

1. De fyra formerna av bestämda artikeln som börjar spiritus asper: *ὁ, ἡ, οἱ, αἱ*; övriga former som börjar på *τ* har däremot accent.
2. Prepositionerna *ἐκ* (έξ) 'ur, från', *ἐν* 'i, på', *εἰς* 'till, mot'.
3. *ὥς* vare sig som "oäkta" preposition 'till' eller subjunktion 'liksom; att' och *ἐί* 'om' (både = 'huruvida' och 'såvida').
4. En negation: *οὐ* (framför konsonant, *οὐκ* framför spiritus lenis, *οὐχ* framför spiritus asper). - Med eftertryck heter negationen inne i en sats *οὐχί* men sist *οὐ*. (Negationen *μή* alltid accentuerad.)

2. **Enklitiska ord** (ord som hör ihop med ordet före, ung. som *min* i *gubben min* eller *runt* i *jorden runt* ~ *jordenrunt*; till skillnad från latin och ibland svenska skrivs i grekiska enklitikorna bara undantagsvis samman med sitt huvudord, men för förståelsen av accentueringen bör man tänka sig att de vore hopskrivna):

1. Första och andra personens pronomen i singularis motsvarande svenska obetonade *mig* resp. *dig*, som i *Hon kysste mig*; däremot är *mig* betonat huvudord efter preposition, t. ex. *Hon kom till mig* och den grekiska motsvarigheten har då accent.
2. *τις, τι* som indefinit pronomen 'någon, något' (i alla former utom *ἄττα*); det interrogativa *τίς, τί* 'vem, vad' har däremot alltid akut accent (aldrig försvagad till grav).
3. De indefinita adverbena *που* ('någonstans'), *ποι* ('åt något håll'), *ποθεν* ('någonstans ifrån'), *ποτε* ('en gång'), *πως* ('på något sätt') och *πη* ('någonstans; på något sätt').
4. De tvåstaviga formerna i presens indikativ av *εἰμί* ('jag är') och *φημί* ('jag säger'), d.v.s. alla former utom andra pers. sing.
5. Partiklarna *τε* ('och'; oftast i kombination med ett följande *καί* = 'både ... och': *ἐγώ τε καὶ σύ* 'både jag och du' eller hellre på svenska 'både du och jag'), *γέ* (förstärkande, ung. 'just, åtminstone'), *τοι* (ung. 'verkligen'), *νυν* ('nu'; betonat *νῦν* eller *νυνί*), *περ* (ung. 'just'), *πω* ('alls') och slutligen det alltid suffigerade *-δε* (antingen utpekande som *där* i svenska *den där*, grek. *ὅδε*, eller riktningsangivande: *οἴκαδε* 'hemåt', *Ἀθῆναςδε* [*ζ = σδ*] 'till Athen').

Preciserande regler

Ett proklitiskt ord får accent framför ett enklitiskt: *εἴ τις*.

För enklitikor gäller:

- a) Efter ett ord med accent på ultima, förlorar varje enklitika sin accent. Obs! ultima har i dylika fall aldrig gravis: *ἀγρός τις*.
- b) Efter ett ord med akut på paenultima, förlorar enstavig enklitika sin accent men tvåstavig behåller sin: *ἵππος τις, ἵπποι τινές*.
- c) Efter ett ord med akut på antepaenultima eller circumflex på paenultima, förlorar både en- och tvåstavig enklitika sin accent och kastar den i form av akut på föregående ords ultima; detta ord får alltså två accenter: *ἀνθρωπός τις, ταῦροί τινες*.

Anm. I sakens natur ligger att en enklitika får accent om den inleder en mening - *φησὶν ὁ μῦθος* ('myten/sagan/sägnen/legenden säger/berättar') - och vid (oftast kontrastiv) betoning - *φιλῶ σέ* ('jag älskar *dig* [och ingen annan], det är *dig* jag älskar'). Likaså får enklitika accent när föregående ords slutvokal elideras: *δοῦλος μὲν σοφὸς δ' ἐστίν* ('han är visserligen slav men klok'). - Flera enklitikor efter varandra får accent såsom detta exempel visar: *εἴ ποῦ τις ποτέ μοί ἐστι φίλος* (['om någon någonstans en gång är mig en vän' =] 'om jag någonsin får en vän någonstans').

§ 9 ALLMÄNT OM OLIKA TYPER AV SPRÅKLIGA FÖRÄNDRINGAR

Varför sker förändringar i språk? Bortsett från sociala, kulturella, religiösa, ekonomiska och politiska faktorer (som ju förstås alla är mycket betydelsefulla för ett språks utveckling) finns några rent språkliga fenomen som kan uppställas som viktiga typer av orsaker, giltiga för alla mänskliga språk, i olika grad - och inom samma språk i olika grad vid olika tider:

1. **Assimilation:** ljudanpassning - ett ljud rättar sig efter ett annat

- a) 1. fullständig som i *skjutsa* > *skjussa*
2. ofullständig som i *dags* > *daks*
- b) 1. regressiv (= ett senare ljud påverkar ett tidigare) - *skjutsa* > *skjussa*
2. progressiv (= ett framförvarande ljud påverkar ett senare) - *tjuv* > *tjyv*.

2. **Analogi** gäller både ljud, former och ordfogningar/syntax; språkbrukaren rättar sig efter ett mönster och löser s.a.s. en språklig ekvation; t.ex.

$$\frac{stjälpa}{stjälpte} = \frac{hjälpa}{x}; x = hjälpte \text{ (i stället för äldre halp)}; \quad \frac{frysa}{frös} = \frac{lysa}{x}; x = lös$$

$$\frac{en stor dos}{den stora dosen} = \frac{en lagom dos}{den x dosen}; x = lagoma; \quad \frac{talets rö}{skriftens röd} = \frac{talets blå}{skriftens x}; x = blå \text{ (i skrift).}$$

I analogi med en fras som *betjäna sig av* har uttrycken *använda sig av*, *begagna sig av* blivit vanliga i stället för bara *använda* resp. *begagna*. MEN analogi inte bara förnyar språket utan bidrar kanske än mer till att upprätthålla språket som system och verkar konserverande och sammanhållande.

3. **Synkope** [sýn-], eg. 'sammanhuggning'; bortfall av trycksvagt/obetonat ljud el. stavelse inuti ett ord; t.ex. i *gårn*, *stan*, *nån*, *sån*; att graden av tryckstyrka spelar roll visas av ordparet *Amerika* och *amerikan* - i det sista ordet hörs vanligen inget *e*. **Apokope** [apó-] 'borthuggning'; motsvarande bortfall i ordslut: preteritumformer som slutar på *-ade* uttalas av många (idag kanske framför allt äldre) utan *-de*: *han ropa på hjälp*; *han lappa te na*;

4. **Dissimilation**, 'olikgörande'; motsatsen till assimilation: det ena av samma ljud som finns i närheten av varandra förändras: fornsvenska *lykil* är nusvenskans *nyckel*.

5. **Haplologi**: samma ljud eller (nästan) samma ljudgrupp som finns två gånger intill varann uttalas bara en gång; *England* hette på fornengelska *Englaland*; på svenska heter det t.ex. *tjugondel* i stället för *tjugondedel*. (4 och 5 kan båda bero på att man vill undvika att tyckas stamma.)

6. **Epentes** - inskott av ett extra ljud för att underlätta uttalet; ett för många språk gemensamt drag är t.ex. att ett *d* skjuts in mellan *n* och *r*, t.ex. fornsvenska *tan(n)*, plur. *tän(n)r* > *tänder*, vartill nybildas sing. *tand*; latin *tenerum*, som tappar sitt andra obetonade *e*, > franska *tendre*; grekiska *άνρ-ος (genitiv av *άνήρ* 'man') > *άνδρός* - eller ett *b* mellan *m* och *l*: latin *humilem* återfinns, efter förlust av det obetonade *i*, i franska och engelska som *humble*; *p* mellan *m* och *t* i fornsvenska *sampt* att jämföras med fornengelska *āmtig*, *āmet(t)ig* > *empty*.

7. **Metates** - omkastning av språkljud; i svenska är ofta *r* inblandat: jfr *Andre(a)s* ~ *Anders*; *Kristin(a)* ~ *Kerstin*; *frisk* ~ *färsk*; *brott* ~ *bort*; men även fall som felsägningen *pepåka* i stället för *påpeka*.

8. **Folketymologi** - *etymologi* är läran och vetenskapen om ords släktskap; med *folketymologi* förstås att språkanvändare felaktigt trott att ett ord - ofta lånord - varit besläktat med ett annat och "rättat" det till form eller betydelse: dialektalt finns *svampinjon* i stället för *champinjon*; *schalottenlök* får ofta heta *charlottenlök*; *embargo* är ett konstigt ord som förvrängts till något som är mer bekant i uttrycket "lägga rabarber på något"; *skärkötteri* är en begriplig korrigering av *charkuteri*; det mindre vanliga adjektivet *övermaga* ['omyndig, minderårig'; av tyskans *unvermogen*; jfr sv. *oförmögen*] har felaktigt anknutits till *mage* och fått betydelsen 'överlägsen, självsäker'. Ett kanske medvetet utnyttjande av folketymologins möjligheter föreligger i *bajadär* ['indisk tempeldanserska, -prostituerad'] som setts prydligt skrivet på en skylt vid en hundtoalett tillsammans med en bild av hund med krökt rygg!

LJUDSYSTEM - VARIATIONER OCH FÖRÄNDRINGAR I GREKISKA (§§ 10 - 26)

VOKALER OCH STAVELSEBILDANDE KONSONANTER (§§ 10 - 16)

§ 10 AVLJUD

Avljud, d.v.s. vokalväxling mellan olika former av en stam (rot), kännetecknar indoeuropeiska språk, idag inte lika mycket som förr. I nusvenska återfinns avljud framför allt bland de starka verben, t.ex. *binda, band, bundit* eller den äldre variationen mellan singularis och pluralis i preteritum (*var - voro*) men även i ordbildningen, t.ex. substantivet *band* eller *skott* (till *skjuta, sköt, skjutit*). Skälet till vokalväxlingen anses vara den rörliga accenten.

I grekiska visar sig avljudet dels kvalitativt, dels kvantitativt, alltså dels i olika vokaler- **e/o** -, dels i vokallängd - lång, kort eller ingen vokal alls (svag- eller nollstadiet). Några exempel:

Normalstadiet		Nollstadiet	Längdstadiet	
<i>e</i> -stadiet ε / ει / ευ	<i>o</i> -stadiet ο / οι / ου	inget <i>e</i> eller <i>o</i> - / ι / υ	<i>e</i> -stadiet η	<i>o</i> -stadiet ω
κλέπτω (jag stjälar)	κλοπή (stöld)			κλώψ (tjuv)
πέτομαι (jag flyger)		ἐ-πτ-όμην (jag flög)		
(ὦ) πάτερ (far! vid tilltal)		πατρ-ός (fars)	πατήρ (far i subjektsform)	
λείπω (jag lämnar)	λέ-λοιπ-α (jag har lämnat)	ἔ-λιπ-ον (jag lämnade)		
φεύγω (jag flyr)		φυγή (flykt)		
σπεύδω (jag skyndar)	σπουδή (brådska, iver)			

§ 11 LÅNGT ALFA I ATTISKA EFTER **ε, ι, ρ**

Ursprungligt **ā** bevaras i doriska och äoliska men övergår i jonisk-attiska till **η** - doriska **μάτηρ**, jonisk-attiska **μήτηρ** (jfr latin *mater*) men **efter ε, ι, ρ har dock attiskan återbildat ā** (obs! även efter *iota subscriptum*): joniska **χώρα** - attiska **χώρα** ('land'), en regel av betydelse för i synnerhet den första deklinationen. - Att vissa attiska ordformer trots allt har **ā** beror dels på att detta alfa uppkommit senare, dels på analogipåverkan.

§ 12 VOKALFÖRKORTNING -

METATHESIS QUANTITATIS (KVANTITETSOMKASTNING)

A. Ursprunglig lång första vokal har i attiska förkortats,

- 1) före annan vokal: Hom. **βασιλήων** (< ***βασιληων**) - attiska **βασιλέων** (genitiv pluralis),
- 2) i diftong följt av konsonant: ***βασιληης** > ***βασιληης** > **βασιλεύς** (nominativ singularis),
- 3) framför nasal + konsonant: ***γνω-ντ-ες** > **γνόντες** (particip till aoristen **ἔγνω** 'fick veta')

B. Där ett **η** eller **ā** följdes av **ο** eller **α** kastades kvantiteten om (*metathesis quantitatis*) så att **η > ε** och **ā > α** följt av **ω** eller **ā**: Hom. **βασιλήος** - attiska **βασιλέως** (genitiv singularis), Hom. **βασιληᾶ** - attiska **βασιλέα** (akusativ singularis); Hom. **λαός** - attiska (> ***ληος** >) **λεώς** (jfr § 11).

§ 13 ERSÄTTNINGSFÖRLÄNGNING

I vissa konsonantgrupper försvinner en eller flera konsonanter på grund av ljudutvecklingar. En stavelse med kort vokal skulle därvid riskera att förlora sin positionslängd (§ 4). För att förhindra detta förlängs stavelsens vokal genom s.k. ersättningförlängning. Värda att särskilt uppmärksamma är förändringarna av *a*, *ε* och *ο*.

I tidiga förluster $\check{a} > \eta$:

* $\epsilon\phi\check{\alpha}\nu\sigma\alpha > \epsilon\phi\eta\nu\alpha$ (men efter *ε*, *ι*, *ρ* > $\bar{a}$ enligt § 11);

i senare fall > $\bar{a}$:

* $\gamma\iota\gamma\check{\alpha}\nu\tau\varsigma > * \gamma\iota\gamma\check{\alpha}\nu\varsigma > \gamma\acute{\iota}\gamma\bar{\alpha}\varsigma$ ('jätte, *gigant*'),

* $\pi\check{\alpha}\nu\tau\iota\alpha > * \pi\check{\alpha}\nu\sigma\alpha > \pi\bar{\alpha}\sigma\alpha$ ('all, hel, varje' fem. nom. sing.).

Ersättningsförlängning av *ε* och *ο* skrivs *ει* resp. *ου* - "oäkta diftonger" § 2 Märk.

* $\sigma\epsilon\mu -\sigma > * \sigma\epsilon\nu-\varsigma > * \acute{\epsilon}\nu-\varsigma > \epsilon\acute{\iota}\varsigma$ (räkneordet 'en' mask. nom. sing.; roten i svenska *sam-*),

* $\acute{\omicron}\delta\omicron\nu\tau\varsigma > * \acute{\omicron}\delta\omicron\nu\varsigma > \acute{\omicron}\delta\omicron\acute{\upsilon}\varsigma$ (etymologiskt = *tand*; jfr lånordet *odontolog*).

§ 14 KONTRAKTION (SAMMANDRAGNING AV VOKALER)

Eftersom det är besvärligt att uttala två vokaler var för sig vid vokalmöte - **hiatus** ('gapande') - dras gärna två vokaler samman (kontraheras) till en enda vokal eller diftong. (I svenska uttalas t.ex. *aeroplan* som *äroplan*, så att säga trots att ordet för 'luft' i grekiska och latin uttalades med två vokaler: *aër*.)

I grekiska kontraheras ofta två på varandra följande vokaler.

1. Likartade vokaler (diftonger) kontraheras till likartad lång vokal (diftong):

* $\text{'Αθηνάα} > \text{'Αθηνᾶ}$

* $\text{Περικλέφης} > * \text{Περικλέης} > \text{Περικλῆς}$ (subjektsform) } för accenten se § 6 Märk 2!

* $\text{Περικλέφης} > * \text{Περικλέες} > \text{Περικλείς}$ (tilltalsform) - för *ει* se § 2 Märk! Om *ϕ* se § 18, 2!

* $\nu\acute{o}\omicron\varsigma > \nu\acute{o}\bar{\upsilon}\varsigma$ ('själ, förstånd') - § 6 Märk 2 och § 2 Märk!

* $\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron-\acute{\omicron}-\mu\epsilon\theta\alpha > \delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\mu\epsilon\theta\alpha$ ('vi förslavas'),

* $\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron-\acute{\omicron}\mu\epsilon\theta\alpha > \delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\mu\epsilon\theta\alpha$ ('vi må förslavas'),

* $\pi\omicron\iota\acute{\epsilon}\epsilon\iota\varsigma > \pi\omicron\iota\epsilon\acute{\iota}\varsigma$ ('du gör').

2. Olikartade vokaler:

a) *ο*-ljud segrar alltid över *α*- och *ε*-ljud (även i diftong):

* $\acute{\omicron}\rho\acute{\alpha}\omicron\mu\epsilon\nu > \acute{\omicron}\rho\acute{\omega}\mu\epsilon\nu$ ('vi ser'),

* $\acute{\omicron}\rho\acute{\alpha}\omicron\upsilon\sigma\iota > \acute{\omicron}\rho\acute{\omega}\sigma\iota$ ('de ser'),

* $\pi\omicron\iota\acute{\epsilon}\omicron\mu\epsilon\nu > \pi\omicron\iota\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu$ ('vi gör') - § 2 Märk!

* $\phi\iota\lambda\acute{\epsilon}\omicron\mu\epsilon\nu > \phi\iota\lambda\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu$ ('måtte vi kunna älska').

Obs! *ο* + *ει* [bara som *äkta* diftong!] / ***η* / *οι* > *οι***: $\delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\epsilon\iota > \delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\iota$ ('han förslavar'); $\delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\eta > \delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}\iota$ ('han må förslava'); jfr med oäkta diftong: $* \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron-\epsilon-\epsilon\nu > \delta\omicron\upsilon\lambda\acute{\omicron}-\epsilon\nu > \delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\upsilon\nu$ ('att förslava').

b) Om *α*-ljud och *ε*-ljud kontraheras segrar det ljud som är först:

* $\acute{\omicron}\rho\alpha\epsilon > \acute{\omicron}\rho\bar{\alpha}$ ('se [du]!'),

* $\acute{\omicron}\rho\acute{\alpha}\epsilon\iota > \acute{\omicron}\rho\bar{\alpha}$ ('han ser'),

* $\acute{\omicron}\rho\acute{\alpha}\epsilon\tau\epsilon$ ('ni ser') **och** $\acute{\omicron}\rho\acute{\alpha}\eta\tau\epsilon$ ('ni må se') > $\acute{\omicron}\rho\bar{\alpha}\tau\epsilon$,

* $\acute{\epsilon}\tau\epsilon\sigma\alpha > \acute{\epsilon}\tau\epsilon\alpha > \acute{\epsilon}\tau\eta$ ('år', pluralis) - För *-σ-* se § 26, A, 2!

§ 15 ELISION VID HIATUS MELLAN ORD

Vid vokalmöte mellan ord elideras (utstöts) ofta kort slutvokal och ändelserna *-oi* och *-ai* (men aldrig *υ*). Observera att *π*, *τ*, *κ* i sådana fall övergår till motsvarande aspirata *φ*, *θ*, *χ* framför spiritus asper enligt § 22.

ἀντὶ ἐμοῦ ~ *ἀντ' ἐμοῦ* ('i stället för mig'),
οὔτε ἡμεῖς ~ *οὔθ' ἡμεῖς* ('inte heller vi'),
ἀπὸ Ὁμήρου ~ *ἀφ' Ὁμήρου* ('från Homeros'),
νύκτα ὅλην ~ *νύχθ' ὅλην* ('hela natten [igenom]').

§ 16 STAVELSEBILDANDE KONSONANTER

Som påpekats i § 4 har grekiska haft stavelsebildande konsonanter, såsom alltjämt t.ex. tjeckiska (*vlk* 'varg'; jfr bulgariska *lcmu* [*vulk*]) och förr svenska (fornsvenska *vatn* > *vatten*, *fughl* > *fågel*, *dagr* > *dager*). Vid *l*, *m*, *n*, *r* mellan eller efter konsonant utvecklas ett diffust vokalljud³, olika i olika språk; i svenska ofta *e*, i grekiska *a* såsom exemplen kommer att visa; nasalerna *m* och *n* ger upphov till en nasalerad stavelse *ã* för att sedan tappa sin nasalering, så att i praktiken gäller:

m och *n* > *a*,

l > *aλ* eller *λα*,

r > *aρ* eller *ρα*.

Exempel:

*ποδ-ῃ > *ποδ-υ (§ 20) > *πόδ-a* (*fot* ack. sing.; jfr latin *ped-em*),

**υ-[δικος]* > *ᾶ-[δικος]* (*o*-[rättvis]; se även fotnot i § 26),

*στλεις > *σταλεις* ('skickad' - av *στέλλω*),

*κλπεις > *κλαπεις* ('stulen' - av *κλέπτω*),

*δρτος > *δαρτός* och *δρατός* ('flådd' - av *δέρω*),

*πατρσι > *πατράσι* (dat. plur. av *πατήρ* 'far').

I ord som ursprungligen börjat på *r*, *l*, *m*, *n* har ibland en vokal utvecklats före konsonanten (särskilt före *r*). Jfr *έρυθρός* - latin *ruber*, svenska *röd*, *ορέγω* - latin *rego*, svenska *räcka*; *ὄνομα* - latin *nomen*, svenska *namn*.

HALVVOKALER (§§ 17 - 18)

De ursprungliga *i* och *u* är vokaler framför konsonanter men konsonanter *j* och *u* framför vokaler. I grekiska har *j* emellertid antingen försvunnit helt utan att lämna några spår eller medverkat i kombinatoriska ljudförändringar med spår efter sig men självt borta. Däremot har *u* bevarats i vissa dialekter som tecknet *ϝ*.

³ Med en beteckning från den indiske (sanskrit)grammatikern Pāṇini (c:a 500 - 400 f. Kr.) kallad *svarabhaktivokal*.

§ 17 HALVVOKALEN $\dot{\iota}$ (ibland kallad *jod*)

I. I förbindelse med vokal har $\dot{\iota}$

1. försvunnit spårlöst mellan vokaler;
2. initialt före vokal ibland blivit spiritus asper:

$\dot{\iota}\pi\alpha\rho$ - jfr latin *iecur* ('lever'; för grek. $\pi \sim$ latin *c/qu* se § 19, B),
ibland ζ :

latin *iugum* - grekiska $\zetaυγόν$ (etymologiskt = tyska *Joch*, svenska *ok*; initialt *j* före vokal försvann i urnordisk tid).

II. Efter konsonant har $\dot{\iota}$ visserligen försvunnit men samtidigt medfört oftast kraftiga förändringar som är av synnerlig betydelse för a) femininbildningar, b) presensbildningen av många verb, c) bildningen av oregelbundna komparativer:

1. $\nu\dot{\iota}$, $\rho\dot{\iota}$, $\phi\dot{\iota}$

a) efter *a* eller *o* ansluter sig $\dot{\iota}$ till vokalen (metates) så att resultatet blir diftongerna *ai* resp. *oi*:

* $\mu\epsilon\lambda\alpha\nu\text{-}\dot{\iota}a > \mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\iota\nu a$ ('svart' fem. nom. sing.; jfr *melanom*),

* $\mu\omicron\rho\text{-}\dot{\iota}a > \mu\omicron\acute{\iota}\rho a$ ('lott, öde; ödesgudinna');

b) efter ϵ , ι , υ försvinner $\dot{\iota}$ med ersättningsförlängning:

* $\tau\epsilon\nu\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \tau\acute{\epsilon}\acute{\iota}\nu\omega$ (§ 2 Märk) ('jag sträcker, spänner') - fut. $\tau\epsilon\nu\acute{\omega}$,

* $\kappa\rho\iota\text{-}\nu\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \kappa\rho\acute{\iota}\nu\omega$ (med långt *i*; 'jag [be]dömer'; jfr $\kappa\rho\acute{\iota}\sigma\iota\varsigma$ med kort *i*, 'dom, avgörande; strid; kris');

2. $\lambda\dot{\iota} > \lambda\lambda$ (fullständig assimilation)

* $\acute{\alpha}\gamma\gamma\epsilon\lambda\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \acute{\alpha}\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega$ ('jag meddelar, berättar'; jfr $\acute{\alpha}\gamma\gamma\epsilon\lambda\omicron\varsigma$ 'budbärare, ängel');

3. $\pi\dot{\iota}$, $\beta\dot{\iota}$, $\phi\dot{\iota} > \pi\tau$

* $\kappa\omicron\pi\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \kappa\acute{\omicron}\pi\tau\omega$ ('jag hugger'; jfr * $\kappa\omicron\pi\text{-}\mu a > \kappa\acute{\omicron}\mu\mu a$ - substantivet *komma*; i grek. 'av-/inhuggning [av ett led i en framställning] > kortare del av en längre mening' > i svenska om själva märket för ledet),

* $\theta a\phi\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \theta a\pi\tau\omega$ ('jag begraver'; jfr *epi-taf(ium)* 'grav[på]skrift');

4. $\delta\dot{\iota}$ och $\gamma\dot{\iota} > \zeta$

* $d\dot{\iota}e\upsilon s > Ζεύς$ (genitiv $\Delta\iota\text{-}\acute{o}\varsigma$; bildning till en rot [med betydelsen 'strålande, himmelsk'] som också återfinns i t.ex. latin *deus* 'gud', *divus* och *divinus* 'gudomlig', *dies* 'dag'),

* $\tau\rho a\text{-}\pi\epsilon\delta\text{-}\dot{\iota}\text{-}a > \tau\rho\acute{a}\pi\epsilon\zeta a$ ('[fyr-fot-ig]⁴ > bord'),

* $\acute{\epsilon}\lambda\pi\dot{\iota}\delta\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \acute{\epsilon}\lambda\pi\acute{\iota}\zeta\omega$ ('jag hoppas'; jfr $\acute{\epsilon}\lambda\pi\dot{\iota}\delta\text{-}\epsilon\varsigma$ '[för]hopp[ningar]'),

* $\acute{\alpha}\rho\pi a\gamma\text{-}\dot{\iota}\text{-}\omega > \acute{\alpha}\rho\pi\acute{a}\zeta\omega$ ('jag rövar'; jfr $\acute{\alpha}\rho\pi a\gamma\text{-}\acute{\eta}$ 'rov, röveri').

Obs! $-i\zeta\omega$ (och $-á\zeta\omega$) fick tidigt genomslagskraft vid bildning av verb långt utöver sina ljudlagsenliga domän, t.ex. $\acute{o}\nu\omicron\mu\acute{a}\zeta\omega$ 'namna, benämna', och via inlån i latin och därifrån till franska och engelska har det så att säga fortsatt sitt segertåg; tänk på alla engelska verb på *-ize* och svenska på *-isera*!

---

⁴ En speciell typ av ordbildning av samma slag som *tjockhudning*, *blåögd*, sammansättningar avledda av en ordgrupp (*tjock hud* resp. *blå ögon*) samt med en särskild innebörd: (*en*) som har...; jfr även (*rid*) *Blåskägg*, *Rödluvan*, *trefot*, *klumpfot*. Sådana ordbildningar kallas (efter Pāṇini - se föregående not) för *bahuvrihi-sammansättningar*.

På grund av analogipåverkan från nästa grupp har emellertid en del verb med stam på $-\gamma$ kommit att bilda presensstam på $-\tau\tau\omega$; analogislutet beror bl.a. på att futurum (§ 64) i båda fallen slutar på $-\xi\omega$.

Två ytterst vanliga verb har sålunda fått presens på $-\tau\tau\omega$, trots att deras stam slutar på $-\gamma$:

$\tau\acute{\alpha}\tau\tau\omega$ ('jag ordnar, ställer upp'; jfr *syn-tagm*, *syn-tax*, *taktik*),

$\pi\rho\acute{\alpha}\tau\tau\omega$ (långt α ! - 'jag gör, handlar'; jfr *pragmatisk*, *praktik*, *praxis*);

5. $\kappa\iota$, $\chi\iota$ > joniska $\sigma\sigma$ > attiska $\tau\tau$

* $\phi\upsilon\lambda\alpha\kappa\text{-}\iota\text{-}\omega$ > jon. $\phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\omega$ > att. $\phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\tau\tau\omega$ ('jag vaktar, bevakar'; jfr $\phi\acute{\upsilon}\lambda\alpha\kappa\text{-}\omicron\varsigma$ 'vakt-s'; eng. *phylactery* 'amulett'; *pro-fylax*),

* $\gamma\lambda\omega\chi\text{-}\iota\text{-}\alpha$ > jon. $\gamma\lambda\acute{\omega}\sigma\sigma\alpha$ > att. $\gamma\lambda\acute{\omega}\tau\tau\alpha$ ('tunga; tungomål, språk'; jfr *polyglott* 'en som kan många språk'; *glosa* och *glossa*; *glossera*, *glossarium*);

6. $\tau\iota$, $\theta\iota$ > joniska $\sigma\sigma$ > attiska σ

* $\pi\alpha\nu\tau\text{-}\iota\text{-}\alpha$ > * $\pi\alpha\nu\sigma\sigma\alpha$ > $\pi\acute{\alpha}\nu\sigma\alpha$ (kretensiska) > $\pi\acute{\alpha}\sigma\alpha$ (§ 13),

* $\mu\epsilon\theta\text{-}\iota\text{-}\omicron\varsigma$ > Hom. $\mu\acute{\epsilon}\sigma\sigma\omicron\varsigma$ > att. $\mu\acute{\epsilon}\sigma\omicron\varsigma$ ('mellerst'; jfr latin *medius*; *Mesopotamien* 'Mellanflodslandet'),

* $\pi\lambda\alpha\tau\text{-}\iota\text{-}\omega$ > $\pi\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\omega$ och (yngre) $\pi\lambda\acute{\alpha}\tau\tau\omega$ ('jag formar'; jfr *plast*, *plasti(s)k*; *plasma*; $\tau > \sigma$ § 24);

7. $\sigma\iota$ > ι som ofta försvinner eller bildar diftong med föregående vokal

* $\epsilon\sigma\text{-}\iota\eta\text{-}\nu$ > $\epsilon\iota\eta\nu$ ('måtte jag vara'; jfr $\epsilon\sigma\text{-}\tau\acute{\iota}$ 'han är').

§ 18 HALVVOKALEN f (DIGAMMA)

Den indoeuropeiska halvvokalen μ kom ursprungligen i grekiska - beroende på ljudomgivningen - att få antingen a) ett konsonantiskt uttal, tecknat f motsvarande eng. [w], eller b) ett vokaliskt, tecknat υ och först uttalat som [u] i latin eller tyska (och med detta uttal bevarat i diftonger) men senare som [y] (med samma utveckling som i franska av u).

1. Initialt f försvinner i attiska:

a) före vokal ibland med spiritus asper som spår. Jämför lat. *vesper* - att. $\acute{\epsilon}\sigma\pi\acute{\epsilon}\rho\alpha$ ('kväll'). (Eftersom betydelsen ligger inom samma sfär och orden rimmar på varandra, har spiritus asper i $\acute{\epsilon}\sigma\pi\acute{\epsilon}\rho\alpha$ "smittat av sig" på ordet för 'dag', $\acute{\eta}\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha$.)

b) oftare spårlöst (men bevarat i många andra dialekter). Jämför argiviska $\text{f}\acute{\epsilon}\rho\gamma\omicron\nu$ - jon.-att. $\acute{\epsilon}\rho\gamma\omicron\nu$ - sv. *verk*; delfiska $\text{f}\omicron\iota\kappa\omicron\varsigma$ 'hus' - jon.-att. $\omicron\iota\kappa\omicron\varsigma$ (jfr *eko-nomi* 'hus-hållning') - lat. *vicus* ('by; kvarter'; jfr engelska ortnamn på *-wich*); äoliska $\text{f}\rho\eta\eta\chi\iota\varsigma$ ('sprängning; utbrott') med samma stam i jon.-att. $\rho\acute{\eta}\gamma\gamma\upsilon\mu\iota$ (§ 84, 71; 'få att brista, ha sönder') och svenska *vräka* (och lånordet *vrak*).

2. Även f mellan vokaler försvinner i attiska: jämför lat. *bovis* och att. * $\beta\omicron\text{f}\omicron\varsigma$ > $\beta\omicron\acute{\omicron}\varsigma$ ('oxes') utan kontraktion av systemskäl - genitivändelsen $\text{-}\omicron\varsigma$ bibehålls. Eljest brukar **likartade vokaler kontraheras när f fallit bort**, men icke olikartade: * $\pi\lambda\epsilon\text{f}\epsilon\iota\varsigma$ > * $\pi\lambda\epsilon\epsilon\iota\varsigma$ > $\pi\lambda\epsilon\iota\varsigma$ ('du seglar') men * $\pi\lambda\epsilon\text{f}\omicron\mu\epsilon\nu$ > $\pi\lambda\acute{\epsilon}\omicron\mu\epsilon\nu$ ('vi seglar'). Detta beror på att **f försvann relativt sent i attiska**, betydligt senare än intervokaliskt sigma eller ι . Men i andra dialekter bevaras det. Jämför argiviska $\acute{\omicron}\text{f}\epsilon\iota\varsigma$ - att. $\omicron\acute{\iota}\varsigma$ eller $\omicron\iota\varsigma$ ('får'; latin *ovis*); fokiska $\kappa\lambda\acute{\epsilon}\text{f}\omicron\varsigma$ - jon.-att. $\kappa\lambda\acute{\epsilon}\omicron\varsigma$ ('ryktbarhet'; besläktat med fornisländska *hljóð* = sv. *ljud*, eng. *loud*).

3. I gynnsamma fall (inuti ord före konsonant) återfinns halvvokalen μ som υ : * $\text{s}\mu\acute{\alpha}\delta\upsilon\varsigma$ > att. $\acute{\eta}\delta\acute{\upsilon}\varsigma$ ('ljuv';

lat. *suāvis*, eng. *sweet*, sv. *söt*; jfr nedan $\sigma\mathfrak{f}$); $\beta o\upsilon\varsigma$ ('oxe') < *boys > lat. *bōs*.

4. $\mathfrak{f}$ efter konsonant faller bort, ibland spårlöst, ibland med ersättningsförlängning, ibland med kombinatoriska förändringar som följd:

· $\sigma\mathfrak{f}$

har ej bevarats i någon dialekt; initialt $\sigma\mathfrak{f}$ före vokal blir spiritus asper i attiska såsom framgår av exemplet * $\sigma\upsilon\acute{\alpha}\delta\upsilon\varsigma$ ovan punkt 3. (Även ensamt initialt sigma blir spir. asper, liksom oftast initialt χ .) Inuti ord bortfall med ersättningsförlängning: * $\sigma\epsilon$ - $\sigma\mathfrak{f}\omega\theta a$ > * $\epsilon\acute{\iota}\omega\theta a$ > $\epsilon\acute{\iota}\omega\theta a$ (§ 21; 'jag är van, brukar');

· $\tau\mathfrak{f}$

a) initialt före vokal > att. σ . Jämför kretensiska $\tau\mathfrak{f}\epsilon$ - doriska $\tau\epsilon$ - jon.-att. $\sigma\epsilon$ ('dig' ack.) - en förändring som inträffar så sent att "ljudlagen" att σ initialt före vokal skall bli spiritus asper har upphört att verka;
b) inuti ord före vokal > att. $-\tau\tau-$, jon. $-\sigma\sigma-$: * $q^w\epsilon t\chi u r$ (lat. *quattuor*): att. $\tau\acute{\epsilon}\tau\tau a\rho\epsilon\varsigma$ - Hom. $\tau\acute{\epsilon}\sigma\sigma a\rho\epsilon\varsigma$. (Se även § 17, 4-6 om att. $-\tau\tau-$, jon. $-\sigma\sigma-$, och om lat. *qu-*, grek. τ - § 19 B.)

· $\chi\mathfrak{f}$

övergår i vissa dialekter till $(\pi)\phi$, i andra till $(\tau)\theta$:

att. $\theta\acute{\eta}\rho$, lesbiska $\phi\acute{\eta}\rho$ ('vilddjur'; jfr latin *ferus* 'vild' varav franska *fier* 'djärv; högdragen', inlånat i svenska som *fjär*).

· $\mathfrak{f}$ efter sonorant (d.v.s. *m*, *n*, *l*, *r*)

bortfaller spårlöst i attiska (men med ersättningsförlängning i joniska och doriska). Jfr $\xi\acute{\epsilon}\nu\mathfrak{f}\alpha\varsigma$ (i vissa dial.) - joniska $\xi\epsilon\nu\alpha\varsigma$ - doriska $\xi\eta\nu\alpha\varsigma$ - attiska $\xi\acute{\epsilon}\nu\alpha\varsigma$ ('främling'; jfr lånordet *xenofobi*); arkadiska $\kappa o\rho\mathfrak{f}a$ - jon. $\kappa o\upsilon\rho\eta$ - dor. $\kappa\omega\rho a$ - att. $\kappa o\rho\eta$ ('flicka'); ('yngling' heter på poetiskt språk antingen $\kappa o\rho\alpha\varsigma$ eller i jonisk dräkt $\kappa o\upsilon\rho\alpha\varsigma$;) boiotiska $\kappa a\lambda\mathfrak{f}\acute{o}\varsigma$ - jon $\kappa\bar{a}\lambda\acute{o}\varsigma$ - att. $\kappa\check{a}\lambda\acute{o}\varsigma$ ('vacker') - substantivet $\tau\acute{o}\ \kappa\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha\varsigma$ ('skönhet') < * $\kappa a\lambda\iota\alpha\varsigma$ (jfr *kalligrafi*).

KONSONANTER (§§ 19 - 26)

§ 19 DEN GERMANSKA LJUDSKRIDNINGEN (en förenklad version)

A. *k-, p-, t-ljud*

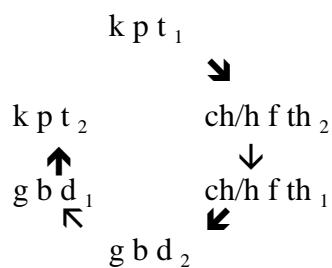
Indoeuropeiskt *k, p, t* har bevarats i latin och grekiska men övergick - utom efter *s* - ung. vid tiden för Kristi födelse i germanska språk till resp. *ch/h, f, th* (*th* med samma ljudvärde som alltså i engelska). Denna övergång medförde att germanska språk fick ett stort antal ord med dessa ljud (dels ord som sedan gammalt innehöll *ch/h, f, th*, dels de nya): det uppkom homonymer (ord som låter likadant men ej betyder samma sak, som svenska *får* - substantiv eller verb). Språkssystemet råkade i obalans. Förändringen av *k, p, t* inledde en kedjereaktion - en sten kom så att säga i rullning och åstadkom ett skred, en ljudskridning. De ursprungliga *ch/h, f, th* övergick till de tonande explosivorna (klusilerna) *g, b, d*, varpå de ursprungliga *g, b, d* blev tonlösa: *k, p, t*. Kedjan slöts. Urgermanska fick åter ord med ljud som ett tag saknats i språket.

Schematisk sammanfattning: (indexsiffran ₁ anger de ursprungliga ljuden, ₂ de nyuppkomna)

- 1) $k_1 \ p_1 \ t_1 > ch/h_2 \ f_2 \ th_2$ (resultat: inga ord med *k p t*) som leder till
- 2) $ch/h_1 \ f_1 \ th_1 > g_2 \ b_2 \ d_2$ som medför
- 3) $g_1 \ b_1 \ d_1 > k_2 \ p_2 \ t_2$ (resultat: åter ord med *k p t*.)

Eller i cirkelform:

(teckenförklaringar ➔ (fet pil) = övergår till; ➞ (mager pil) = påverkar)

Den germanska ljudskridningen (som dessa ljudförändringar har kommit att kallas på svenska; på engelska *Grimm's law*) har berört väldigt många ord. Varje ord i germanska språk som - vid jämförelse med "motsvarande" ord i latin - icke uppvisar ljudskriden konsonantism är lånord. Ange med ledning härav och med hjälp av ditt förnuft (som bör säga dig att språket inte varit stillastående under de ca två tusen år som gått) vilka ord som är arvord av följande: (I latin tecknas [k] c.)

latin	<i>tres</i>	eng. <i>three</i>	latin	<i>host-is</i>	sv. <i>gäst</i>
	<i>cellarium</i>	sv. <i>källare</i>		<i>dom-o</i>	sv. <i>tam; tämjä</i>
	<i>long-us</i>	ty. <i>lang</i>		<i>ego</i>	sv. <i>jag</i> , ty. <i>ich</i>
	<i>hort-us</i>	sv. <i>gård</i>		<i>nox</i> (stam <i>noct-</i>)	ty. <i>Nacht</i> , sv. <i>natt</i>

Försök också att sluta dig till vad indoeuropeiskt (latinskt) kort *o* (i exx. ovan skrivet *o* som stavvokal) motsvaras av i dels urgermanska, dels svenska. - Facit nästa sida!

Anm. De indoeuropeiska ljud som ovan betecknats *ch/h*, *f*, *th* motsvaras i grekiska av *χ*, *φ* resp. *θ* men i latin av två olika ljud, beroende på var de står:

initialt *ch/h* av *h* eller *g*; inuti ord *ch/h* av *h* eller *g* (efter *n*);

f av *f*;

f av *b*;

th av *f*;

th av *d*.

Facit: endast *källare* är lånord. Skriften kan luras: *ng* i tyska *lang* är icke tecken för *n + g* utan för [ŋ]! - Latinets *ego* motsvarades under runsvensk tid av *eka*, alltså med synlig ljudskridning; kort *e* i ord av denna typ blev *ia* (brytning); i obetonade ord försvagades *k* till *g(h)*; försvagningen har fortsatt in i vår tid så att *jag* numera oftast uttalas *ja*. - I *natt* har en assimilation ägt rum, såsom en jämförelse med latin och tyska torde utvisa.

- Kort *o* > kort *a* (som ibland förlängdes i svenska och under 1400-talet övergick till *å*, såsom i *gård*; jfr tyska *Garten*).

B. Indoeuropeiska *q*", *g*", *g*"*h* (labiovelarer)

Med *labiovelar* förstås ett ljud som uttalas både med läpprundning och långt bak i munnen (*velum* 'gomsegel'). En föreställning om ljudet får man om man noterar hur läpparna rundas redan vid uttalet av *k* i *ko*, medan *k* i *kalv* inte aktiverar läpparna. - Latinskt *qu* uttalas som *k* + eng. *w*.

Utvecklingen av indoeuropeiska labiovelarer är i just grekiska komplicerad. Icke desto mindre och för att de språkhistoriska sambanden och överensstämmelserna mellan grekiska och bl.a. svenska skall bli begripligare presenteras här en ofullständig tabell, i vilken ">" skall uttydas 'övergår labiovelarerna till' och "?" - i grekiska ";" - markerar frågeord:

frf. <i>a</i> , <i>o</i> el. kons. > <i>π</i> , <i>β</i> , (<i>φ</i>)	Grekiska		Latin	Svenska och/eller tyska och/eller engelska
	frf. <i>ε</i> , <i>ι</i> > <i>τ</i> , <i>θ</i> , (<i>δ</i>)	invid <i>u</i> -ljud > <i>κ</i> , (<i>γ</i> , <i>χ</i>)		
<i>βους</i>		<i>χυνή</i>	<i>h</i> os	sv. <i>ko</i> sv. <i>k</i> vinna, <i>k</i> ona, eng. <i>q</i> ueen
<i>ἥπαρ</i> ^a	<i>τρε</i> (§8, 2, 5)		<i>-que</i> <i>iecur</i> ^a	
<i>ἐπομαι</i> ⁵	<i>θερμός</i>		<i>f</i> ormus (sällsynt ord!)	sv. <i>v</i> arm, en. <i>w</i> arm
	<i>τέτταρες</i>		<i>sequor</i>	
		<i>λύκος</i>	<i>qu</i> attuor	sv. <i>f</i> yra
<i>πυρ</i> ;			<i>lupus</i>	(efter metates av <i>lu</i>) sv. <i>ulv</i> /Ulf en. <i>Wolf</i> (jfr tjeck. <i>vlk</i>)
	<i>τίς</i> ;		<i>quo</i> ?	ty. <i>w</i> o?
			<i>qui</i> ?	en. <i>w</i> hy? sv. (<i>h</i>) <i>y</i> i?
<i>ἵππο-πόλος</i> ^b		<i>βου-κόλος</i> ^b	<i>quis</i> ?	ty. <i>w</i> er? sv. (<i>h</i>) <i>v</i> em?
			<i>qu</i> olo > colo ^b	

^a 'lever' (subst.); jfr *anemome hepatica* ('med leverformade blad'); *hepatit* (leverinflammation).

^b *ἵππο-πόλος* 'häst-skötande'; *βου-κόλος* 'ko-herde'; lat. *colo* 'odla, sköta om; dyrka; bebo'.

Oförklarat är *β* framför *ι* i *βίος* ('liv'; jfr *bio-logi*); stammen återfinns i latin *v*ivus, tyska *Qu*eck-silber ('levande silver') inlånat i svenska liksom ty. *k*eck (*käck* 'livskraftig, levnadsglad') och lågty. *wedderquicken* (vederkvicka 'ge nytt levnadsmod'); jfr även *kvicksand* ('sand som lever'), *kvickrot* (ett livskraftigt ogräs), *kvickna till*.

⁵ Tack vare analogipåverkans utjämnande effekt heter det även t.ex. *ἑπεται* ('han följer') i stället för ljudlagsenligt *έτεται.

§ 20 KONSONANTER I SLUTLJUD

Indoeuropeiskt slut-*m* > *ν* - se härom även § 16. Endast tre konsonantljud kan stå sist i ett grekiskt ord: *ν, ρ, ζ* (observera att *s*-ljudet är inkluderat i *ξ* och *ψ*). Andra konsonanter har fallit bort.

*τιδ > *τί* = latin *quid*, eng. *what*, svenska (h)*vad*, ty. *was*,

*παιδ > *παῖ* ('barn' - tilltalsform; jfr *ped-agog*; *orto-ped*),

*γυναικ > *γύναι* ('kvinna' - tilltalsform; jfr *gyneko-log*),

*ἄνακτ > *ἄνα* ('härskare, herre' - tilltalsform),

*γαλακτ > *γάλα* ('mjölk'; jfr genitiv *γάλακτ-ος*; härtill *γαλαξίας* [κύκλος] i översättningslån i tyska *Milchstrasse* och engelska *The Milky Way* ('Vintergatan'); jfr *galax*).

§ 21 ASPIRATADISSIMILATION

I grekiska finns tre olika sorters *p*-, *t*-, *k*-ljud (med ett sammanfattande namn *klusiler* eller *explosivor*):

	Labialer	Dentaler	Velarer
tonlösa	π	τ	κ
tonande	β	δ	γ
aspirerade	φ	θ	χ

Obs! Tonande eller aspirerad labial eller velar som följs av *σ* blir tonlös och oaspirerad: *β/φ + σ* > *ψ*, *δ/θ + σ* > *ξ*.

Om det i ett ord skulle finnas två aspirator i två olika stavelser (oftast två på varandra följande stavelser) **dissimileras den första aspiratan (inklusive spiritus asper) till motsvarande tonlösa klusil (resp. spiritus lenis).**

*φειθω > *πείθω* ('övertyga, -tala'; i medium 'lyda, tro på'; i passivum 'lita på'; jfr latin *fido*),

ἔχω ('ha') < *έχω < *σέχω; jfr futurum med spiritus asper: *έξω* (aoristus II *έσχον*, infinitiv *σχεῖν* med stammen i nollstadiet: *σχ*).

Man måste vara medveten om denna regel när man söker efter ett ord i lexikon eller ordlista. Den gäller många gånger vid reduplikation (se § 60, A och B) och emellanåt även andra gånger:

*θριχ ('hår[strå]') bildar nominativ sing. med -*ς* och heter *θρίξ* men i genitiv sing. tilläggs ändelsen -*ος* och då träder aspiratadissimilationen i funktion: *τριχός*,

*θαχ- ('snabb') i komparativ *θάττων* (< *θαχ-ων § 17, 5) men i uppslagsform (positiv) *ταχύς*.

(På grund av systemtvång och analogipåverkan finns flera fall av regelbrott.)

§ 22 PARTIELLA ASSIMILATIONER

1. Klusil före klusil (utom dental före dental, varom § 24) anpassar sig efter den andra till tonlös, tonande eller aspirerad, inkl. spiritus asper. (På liknande sätt i svenska, som dock ej markerar det i stavningen: [hö:g] men [hökt], [snabb] men [snappt].) Lagg särskilt märke till att aspirata före tonlös blir tonlös: *φτ* > *πτ* och *χτ* > *κτ*.

Å andra sidan nästan tvärtom när tonlös eller tonande står före en aspirata, inkl. spiritus asper:

πθ, *βθ* > *φθ*,

κθ, *γθ* > *χθ*.

Anm. *t*-ljud före *κ* försvinner: *πεπειθκα > *πέπεικα*; *πεφροντιδκα > *πεφρόντικα*.

2. Nasal före klusil ansluter sig precis som i svenska till artikulationsstället för klusilen. Låt inte den svenska stavningen luras! Uttalet av *en bil*, *en tand*, *en ko* är [em bi:l], [en tand] resp. [eŋ ko:]. Den grekiska skriften är mer fonetisk:

συμ-πέμπω, *ἐμ-βαίνω*, *ἐμ-φύω*, *ἐγ-κλίνω*, *συγ-χέω* etc.

§ 23 FULLSTÄNDIGA ASSIMILATIONER

1. Labial + μ > $\mu\mu$: *ὀπ-μα > *ὀμμα* ('öga'; jfr *op-tik*),
2. $\lambda\nu$ > $\lambda\lambda$: *ὀλ-νυμι > *ὀλλυμι*,
3. $\nu\lambda$ > $\lambda\lambda$ (endast i sammansättningar): *συλ-λέγω*,
4. $\nu\mu$ > $\mu\mu$: *ἐμ-μένω*.

§ 24 DISSIMILATION AV DENTAL FÖRE DENTAL

Dental + dental > σ + dental:

- *ἐψευδ-ται > *ἐψευσται* ('han är lurad'; jfr *pseudonym*),
- *ἐψευδ-θην > *ἐψεύσθην* ('jag blev lurad'),
- *φοιδ⁶-θα > *οἶσθα* ('du vet'),
- *φιδ⁶-θι > *ἴσθι* ('vet!'),
- *φανταδ-τικός > *φανταστικός* ('inbillad, fantastisk').

Märk! Dental före μ blir också σ :

- *ἐψευδ-μαι > *ἐψευσμαι* ('jag är lurad'),
- *πεπειθ-μεθα > *πεπείσμεθα* ('vi är övertygade'),
- *φανταδ-μα > *φάντασμα* ('drömbild; järtecken'),
- *πλατ-μα > *πλάσμα* ('formande; bild, figur; inbillning').

Denna regel är av vikt för i synnerhet vissa former i perfekt passivum samt för ordbildning med det mycket vanliga suffixet *-μα*.

§ 25 **-τι** > **-σι** (Jfr det svenska uttalet av *patient*!)

1. Ändelsen tredje pers. plur. *-ντι* efter vokal > *-σι*:
doriska *φέρουντι* > *φερονσι > jonisk-attiska *φέρουσι* (§ 13).

Observera i detta sammanhang två dativformer av particip med böjningsstam på *-ντ-*: mask./neut. sing *φέροντι* och alldeles särskilt mask./neut. plur. *φέρουσι* < *φεροντ-σι (§ 26 B, 2, d, γ).

2. Ändelsen i tredje pers. sing. aktivum indikativ efter vokal för μ -konjugationen:
doriska *τίθη-τι* > jonisk-attiska *τίθησι* (men oförändrat efter *-σ-*: *ἐστί* 'han är').

3. Suffixet *-τι-* efter vokal > *-σι-*

*δοτ-ις > *δόσις* ('gåva, [en] giva'; jfr *dos*),
doriska *φά-τι-ς* > jonisk-attiska *φάσις* ('uttalande, sentens'; avlett av *φημί* 'tala, säga'; jfr *em-fas*, *em-fatisk*, *a-fasi*; lånordet *fas* '[uppenbarelse]skede' från ett annat *φάσις*, avlett av *φαίνομαι* 'visa sig').

---

⁶ Stammen har tre varianter: *φοιδ, *φειδ*, *φιδ* (med grundbetydelsen 'se'; jfr latin *video*) och är lika oregelbunden som dess etymologiska motsvarigheter i svenska *veta*, *visste* och i tyska *wissen*, *er weiss*, *er wusste*. - Lånord är många, t.ex. *idé*, *idol* (ursprungligen 'avgudabild'), *eduskop* (en modern apparat för visning av bilder i böcker m.m. och betydligt ljusstarkare än det gamla episkopet; ur ordbildningssynpunkt måhända tautologiskt: *-skop* av *σκοπέω* 'betrakta, se'; biformen *σκέπτομαι* återfinns i *skepsis* '[noggrann, kritisk] granskning, undersökning').

§ 26 SIGMA

A.

1. Initialt σ före vokal > spiritus asper $\acute{\epsilon}\pi\tau\acute{\alpha}$ - latin *septem*, eng. *seven*, tyska *sieben*.2. Intervokalt σ försvinner (men i latin övergår intervokalt s till r)*-āsōm > Hom. -ᾱων > attiska -ῶν (genitiv plur. första deklinationen; latin - *arum*),*φίσος > ἰός ('gift'; latin *virus*),*γενεσ-ος > Hom. γένεος > attiska γένους (§ 14, 2; 'släkt-s, slag-s' - genitiv sing.; jfr latin *gener-is*).

Obs! När ett grekiskt ord trots detta innehåller ett intervokalt sigma beror det många gånger på att detta uppkommit senare, antingen enligt § 17, II, 6, eller nedan B. I andra fall har analogi spelat en avgörande roll, i synnerhet för futurum och aoristus I (§§ 64 och 65).

B. I kombination med annan konsonant:

1. σ försvinner framför μ , ν , λ , ρ + vokal

a) initialt helt och hållet

*σμ-ια > μία (räkneordet 'en' i fem. sing.nom.; jfr *σεμ-ς i § 13, lat. *sem-el* 'en gång', svenska *sam*-⁷),*σρεφω > *ρέφω > ῥέω ('flyta'; jfr *reumatism* avledning till ῥεῦμα < *σρεφ-μα; i germanska språk sköts ett t in mellan s och r (epentes § 9, 6) > svenska *ström*).

Om σφ se § 18, 4.

b) inuti ord med ersättningsförlängning (§ 13)

*ἐσ-μι > εἰμί ('jag är'; men ἐστί 'han är'; analogt härmed ἐσμέν 'vi är').

2. σ efter konsonant

Utöver det som redan nämnts i § 21 (under tabellen) här ytterligare kombinationer:

a) τ , δ , θ + σ > $\sigma\sigma$ > attiska σ (jfr svenska *midssommar*, *matsäck* som uttalas *missommar*, *massäck*)

*νυκτ-ς > *νυκς > νύξ ('natt'; genitiv: νυκτ-ός),

*ὄρνιθ-ς > ὄρνις ('fågel'; jfr *ornitolog*; genitiv ὄρνιθ-ος),

*ποδ-σι > Hom. ποσσί > attiska ποσί ('fötter' [dativ plur.]; ποδ-ί 'fot' [dativ sing.])

b) σ + σ > σ (i attiska)Hom. ἔπεσσι > attiska ἔπεισι (dativ plur. av ἔπος 'ord'; jfr *epos*, *episk*),

äoliska ἔσσονται (ἐσ- stam -σ- futurmärke -ονται personändelse) > attiska ἔσονται ('de kommer att vara').

c) I förbindelserna $\mu\sigma$, $\lambda\sigma$, $\rho\sigma$ bortfaller σ med ersättningsförlängning

För exempel se aoristus I, § 66, A, b!

Anm. I några fall kvarstår $\rho\sigma$, $\lambda\sigma$; sådant $\rho\sigma$ utvecklas i attiska till $\rho\rho$, t.ex. joniska ἄρσῃ > attiska ἄρρῃ ('manlig, stark'); eftersom joniska var läkarnas språk har *arsenik* lånats därifrån. Dativ plur.-former som ῥήτορσι, ἁλσί, θηρσί (av ῥήτωρ 'talare', ἅλς 'salt', θήρ 'djur') är analogibildningar på grund av systemtvång.

⁷ I förbindelsen $\sigma\mu$ + konsonant övergår μ till α (§ 16) och σ blir spiritus asper (A, 1 ovan); resultat $\acute{\alpha}$ copulativum (svenska *sam*-); *ἄ-δελφ-ος/-ή > efter aspiratadissimilation (§ 21) ἀδελφ-ός/-ή (bildat till δελφύς 'moderliv'), eg. 'från ett och samma moderliv' = 'broder/syster'. - Denna dissimilerade variant av *alpha copulativum* finns även i andra ord och sammanfaller så med *alpha privativum* (t.ex. i *a-fasi*). *Alpha privativum* har uppkommit ur γ som blir $\acute{\alpha}$ - framför konsonant och $\acute{\alpha}\nu$ - framför vokal (*an-emisk* till αἷμα 'blod'). *Alpha privativum* etymologiskt = det svenska privativa prefixet *o-*, eng. och tyska *un-*, latin *in-*.

d) För **νσ (νς)** tre varianter:

a) ursprungligt -νσ- inuti ord > som i c) ovan; men observera även nedan γ)!

Anm. I dativ plur. av nasalstammar efter tredje deklinationen, t.ex. *ἡγεμόσι, δαίμοσι, ποιμέσι* av *ἡγεμών, δαίμων, ποιμήν* rör det sig ej om bortfall av ν; formerna har bildats med stammen i nollstadiet, **ἡγεμύσι* och i analogi med övriga former ersatt ν med stavvokalen ο. (Jfr § 16.)

β) i förbindelsen -νς i ordslut bortfaller ν med ersättningsförlängning:

τόνς (kretensiska) > τούς, **τᾶνς* (§ 12, A, 3) > τάς - långt α! - (ack. plur. mask. resp. fem av bestämda artikeln);

γ) efter ljudutvecklingar av konsonantkombinationer som senare resulterat i **-νσ- bortfaller ν med ersättningsförlängning** (obs! ett därvid sent uppkommet *ᾱ* övergår ej till η; jfr §§ 11 och 13), gällande:

dels νδ|ντ + σ > νσ (2, a ovan) > σ

*ἑσπενδ-σα > *ἑσπενσα > ἑσπεισα (aoristus I till *σπένδω* 'hälla ut, utgjuta [dryckesoffer], offra'),

*παντ-σι > *πανσι > πᾶσι ('till/för alla'); även i ordslut för ord med böjningsstam -αντ med sigmatisk nominativ (§ 41): substantiv som **γίγαντ-ς > γίγᾱς*, particip av aoristus I aktivum **θηρεύσαντ-ς > θηρεύσᾱς*, **στειλαντ-ς > στείλᾱς* **och** particip med böjningsstam på -οντ-: mask./neut. plur. dat. *φέρουσι < *φεροντ-σι*; jfr strax nedan;

dels ντι + σ > νσ (§ 17, II, 6) > σ

*παντ-ια > πᾶνσα (kretensiska) > πᾶσα ('all, hel, varje' fem. nom. sing.);

dels ντ före ι > νσι (§ 25, 1) > σι

doriska *φέροντι > *φερονσι > jonisk-attiska φέρουσι* (tredje pers. plur. pres. aktivum indikativ 'de bär').

3. σ mellan konsonanter

a) ν + σ + konsonant: ν faller bort

*συν-σκευαζω > συσκευάζω ('jag packar samman, gör i ordning'),

*τριακοντ-τος > *τριακονστος (§ 24) > τριακοστός ('trettionde');

b) i alla övriga fall försvinner σ (av särskild vikt i perf. passivum):

*γε-γραφ-σθαι > γέγραφθαι ('att ha skrivits'),

*πε-φυλακ-σθαι > πεφύλαχθαι ('att ha vaktats'),

*πε-πεμπ-σθε > πέπεμφθε ('ni har sänts, ni är sända'), }jfr § 22,1

*έκσ-τος > ἑκτος ('sjätte'; jfr latin *sextus*),

*έκσ-και-δεκα > ἑκκαίδεκα ('sextion').

Detta bortfall i en trekonsonantförbindelse är så att säga fullt normalt - många språk visar en tendens att låta den mellersta konsonanten försvinna; jfr i svenska *morgnar > mornar*, *kristdemokrater > krisdemokrater*.

ALLMÄNT OM FORMSYSTEM (§§ 27 - 30)

§ 27 **KASUS** (se § 81 för närmare upplysningar om bruket)

SUBSTANTIV, ADJEKTIV (INKL. PARTICIP), PRONOMEN, RÄKNEORDEN 1 - 4 har fem böjningsformer, kasus:

Nominativ - subjektets och den subjektiva predikatsfyllnadens kasus

Genitiv - med många fler funktioner i grekiska än i modern svenska; står bl.a. vid åtskilliga verb, motsvarande ett direkt objekt i svenska

Dativ - betecknar inte bara den som får något (har nytta eller skada av något) utan kan även uttrycka medlet varmed något görs

Akusativ - bl.a. det direkta objektets kasus

Vokativ - vid tilltal⁸; föregås nästan obligatoriskt av ὦ; finns ibland i singularis (aldrig i pluralis) av maskulina och feminina ord (aldrig neutrum); om särskild vokativ saknas, används nominativ.

§ 28 NUMERUS

SUBSTANTIV, ADJEKTIV, PRONOMEN, VERB har tre numerus:

Singularis - för ental

(**Dualis** - för tvåtal⁹; i klassisk grekiska dock så gott som utdött)

Pluralis - för flertal

§ 29 DEKLINATIONER

SUBSTANTIV, ADJEKTIV, PARTICIP, RÄKNEORD böjs efter tre deklinationer, vilket kan låta beskedligt i jämförelse med svenskans sex, men inom varje deklination, särskilt i den tredje, finns varianter uppkomna till följd av språkhistoriska ljudutvecklingar (§§ 10- 26), varför formrikedomen är stor.

§ 30 KONJUGATIONER

VERB böjs efter två konjugationsmodeller, men på ett mer komplext sätt än i modern svenska; vissa former av ett verb har den ena modellen men samma verb har i andra former den andra modellen. De två konjugationstyperna är:

a) den thematiska eller **ω-konjugationen**, karakteriserad av att mellan stam och ändelse skjuts en s.k. themavokal in (ev. + modusmärke): *πράττω-ο-μεν* vi gör; *πράττω-ω-μεν* låt oss göra, *πράττω-ο-ι-μεν* måtte vi kunna göra,

b) den athematiska eller **μ-konjugationen**, i vilken ändelsen läggs direkt till stammen: *ἐσ-τέ* ni är.

Anm. **-ω** resp. **-μι** är ändelserna för första person singularis presens aktivum indikativ; denna form är normalt uppslagsform för verb utom för deponens¹⁰ där ändelserna är **-ο-μαι** resp. **-μαι**.

⁸ Flera vokativer får accenten på antepaenultima, trots att övriga former av substantivet har betoningen på ultima eller paenultima, t.ex. ἄδελφε av ἀδελφός *broder*.

⁹ Dualis är så att säga naturligt i fråga om substantiv som uppträder parvis, såsom *ögon*, *öron*, *händer*, *fötter*; det gäller även inte sällan *bröder*, *systrar*. Grekiskans ord för *två* bevarar den gamla dualisböjningen - se § 83. I övrigt tas dualis ej upp i denna orientering.

¹⁰ Deponens är verb som har *passiv form* men *aktiv betydelse* (och därmed ev. direkt objekt), såsom svenska *andas* (*luft*), *hoppas* m. fl. Kännetecken: 1. till skillnad från äkta passivum kan ett deponens ej omskrivas med *vara/bli* + perf. particip; jfr *han fängslades* = *han blev fängslad* men *han ängslades* kan icke uttryckas med *hon var/blev ängslad*; 2. ett deponens har imperativformer: *andas djupt!*, *ängslas inte!* men omöjligt är däremot att ropa till tjuven *fängslas!* i betydelsen 'låt dig fängslas' - man kan inte uppmana någon att bli föremål för en handling.

DEKLINATIONER

BÖJNING AV BESTÄMDA ARTIKELN, SUBSTANTIV, ADJEKTIV, PARTICIP

§ 31 UPPSLAGSFORMER

Den ordning i vilken kasusformerna anges i § 27 är den hävdvunna och återspeglas även i vilka former som upptas i lexika och ordlistor. **Uppslagsform för ett substantiv** är (om möjligt) nominativ singularis; därtill ges även genitivformen. Dessa två former tillsammans är en kodnyckel som anger vilken deklination substantivet hör till. Genus anges sedan med den bestämda artikeln i nominativ. Precis som i svenska *inälvor* finns det substantiv som endast har pluralisform, s.k. **pluralia tantum** (i sing. **plurale tantum**)¹¹. För dessa ges förstås motsvarande pluralformer. Några substantiv är "defekta", d.v.s. har inte alla kasusformer; om nominativ saknas får närmast tillgängliga form tjäna som uppslagsform. - **Tar man bort genitivändelsen får man fram böjningsstammen**, en regel av största betydelse för tredje deklinationen.

Till *första* deklinationen (*a*-deklinationen) hör

dels femininer med nominativ på *-a* / *-η*, genitiv på *-ας* / *-ης*,
dels maskuliner på *-ας* / *-ης*, genitiv på *-ου*.

Till *andra* deklinationen (*o*-deklinationen) hör

dels maskuliner (och en del femininer) på *-ος*, genitiv *-ου*,
dels neutrer på *-ον*, genitiv *-ου*.

Till *tredje* deklinationen hör alla andra, med genitiv på *-ος* (*-ους*, *-εως*, *-ως*, alltid ett *o*-ljud före *ς*).

Uppslagsform för adjektiv är maskulinum nominativ singularis. Beroende på adjektivets böjningsmodell följer ytterligare upplysningar. Böjningsmodellerna är i huvudsak tre:

1. Maskulinum efter andra deklinationen, femininum efter första, neutrum efter andra, d.v.s. ändelserna är i tur och ordning i nominativ singularis *-ος*, *-η* eller *-ᾱ* (efter *ε*, *ι*, *ρ* § 11), *-ον*.

Siffran 3 efter adjektivet anger att detta har alla former för alla tre genus. Emellertid saknar många adjektiv i denna grupp särskild femininform - eller anorlunda uttryckt: den maskulina formen används både vid maskulina och feminina substantiv: detta markeras med siffran 2. De flesta sammansatta adjektiv är av detta slag; därtill kommer även några enkla. Exempel: *en orättfärdig/ ovärdig/ berömd/ utländsk man* resp. *kvinna* heter *ἀνὴρ* resp. *γυνὴ ἀδίκος/ ἀνάξιος/ ἐνδοξος/ βάρβαρος* men *en god/värdig man* resp. *en god/värdig kvinna* heter *ἀνὴρ ἀγαθός/ ἄξιος* och *γυνὴ ἀγαθή/ ἄξια*.

2. Efter tredje deklinationen, två ändelser (angivet med siffran 2) - den maskulina formen används vid femininer - omfattande adjektiv (inga particip!) på *-ων*, *-ον* och *-ης*, *ες* och några udda.

Anm. Ett fåtal adjektiv (som bara brukas om personer) efter tredje deklinationen har endast en ändelse, gemensam för maskulinum och femininum, t.ex. *πένης* 'fattig' och *ἄπαις* 'barnlös'.

3. Maskulinum efter tredje deklinationen, femininum efter första, neutrum efter tredje. Antingen anges detta med siffran 3 eller så ges de tre olika ordsluten, så att också böjningsstammen i femininum framträder.

Märk! Då särskild femininform finns böjs den efter första deklinationen. Detta gäller ej blott adjektiv utan även räkneord, pronomen (utom personliga¹²), particip och verbaladjektiv.

¹¹ Även *singularia tantum* finns, många abstrakter och ämnesord t.ex. saknar pluralis: *glädje*, *äcket*, *hetta*, *kyla*, *guld*, *bly*. Om sådana ord har pluralisform betecknar de något mer konkret: *rädslor*, *kärlekar*, *vatten*, *viner* har individuell karaktär. (Nog kan man undra varför *glädjor inte finns.) - Svenska abstrakta substantiv på *-an*, såsom *början*, *väntan*, *trängtan* saknar inte bara pluralis utan även särskild bestämd form; de är alltså i viss mån defekta.

¹² Det finns språk som genusmarkerar 'jag, du, vi, ni', t.ex. arabiska.

BESTÄMDA ARTIKELN

§ 32 BÖJNING

Grekiska har en bestämd fristående artikel, däremot saknas obestämd artikel. Formerna av den bestämda artikeln som börjar på spiritus asper är proklitiska (§ 8, 1). Begripligt nog finns ingen vokativform.

	Mask.	Fem.	Neut.
Sing. Nom.	ὁ	ἡ	τό
Gen.	τοῦ	τῆς	τοῦ
Dat.	τῷ	τῇ	τῷ
Ack.	τόν	τήν	τό
Plur. Nom.	οἱ	αἱ	τά
Gen.	τῶν	τῶν	τῶν
Dat.	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Ack.	τούς	τάς	τά

§ 33 BRUK

A. ATTRIBUTIV OCH PREDIKATIV STÄLLNING

Med hjälp av den bestämda artikeln kan man i grekiska substantivera vilka ord och uttryck som helst, inte bara som i svenska adjektiv och infinitiver (*den gamle, det att studera*) utan också t.ex. adverb och genitivuttryck. Tack vare den bestämda artikeln undviks tvetydigheter som i latin: *vita brevis* 'ett kort liv' eller 'livet är kort' eller 'det korta livet'. På grekiska heter 'det korta livet' ὁ βραχύς βίος/ ὁ βίος ὁ βραχύς - bestämningen till substantivet βίος står antingen "inklämd" mellan artikeln och huvudordet eller efter den upprepade artikeln och har då attributiv ställning. Lyder det hela i stället ὁ βίος βραχύς betyder det 'livet [är] kort'.

I svenska är det ibland omöjligt att avgöra om ett uttryck är attribut (bestämning till ett substantiv) eller adverbial (vanligen bestämning till ett verb): *Han reste till flickan från Athen*. Om *från Athen* är bestämning 1) till *flickan* är det attribut, 2) till *reste* är det adverbial. - Som nyss sagts, placeras i grekiska de flesta slag av attribut antingen mellan bestämda artikeln och huvudordet eller efter huvudordet med artikeln upprepade. Om däremot ett ord eller en fras placeras före eller efter huvudordet (utan upprepade artikel) står det predikativt. Jämför (den bestämda artikeln och huvudordet understrukna i fall 1):

1) attributivt

(ἦλθεν εἰς) τὴν ἐξ Ἀθηνῶν κόρην

eller (ἦλθεν εἰς) τὴν κόρην τὴν ἐξ Ἀθηνῶν

(han reste till) flickan [som var] från Athen

2) predikativt

(ἦλθεν) εἰς τὴν κόρην ἐξ Ἀθηνῶν

från Athen (reste han) till flickan

ὁ ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβος

(fruktan [som kom] från hellenerna in i barbarerna =)

den fruktan som hellenerna satte i barbarerna

Observera den betydelseskillnad mellan “vanliga” adjektivattribut och predikativa attribut som uttrycks tydligt i grekiska med hjälp av den bestämda artikeln:

<u>οἱ</u> <u>πρῶτοι</u> <u>παῖδες</u> ἦλθον	men	<u>πρῶτοι</u> <u>οἱ</u> <u>παῖδες</u> ἦλθον
de första pojkarna kom		pojkarna kom först
<u>ἡ</u> <u>μέση</u> <u>νῆσος</u>	men	<u>μέση</u> <u>ἡ</u> <u>νῆσος</u>
den mellersta ön/ ön i mitten		mitten av ön
<u>ὁ</u> <u>μόνος</u> <u>θεός</u> σὶ σὶ ζει ἡμᾶς	men	<u>μόνοι</u> <u>οἱ</u> <u>θεοὶ</u> σὶ σὶ ζουσιν ἡμᾶς
den ende guden räddar oss		endast gudarna räddar oss

B. SUBSTANTIVERINGAR

Mycket vanliga är substantiveringar av **prepositionsfraser**, t.ex.

οἱ σὺν Παύλῳ ‘de [som är/var] med Paulus’, ‘Paulus’ anhängare/kamrater’.

Adverb substantiveras utan vidare, t.ex.

οἱ πάλαι ‘de förr’ d.v.s. ‘folk förr i världen, de gamle, anfäderna’,

οἱ νῦν ‘de nu’ - ‘nutidens människor’.

Genitiver substantiveras ofta:

τὰ τοῦ πολέμου ‘det [som är] krigets’ = ‘det som rör kriget, krigsangelägenheterna’.

Infinitiver substantiveras också (infinitivens artikel och infinitiven understruken):

τὸ τὰ τοῦ πολέμου πράττεσθαι ‘det att sköta krigsangelägenheterna’ = fritt ‘ansvaret för krigföringen’.

Satser kan substantiveras (artikel och sats understrukna):

Νῦν ὁ λόγος ἐστὶ περὶ τὸ ὅντινα τρόπον χρὴ ζῆν. ‘Nu handlar diskussionen om frågan på vilket sätt man bör leva.’

Som framgår av det sista exemplet kan ett substantiverat uttryck användas **efter preposition**, och den bestämda artikelns kasus beror av prepositionen (§ 82):

ἀντὶ τοῦ ὅντινα τρόπον χρὴ ζῆν ‘i stället för frågan om på vilket sätt man bör leva’.

C. Artikelns ursprung som demonstrativt pronomen lever vidare i uttryck som ὁ μὲν - ὁ δέ (‘den ene - den andre’).

D. Bestämd form används med s.k. generisk syftning (alla individer i samma släkte/art avses):

ὁ βάρβαρος ἀκατανοήτως λέγει (‘utlänningar pratar obegripligt’), ὁ ἄνθρωπος θνητός ἐστίν (‘människan är dödlig’, men i eng., som bekant, utan artikel *man is mortal*), men talar man om *människan* som ett mer abstrakt begrepp sätts bestämd artikel ej ut, ej heller vid rena abstrakter: ἀνθρώπου ψυχὴ τοῦ θείου μετέχει (‘människans själ har del i det gudomliga’).

E. Personnamn kan stå med bestämd artikel, för att markera att han/hon är antingen tidigare omnämnd eller allmänt känd.

F. Å andra sidan står en del allmänna begrepp ung. som egennamn utan artikel: ἐν ἀγορᾷ (‘på torget’), κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν (‘till lands och till havs’), ἐν νῶ ἔχειν (‘ha i sinnet’), ἐν δεξιᾷ, ἐν ἀριστερᾷ (‘till höger, till vänster’), παῖδες καὶ γυναῖκες (nästan alltid i den ordningen! i svenska omvänt ‘kvinnor och barn’), βασιλεύς (‘perserkungen’), ἥλιος, οὐρανός, σελήνη (‘solen, himlen, månen’).

DEKLINATIONER

§ 34 ALLMÄNNA MINNESREGLER

A. Om neutrer:

1. Neutrer är alltid lika i nominativ och akkusativ i singularis resp. pluralis.
2. **Neutrum pluralis nominativ och akkusativ slutar ursprungligen i alla deklinationer på -ᾶ.**
Men kontraktion av ε-α i tredje deklinationen leder i vissa fall till -ῆ.
3. **När subjektet står i neutrum pluralis står predikatet i singularis!** (Förklaring i not i § 37.)

B. Om några för alla deklinationer gemensamma kasusändelser:

1. **Maskulinum och femininum akkusativ** har som **ursprunglig** ändelse
i singularis -ν } beakta §§ 16 och 26, B, 2, d, β.
i pluralis -νς
2. **Genitiv pluralis** slutar, oavsett genus, alltid på -ων.

C. Om accenten:

1. Ifall ultima så tillåter (§ 6), ligger accenten i flerstaviga ord på samma stavelse som i uppslagsformen. Därmed icke sagt att det skall vara samma accent! (För substantiv med enstavig böjningsstam i tredje deklinationen gäller särskilda regler, men ej för adjektiv eller particip.)
2. Ändelserna -οι och -αι i andra resp. första deklinationen gäller som korta.
3. Lång, betonad genitiv och dativ (singularis och pluralis) skall ha cirkumflex.

D. Om genus:

1. Maskulina är bl.a. beteckningar för män, folkslag, floder, vindar och månader.
2. Feminina är bl.a. beteckningar för kvinnor, träd, länder, öar och städer och för abstrakter.
3. Neutra är övriga ord, inkl. de flesta diminutiver även om de avser något manligt eller kvinnligt.

FÖRSTA DEKLINATIONEN - *a* -DEKLINATIONEN

§ 35

A. Till första deklinationen hör **två typer av femininer**:

1. på **-*ā* / -*η*** } genitiv **-*ās* / -*ης***
2. på **-*ǎ***

med **-*ǎ*** i singularis nominativ och ackusativ men med **-*ā* (-*η*-)** i genitiv och dativ.Med tillämpning av regeln i § 11 kommer många substantiv att växla mellan *a* och *η*.

Pluralböjningen är likadan för båda grupperna. För genitiv pluralis se § 26 A. 2! Särskild vokativform saknas, ersätts av nominativ.

Ändelser (till vänster i spalterna under singularis står ord som före *a* har *ε*, *ι* eller *ρ*):

	Sing.				Plur.
	- <i>ā</i>	- <i>η</i>	- <i>ǎ</i>	- <i>ǎ</i>	
Nom.	-<i>ā</i>	-<i>η</i>	-<i>ǎ</i>	-<i>ǎ</i>	-<i>αι</i>
Gen.	-<i>ās</i>	-<i>ης</i>	-<i>ās</i>	-<i>ης</i>	-<i>ων</i>
Dat.	-<i>αι</i>	-<i>η</i>	-<i>αι</i>	-<i>η</i>	-<i>αις</i>
Ack.	-<i>αν</i>	-<i>ην</i>	-<i>αν</i>	-<i>αν</i>	-<i>ας</i>

B. Till första deklinationen hör även **maskuliner på -*ās* / -*ης*, genitiv -*ου***(med *-ς* i nominativ i analogi med andra deklinationen, liksom genitivändelsen).Icke-grekiska egennamn, liksom ibland doriska, slutar dock i genitiv på **-*ā***, t.ex. 'Αννίβας - 'Αννίβ*ā* (Hannibal), Σύλλας - Σύλλ*ā* (Sulla); Λεωνίδα*ς* i genitiv antingen Λεωνίδου eller Λεωνίδ*ā*.**Vokativ** på **-*ǎ*** för ord som slutar på **-*της*** samt folkslagsnamn, eljest **-*ā* / -*η***.

Övriga former (inkl. pluralis) = femininernas.

Böjningsexempel (med fet stil former med annan accent än i uppslagsformen):

	Femininer				Maskuliner	
	ἡ χ ^{ώρα} <i>ā</i> <i>land</i>	ἡ ν ^{ίκη} <i>seger</i>	ἡ σφαι ^{ρα} <i>ǎ</i> <i>klot</i>	ἡ θάλατ ^{τα} <i>ǎ</i> <i>hav</i>	ὁ νεανί ^{ας} <i>yngling</i>	ὁ πολί ^{της} <i>medborgare</i>
Sing. Nom.	ἡ χ ^{ώρα} <i>a</i>	ν ^{ίκη}	σφαι ^{ρα} <i>a</i>	θάλατ ^{τα} <i>a</i>	ὁ νεανί ^{ας}	πολί ^{της}
Gen.	τ ^{ης} χ ^{ώρα} <i>ς</i>	ν ^{ίκη} <i>ς</i>	σφαι ^{ρας} <i>ς</i>	θαλάτ ^{της} <i>ς</i>	τοῦ νεανί ^{ου}	πολί ^{του}
Dat.	τ ^ῇ χ ^{ώρα} <i>a</i>	ν ^{ίκη}	σφαι ^{ραι} <i>a</i>	θαλάτ ^{τη} <i>a</i>	τ ^ῷ νεανί ^α	πολί ^{τη}
Ack.	τ ^{ὴν} χ ^{ώρα} <i>ν</i>	ν ^{ικη} <i>ν</i>	σφαι ^{ραν} <i>ν</i>	θάλατ ^{ταν} <i>ν</i>	τὸν νεανί ^{αν}	πολί ^{την}
Vok.	-	-	-	-	νεανί ^ᾱ	πολί ^{τᾱ}
Plur. Nom.	αἱ χ ^{ωραι} <i>a</i>	ν ^{ικαι} <i>a</i>	σφαι ^{ραι} <i>a</i>	θάλατ ^{ται} <i>a</i>	οἱ νεανί ^{αι}	πολί ^{ται}
Gen.	τ ^{ῶν} χ ^{ωρῶν} <i>ν</i>	νικ ^{ῶν} <i>ν</i>	σφαι ^{ρῶν} <i>ν</i>	θαλατ ^{τῶν} <i>ν</i>	τ ^{ῶν} νεανί ^{ῶν}	πολι ^{τῶν}
Dat.	ταῖς χ ^{ώραις} <i>ς</i>	νικ ^{αῖς} <i>ς</i>	σφαι ^{ραῖς} <i>ς</i>	θαλάτ ^{ταις} <i>ς</i>	τοῖς νεανί ^{αις}	πολί ^{ταις}
Ack.	τὰς χ ^{ώρας} <i>ς</i>	νικ ^{ας} <i>ς</i>	σφαι ^{ρας} <i>ς</i>	θαλάτ ^{τας} <i>ς</i>	τοὺς νεανί ^{ας}	πολί ^{τας}

Anm. Att *ι* är långt i både *νίκη* och *πολίτης* framträder genom accentueringen i nom. plur. och vok.

§ 36 Kontraherade substantiv i första deklinationen på **-ā** (fem.), **-ās/-ēs** (mask.)

I några fall har ett ϵ eller α kommit att stå framför ändelsen (efter bortfall φ eller ι). De två vokalerna kontraheras: $\epsilon + \alpha > \eta$, $\alpha + \alpha > \bar{\alpha}$. Alla har i alla former cirkumflex på ultima. Maskuliner på **-ās** har den doriska genitivändelsen **-ā**. Exempel: 'Αθηνᾶ - Αθηνᾶς; συκῆ - συκῆς ('fikonsträd'), Ἑρμῆς - Ἑρμοῦ, βορρᾶς - βορρᾶ (nordanvind). - Den joniska naturforskaren och filosofen Θαλῆς har rimligt nog jonisk genitiv: Θαλέω.

ANDRA DEKLINATIONEN - o-DEKLINATIONEN

§ 37 Till andra deklinationen hör

maskuliner och femininer på -ος
neutrer på -ον

} genitiv **-ου** (undantag §§ 38 och 39)

Ändelser:

	Singularis		Pluralis	
	Mask. /Fem.	Neut.	Mask. /Fem.	Neut.
Nom.	-ος	-ον	-οι	-ᾶ¹³
Gen.	-ου		-ων	
Dat.	-οι		-οις	
Ack.	-ον		-ους	-ᾶ
Vok.	-ε	-	-	-

Genus (jfr § 33 D): orden på **-ος** är **vanligtvis maskulina**,

några är dock s.k. *communia*, d.v.s. är både maskulina och feminina, t ex. δ/η θεός ('gud/ gudinna'; även η θεά finns), liksom flera namn på djur - ἄρκτος ('björn'), ἑλαφος ('hjort'), ἵππος ('häst').

Feminina är bl.a

a) av naturliga skäl (*naturligt genus*): η παρθένος ('jungfru, ung kvinna'), namn på träd och växter, såsom η ἄμπελος ('vinstock'), η βίβλος (βύβλος) (lånbord från Egypten 'papyrus' och 'papyrusrulle; bok'; jfr den därtill bildade diminutiven τὸ βιβλίον, plur. τὰ βιβλία);

b) namn på länder, städer (utom pluralia tantum på **-οι**, t.ex. οἱ Δελφοί, οἱ Φίλιπποι), öar:

η Αἴγυπτος; η Κόρινθος, η Μίλητος; η Δῆλος, η Πάρος, η Νάξος;

c) några substantiverade adjektiv: η διάλεκτος (γλῶττα) ('språk, dialekt'), η ἡπειρος (γῆ) ('fastlandet'; som namn 'Epirus');

d) några enstaka: η νόσος ('sjukdom'), η τάφος ('grav'),

η ὁδός ('väg') med avledningarna η εἴσοδος ('ingång'), η ἐξοδος ('utgång'), η μέθοδος 'väg att gå efter/följa; metod', η κάθοδος 'väg ner, färd [till underjorden]; åter-/hemresa [från landsflykt]'; jfr *katod*), η ἀνοδος ('väg upp; uppmarsch'; jfr *anod*), η σύνοδος ('väg tillsammans'; jfr *synod*)

η νῆσος ('ö'; jfr Πελοπόννησος < *Πελοπος νησος 'Pelops ö').

¹³ Ursprungligen hade neutrer ingen pluralis. På stammen nybildades ett substantiv med kollektiv betydelse på **-ᾶ** efter första deklinationen så att t.ex. δῶρα betydde 'samling av gåvor; ett antal gåvor', formellt singularis, vilket förklarar att plurala neutrer som subjekt har predikatet i singularis. Men för tanken är δῶρα pluralis, vilket leder till att ett fullständigt pluralisparadigm skapas (efter mönster av maskulinum).

Böjningsexempel (med fet stil former med annan accent än i uppslagsformen):

	Maskulinum		Femininum	Neutrum
	ὁ ταῦρος <i>tjur</i>	ὁ ἄνθρωπος <i>människa</i>	ἡ ὁδός <i>väg</i>	τὸ δῶρον <i>gåva</i>
Sing. Nom.	ὁ ταῦρος	ἄνθρωπος	ἡ ὁδός	τὸ δῶρον
Gen.	τοῦ ταύρου	ἀνθρώπου	τῆς ὁδοῦ	τοῦ δώρου
Dat.	τῷ ταύρῳ	ἀνθρώπῳ	τῇ ὁδῷ	τῷ δώρῳ
Ack.	τὸν ταῦρον	ἄνθρωπον	τὴν ὁδόν	τὸ δῶρον
Vok.	ταῦρε	ἄνθρωπε	ὁδέ	-
Plur. Nom.	οἱ ταῦροι	ἄνθρωποι	αἱ ὁδοί	τὰ δῶρα
Gen.	τῶν ταύρων	ἀνθρώπων	τῶν ὁδῶν	τῶν δώρων
Dat.	τοῖς ταύροις	ἀνθρώποις	ταῖς ὁδοῖς	τοῖς δώροις
Ack.	τούς ταύρους	ἀνθρώπους	τάς ὁδοὺς	τὰ δῶρα

§ 38 Kontraherade substantiv i andra deklinationen på -ους (mask.), -ουν (neut.); gen. -ου

På liknande sätt som i första deklinationen har i vissa fall *ε* eller *ο* kommit att stå framför stammens -ο-. I dessa fall kontraheras alltid de två vokalerna. Mot regeln i § 14, 2, b kontraheras *ε* + *α* till -ᾶ (analogi, systemtvång: singularis ὀστέον > ὀστοῦν, pluralis ὀστέα > ὀστᾶ ('ben')). (På grund av analogi stämmer ej heller alltid accentueringsreglerna.) - Vokativ saknas.

§ 39 Den s. k. attiska deklinationen - substantiv på -ως, genitiv -ω

I substantiv som ursprungligen slutade på -ᾶος > -ηος kastades enligt § 12 B kvantiteten om till -εως (och de få substantiv som slutat på -ωος fick de två vokalerna kontraherade så att ordslutet blev -ως). Stamvokal blev så i alla former -ω- (med *iota subscriptum* i dativ sing. och plur. och nom. plur). Den accent som nom. sing. har gäller också övriga former, en regel som alexandriska lärde införde, liksom de bestämde att -ω- och -ῳ skulle anses som korta ur accentueringssynpunkt. - Vokativ saknas.

Några exempel:

attiska ὁ νεώς, τοῦ νεώ ('tempel') - de äldre formerna ναός och νηός kan också möta,

attiska ὁ λεώς ('folk') - även λαός,

attiska Μενέλεως - Hom. Μενέλαος.

Anm. Några substantiv i denna grupp har akkusativ sing. utan -ν bildade efter tredje deklinationen och slutar på -ω. t.ex. ἡ ἔως ('morgonrodnad'; hos Homeros en gudinna - *den rosenfingrade Eos*, ῥοδοδάκτυλος Ἥως), ἡ Ἄθως (berget), Μίνως (mytisk kung på Kreta, sedan en av domarna i underjorden, i vilken roll Honoré Daumier framställde honom 1842).

TREDJE DEKLINATIONEN

§ 40 ALLMÄNT

Böjningsstammen för ord efter tredje deklinationen framträder om man skalar bort genitivändelsen *-ος* (den ursprungliga, som dock på grund av ljudutvecklingar även har varianterna *-ους*, *-εως*, *-ως*).

Nominativ singularis bildas av maskuliner och femininer antingen med *-ς* (*sigmatisk nominativ*) eller utan (*asigmatisk nominativ*). Neutrer har aldrig sigmatisk - alltid asigmatisk - nominativ.

Som *hållpunkt* (men ej absolut regel) för **vokativ** gäller att den är lika med rena stammen (med kort vokal) av ord som **ej** har betoning på ultima; övriga = nom. (Se även not till § 27!)

Genusregler låter sig knappast formuleras för tredje deklinationen, i varje fall inte någorlunda kortfattat och korrekt.

§ 41 Till tredje deklinationen hör

I. konsonantstammar

1. med böjningsstam på klusil:

- a) på (vokal +) *k*-ljud (γ , κ , χ) } med sigmatisk nominativ - beakta § 21 (under tabellen)
- b) på (vokal +) *p*-ljud (β , π , ϕ)
- c) på (vokal +) *t*-ljud (δ , τ , θ) - mask. och fem. sigmatisk nom. § 26 B, 2, a), neut. asigmatisk § 20
- d) på (vokal +) *-ντ-* - sigmatisk nom. *-αντ / οντ -ς* § 26 B, 2, d γ), asigmatisk nom. *-οντ / -ωντ* § 20;

2. med uppslagsform och böjningsstam på sonorant:

- a) på (vokal +) *-ν*¹⁴
- b) på (vokal +) *-ρ*¹⁵ } asigmatisk nominativ och vokalen i längdstadiet;

3. med böjningsstam på (vokal +) *-σ-* (§ 26 A, 2) - asigmatisk nominativ; neut. på *-ος* med avljud; (ytterligare kommentarer och böjningsexempel på närmast följande sidor)

II. vokalstammar (alla med sigmatisk nominativ):

- a) på (konsonant +) *-ῶ-*
- b) på (konsonant +) *-ῖ-* och *-ῡ-* med avljud (§ 10; se även kommentarer och exempel följ. sidor)
- c) på (konsonant +) diftong (*-εῦ-* < **-εϝ-*, *-οῦ-* < **-οϝ-*, *-ᾶῦ-* < **-ᾶϝ-* / *-ῆϝ-*).

Ändelser:

Numerus	Singularis		Pluralis	
Genus	Mask. och fem.	Neut.	Mask. och fem.	Neut.
Nom.	- eller -ς	-	-ες	-ᾶ^a
Gen.	-ος		-ων	
Dat.	-ι		-σι(ν)	
Ack.	-ᾶ (efter konsonant) ^b -ν (efter vokal) ^b	-	-ᾶς (efter konsonant) ^b -ς (efter vokal) ^c	-ᾶ
Vok.	stammen eller = Nom.		= Nom.	

^a Se not i § 38   ^b Se § 16   ^c Se § 26 B, 2, d, β

¹⁴ Några ord med uppslagsform på *-μ* kan ej finnas enligt § 20.

¹⁵ Ett enda ord på *-λ-* (med sigmatisk nominativ! *ὁ ἅλς*, genitiv *ἁλός* 'salt; sälta'; *ῆ ἅλς* 'hav').

I **sigma-stammarna** faller stammens **-σ-** när det kommer mellan två vokaler (§ 26 A, 2), varefter de två vokaler kontraheras; genitiv *γενεσ-ος > γένους (neutrum; nominativ med avljudsavväxling -ος i stället för -ες: γένος; gen. plur. *γενέσ-ων > γενῶν § 6, Märk 2; dat. plur. γένεσι(ν) < *γενεσ-σι § 26, B, 2, b); Σωκράτης (nominativ med vokalen i längdstadiet) - genitiv Σωκράτους < *Σωκρατεσ-ος; Περικλῆς < Περικλέης < *Περικλεφης, genitiv Περικλέους < *Περικλεεσ-ος < *Περικλεφεσ-ος (i dativ dubbel kontraktion: Περικλεῖ < *Περικλέει < *Περικλεφεῖ < *Περικλεφεεσ-ι; se § 18).

Neutrer på -ος, genitiv -ους är synnerligen vanliga! Må ej förväxlas med de likaså ytterst vanliga maskulina eller feminina på -ος, genitiv -ου!

Ytterst få är däremot sigmastammar på -ασ- och -οσ-; de förra är bara fyra ord, neutrerne κρέας, κέρας, γῆρας, γέρας ('kött', 'horn', 'ålderdom' resp. 'hedersgåva') och har genitiv på -ως < *ασ-ος; nästan unikt är ἡ αἰδώς ('blysel, skam[känsla']), genitiv αἰδοῦς < *αἰδοσ-ος¹⁶

I **vokalstammarna** på -ι- och -υ- med avljud (§ 10) och i substantiv med uppslagsform på -ευς slutade genitiven på -ηος (så hos Homeros). I attiska inträffar enligt § 12 kvantitetsomkastning så att ändelsen blir -εως, och detta utan att flytta den ursprungliga accenten (regeln i § 6, 2 är alltså satt ur spel; analogt har genitiv plur. samma accent gen. sing.).

Mycket vanliga är ord på -ις (som alla är feminina, ofta abstrakter) och på -εύς (maskulina personbetecknande ord, alltid ultimabetonade). Två exempel: ἡ πόλις ('stad; stat'; stamväxling mellan πολι- [nollstadiet], πολε(ι)- [normalstadiet] och πολη(ι)- [längdstadiet]) - genitiv πόλεως; βασιλεύς ('kung') - genitiv βασιλέως.

Till reglerna om nominativ med eller utan -ς finns det både **skenbara undantag och riktiga**. Skenbara undantag är några neutrer, som är ursprungliga -ς-stammar, οὔς (genitiv ὠτός 'öra'), φῶς (genitiv φωτός 'ljus'; φῶς < φάος med samma stam som φαίνω 'låta lysa, göra synlig; visa'), κέρας (genitiv κέρατος 'horn'; etymologiskt nära släkt med lat. *cornu* och sv. *horn*). Riktiga undantag är bl.a. ὁ δελφίς (genitiv δελφῖνος 'delfin'¹⁷), ἡ ῥίς (genitiv ῥινός 'näsa'; jfr eng. *rhino-ceros* av ῥινό-κερω; -κερω-ωτος avlett av κέρας), ὁ μάρτυς (genitiv μάρτυρος 'vittne'). Ordet för 'tand' har, liksom dess rimord, presensparticipet διδούς (av δίδωμι 'ge'), sigmatisk nominativ: ὁ ὀδούς (genitiv ὀδόντος, etymologiskt = 'tand'); eljest har stammar på -οντ, som ej har betoning på ultima, asigmatisk nominativ med vokalen i längdstadiet: ο > ω, t.ex. λέων (lejon), gen. λέοντος, vok. λέον.

Två vanliga substantiv med oregelbunden nom.:

ἡ γυνή ('kvinna'; se § 19 B), böjningsstam γυναικ-, (med accentuering som ett enstavigt subst.) gen. γυναικός, dat. γυναικί, ack. γυναικα, vok. γύναι, plur. γυναικες, γυναικῶν, γυναιξί, γυναικας; τὸ ὕδωρ ('vatten'), gen. ὕδατος (i ordbildning används både ὕδρ(ο)- och ὕδατ(ο)-).

En särskild **accentregel** gäller **enstaviga stammar**: dessa skall **alltid** ha **accent på ultima i genitiv och dativ**, singularis och pluralis; i övriga tvåstaviga former på paenultima. **Undantag**: genitiv plur. av ὁ (ἡ) παῖς ('barn'), τὸ οὔς ('öra'), τὸ φῶς ('ljus'), ὁ Τρώς ('trojan'), ὁ δμῶς ('slav') har betoningen på paenultima: παίδων, οὔτων, φώτων, Τρώων, δμῶων.

¹⁶ Så nyckfull språkutveckling och ordbildning är i olika men besläktade språk! I latin är det fullt av ord på -ōs, abstrakter av typen *honōs*, gen. (med intervokaliskt *s* > *r*) *honōris* (vartill nybildades nominativen *honor*, som blev den gängse modellen: *odor*, *timor*, *vigor* m.fl.).

¹⁷ Även δελφίς är bildat till δελφύς 'moderliv' (liksom ἀδελφός 'broder'; se not i § 26) - en "fisk" som märkligt nog föder levande ungar.

Böjningsexempel 1: de vanligaste typerna av konsonantstammar:

	I, 1, a ἡ θριξ <i>hår</i>	I, 1, c τὸ σῶμα <i>kropp</i>	I, 1, c ὁ πούς <i>fot</i>	I, 1, d ὁ γίγας <i>jätte</i>	I, 2, a ὁ δαίμων <i>gudom</i>	I, 2, b ὁ ἀνὴρ <i>man</i>	I, 3 τὸ γένος <i>släkt(e)</i>
Sg. Nom.	θρίξ	σῶμα	πούς	γίγας	δαίμων	ἀνὴρ	γένος
Gen.	τριχός	σώματος	ποδός	γίγαντος	δαίμονος	ἀνδρός ^a	γένους
Dat.	τριχί	σώματι	ποδί	γίγαντι	δαίμονι	ἀνδρί	γένει
Ack.	τρίχα	σῶμα	πόδα	γίγαντα	δαίμονα	ἄνδρα	γένος
Vok.	-	-	-	γίγαν	δαῖμον	ἄνερ ^b	-
Pl. Nom.	τρίχες	σώματα	πόδες	γίγαντες	δαίμονες	ἄνδρες	γένη ^c
Gen.	τριχῶν	σωμάτων	ποδῶν	γιγάντων	δαιμόνων	ἀνδρῶν	γενῶν
Dat.	θριξί(ν)	σώμασι(ν)	ποσί(ν)	γίγασι(ν)	δαίμοσι(ν) ^d	ἀνδράσι(ν) ^c	γένεσι(ν)
Ack.	τρίχας	σώματα	πόδας	γίγαντας	δαίμονας	ἄνδρας	γένη

^a Böjningsstam alltså ἀνδρ- efter epentes av -δ-: jfr § 9, 6.

^b Obs! med framflyttad accent, som så ofta i vokativ.

^c ἀνδράσι < *ἀνδρσι § 16.

^d § 26, B, 2, d, Anm.

^e -η < *-εα < *-εσα; kontraktion till -η även efter ρ (τὰ ὄρη 'bergen') men till ᾶ (!) efter ε och ι.

Böjningsexempel 2: några vokalstammar (de två sista sällsynta typer):

	II, a ὁ / ἡ σῦς <i>svin</i>	II, b ἡ πόλις <i>stad/stat</i>	II, c ὁ βασιλεύς <i>kung</i>	II, c ὁ / ἡ βοῦς <i>oxe, ko</i>	II, c ἡ ναῦς <i>skepp</i>
Sg. Nom.	σῦς	πόλις	βασιλεύς	βοῦς	ναῦς
Gen.	συός	πόλεως	βασιλέως	βοός ^k	νεώς ^m
Dat.	συί	πόλει	βασιλεῖ	βοί	νηί
Ack.	σύν	πόλιν	βασιλέᾱ	βοῦν	ναῦν
Vok.	σῦ	πόλι	βασιλεῦ	βοῦ	ναῦ(ς)
Pl. Nom.	σύες	πόλεις ^g	βασιλ-ῆς / -εῖς ^j	βόες	νῆες
Gen.	συνῶν	πόλεων	βασιλέων	βοῶν	νεῶν
Dat.	συσί(ν)	πόλεσι(ν) ^h	βασιλεῦσι(ν)	βουσί(ν)	ναυσί(ν)
Ack.	σῦς ^f	πόλεις ^f	βασιλ-έας / -εῖς ^j	βοῦς	ναῦς

^f Ack. plur. σῦς < *συνς, πόλεις < *πολενς § 26, B, 2, d, β och § 34.

^g Nom. plur. πόλεις < *πολεις.

^h Dat. plur. πόλεσι med ε i analogi med övriga plur.former < *πολισι.

^j -εῖς är de yngre ändelserna.

^k βο-ός: av systemtvång bevaras genitivändelsen utan kontraktion med stamvokalen.

^m νεώς kan också vara en form av ett helt annat ord; se § 39; att i detalj språkhistoriskt kommentera böjningen av ναῦς skulle bli alltför vidlyftigt; nog sagt att stammen växlar mellan ναυ (νᾱϝ) och νη(ϝ).

ADJEKTIV OCH PARTICIP

§ 42 ALLMÄNT

Böjningen av adjektiv och particip har ingen likhet med svenskans och tyskans starka och svaga böjning (*en luden man, den ludne mannen; ett ludet odjur, det ludna odjuret; en skriven dikt, den skrivna dikten; ett skrivet poem, det skrivna poemet*). Det spelar i grekiska ingen roll om adjektivet hör till ett substantiv i obestämd eller bestämd form. Det spelar heller ingen roll efter vilken deklination substantivet böjs. Men **adjektivet (participet) som är attribut till ett substantiv skall överensstämja med detta i kasus, genus och numerus**. Ett adjektivs eller particips deklinationsmönster är givet på förhand och oföränderligt ett och detsamma. Vilka modeller som finns framgår av § 31. I kommentarerna här nedan följs samma indelning.

§ 43

1. Adjektiv och particip på *-ος, -ᾱ / -η, -ον (= 3)* eller på *-ος, -ον (=2)*

Utöver en rad adjektiv i positiv som hör till denna grupp märks även mediala/passiva particip på *-μενος, -μένη, -μενον, (-μένος, -μένη, -μένον)*, komparativer på *-τερος, -τέρα, -τερον*, superlativer på *-τατος, τάτη, -τατον* eller *-ιστος, -ίστη, -ιστον*.

Även adjektiv som i positiv har bara en eller två ändelser får tre ändelser när de bildar komparativ och superlativ med ovan nämnda suffix.

Femininerna bildade enligt typ 1 i § 35, alltså **alltid med lång vokal**.

Ändelserna överensstämmer med ett substantivs, liksom accentueringen med två undantag: på grund av analogipåverkan har **femininum plur. nominativ och genitiv samma accent som motsvarande former i maskulinum och neutrum**. (Fem. substantiv har alltid betoning på ultima i gen. plur.)

Böjningsexempel 1: *θεῖος* ('gudomlig'), *θέμενος* (medialt particip i aoristus av *τίθημι* 'ställa' § 72, B):

Genus	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.
Stam	<i>θεῖο</i>	<i>θεῖᾱ</i>	<i>θεῖο</i>	<i>θεμενο</i>	<i>θεμενη</i>	<i>θεμενο</i>
Sing. Nom.	<i>θεῖος</i>	<i>θεῖα</i>	<i>θεῖον</i>	<i>θέμενος</i>	<i>θεμένη</i>	<i>θέμενον</i>
Gen.	<i>θεῖου</i>	<i>θείας</i>	<i>θείου</i>	<i>θεμένου</i>	<i>θεμένης</i>	<i>θεμένου</i>
Dat.	<i>θεῖῳ</i>	<i>θείᾳ</i>	<i>θεῖῳ</i>	<i>θεμένῳ</i>	<i>θεμένη</i>	<i>θεμένῳ</i>
Ack.	<i>θεῖον</i>	<i>θείαν</i>	<i>θεῖον</i>	<i>θέμενον</i>	<i>θεμένην</i>	<i>θέμενον</i>
Vok.	<i>θεῖε</i>	-	-	<i>θέμενε</i>	-	-
Plur. Nom.	<i>θεῖοι</i>	<i>θεῖαι</i>	<i>θεῖα</i>	<i>θέμενοι</i>	<i>θέμεναι</i>	<i>θέμενα</i>
Gen.	<i>θεῖων</i>	<i>θείων</i>	<i>θείων</i>	<i>θεμένων</i>	<i>θεμένων</i>	<i>θεμένων</i>
Dat.	<i>θείοις</i>	<i>θείαις</i>	<i>θείοις</i>	<i>θεμένοις</i>	<i>θεμέναις</i>	<i>θεμένοις</i>
Ack.	<i>θείους</i>	<i>θείας</i>	<i>θεῖα</i>	<i>θεμένους</i>	<i>θεμένας</i>	<i>θέμενα</i>

Adjektiv med kontraktion (jfr § 38) har analogiskt alltid betoning på ultima, med några undantag, t.ex. adjektiviska sammansättningar med *νοῦς* ('sinne'): *εὐνοῦς* 2 ('väl villigt sinnad'), i neut. plur. dessutom okontraherat *εὐνοα* (eftersom ett regelrätt kontraherat **εὐνω* skulle bryta mot systemets mönster alltför kraftigt).

Adjektiv enligt den attiska deklinationen (§ 39) har två ändelser, t.ex. *ἱεως, ἱεων* ('helig'), utom *πλέως, πλέα, πλέων* ('full'); betoningen aldrig på ultima; trestaviga alltid med betoning på antepaenultima. Neut. plur. nom. och ack. har av systemskäl kort *-α*.

Märk! Två oregelbundna adjektiv - **μέγας, μεγάλη, μέγα** ('stor') och **πολύς, πολλή, πολύ** ('mycken') - böjs med två olika stammar, en kortare stam **μέγα** med böjning efter tredje deklinationen i nom. och ack. mask. och neut. sing.: mask. nom. **μέγας/πολύς**, ack. **μέγαν/πολύν**, neut. nom. och ack. **μέγα/πολύ**; övriga former har **μεγάλ-** resp. **πολλ-** som böjningsstam.

2. Adjektiv med två ändelser efter tredje deklinationen

a) nasalstammar på **-ων, -ον** (gen. **-ονος**), inkl. komparativer på **-ίων, -ιον** (gen. **-ίονος**), t.ex.

σώφρων, σῶφρον ('förståndig, balanserad, klok'), **εὐδαίμων, εὐδαιμον** ('lycklig'); **κακίων, κάκιον** ('sämre, ondare, uslare'), **θάττων, θάττων** ('snabbare'; § 17, II, 5; till positiven **ταχύς** § 21) - accenten ligger så långt från ultiima som reglerna tillåter;

b) sigmastammar på **-ης, -ες** (gen. **-ους < *-εσος**), t.ex. **σαφής, σαφές** ('tydlig');

c) enstaka, oftast sammansatta, bildade till substantiv, t.ex.

εὖ-ελπις, εὖ-ελπι ('förhoppningsfull'; gen. **εὖ-ἐλπιδος**), **ἄ-πάτωρ, ἄ-πατορ** ('faderlös'; gen. **ἄ-πάτορος**).

Anm. Adjektiv som **πένης** (gen. **πένητος**; 'fattig') och **ἄπαις** (gen. **ἄπαιδος**; 'barnlös') används bara om personer och har bara en ändelse.

Böjningsexempel 2: nasalstammarna positiven **σώφρων** och komparativen **κακίων**, sigmastammen **σαφής**:

Genus	mask o. fem.	neut.	mask o. fem.	neut.	mask. o. fem.	neut.
Stam	<i>σῶφρον</i>		<i>κακίον/κακιοσ</i>		<i>σαφεσ</i>	
Sing. Nom.	<i>σώφρων</i>	<i>σῶφρον</i>	<i>κακίων</i>	<i>κάκιον</i>	<i>σαφής</i>	<i>σαφές</i>
Gen.	<i>σώφρονος</i>		<i>κακίονος</i>		<i>σαφοῦς</i>	
Dat.	<i>σώφρονι</i>		<i>κακίονι</i>		<i>σαφεῖ</i>	
Ack.	<i>σώφρονα</i>	<i>σῶφρον</i>	<i>κακίονα/κακίω^a</i>	<i>κάκιον</i>	<i>σαφή</i>	<i>σαφές</i>
Vok.	<i>σῶφρον</i>	-	-	-	<i>σαφές</i>	-
Plur. Nom.	<i>σώφρονες</i>	<i>σώφρονα</i>	<i>κακίονες/κακίους^b</i>	<i>κακίονα/κακίω^a</i>	<i>σαφεῖς</i>	<i>σαφή</i>
Gen.	<i>σῶφρόνων</i>		<i>κακίωνων</i>		<i>σαφῶν</i>	
Dat.	<i>σώφροσι(ν)</i>		<i>κακίοσι(ν)</i>		<i>σαφέσι(ν)</i>	
Ack.	<i>σώφρονας</i>	<i>σώφρονα</i>	<i>κακίονας/κακίους^c</i>	<i>κακίονα/κακίω^a</i>	<i>σαφεῖς^d</i>	<i>σαφή</i>

^a *κακίω* < *κακιοσ-α

^b *κακίους* (nom. plur.) < *κακιοσ-ες

^c *κακίους* (ack. plur.) < *κακιοσ-ας

^d I analogi med en vokalstam som *ῥόδys* - se 3 nedan!

3. Adjektiv och particip med maskulinum och neutrum efter tredje deklinationen, femininum efter första.

Till skillnad mot adjektiven (participen) i 1 ovan motsvarar **femininerna** i denna grupp typ 2 i § 35, **växlar** alltså **mellan $\tilde{a}$ och $\bar{a}$ / η** .

Femininerna är **alltid ursprungligen bildade med ι -suffix** (§ 17, II), vilket förklarar den ibland stora olikheten mellan femininformerna och övriga. - **Betoningen** ligger i gen. plur. av femininer alltid på ultima, såsom för substantiven av första deklinationen (i motsats till adjektiven i grupp 1 ovan).

a) Stammar på (vokal +) -*t*-ljud (jfr § 41, I, 1, c):

perfekt particip aktivum på -*ώς*, -*ῖα*, -*ός* (gen. -*ότος*, -*ῖας*, -*ότος*), t.ex. *δεδρακώς*, -*ῖα*, -*ός* 'som har gjort'. - Vokativ saknas.

Språkhistorisk förklaring: till stammen för perfekt aktivum, som slutar på konsonant (frånsett fyra s.k. rotperfekter), läggs antingen suffixvarianten -*μωτ*- i alla former av mask. och neut. utom mask. nom. sing. och neut. nom. och ack. sing., där i stället varianten -*μωσ*- uppträder i längdstadiet (*-*φως*) i mask., i normalstadiet (*-*φως*) i neut. I denna ställning (efter konsonant) försvinner μ (φ) spårlöst (§ 18, 4). I fem. står suffixet i nollstadiet, *-*υσ*- (φ mellan konsonanter > *υ*, § 18, 3); utökat med ι -suffix och ändelse läggs sålunda till perfektstammen i fem. *-*υσ* ι -*a* > -*ῖα* (§ 17, II, 7). - I tydlighetens intresse här paradigmet för *δεδρακώς*:

	Singularis			Pluralis		
	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.
Nom.	<i>δεδρακώς</i>	<i>δεδρακυῖα</i>	<i>δεδρακός</i>	<i>δεδρακότες</i>	<i>δεδρακυῖα</i>	<i>δεδρακότα</i>
Gen.	<i>δεδρακότος</i>	<i>δεδρακυίας</i>	<i>δεδρακότος</i>	<i>δεδρακότων</i>	<i>δεδρακυῖων</i>	<i>δεδρακότων</i>
Dat.	<i>δεδρακότι</i>	<i>δεδρακυίᾳ</i>	<i>δεδρακότι</i>	<i>δεδρακόσι(ν)</i>	<i>δεδρακυίαις</i>	<i>δεδρακόσι(ν)</i>
Ack.	<i>δεδρακότα</i>	<i>δεδρακυῖαν</i>	<i>δεδρακός</i>	<i>δεδρακότας</i>	<i>δεδρακυίας</i>	<i>δεδρακότα</i>

b) Stammar på -*ντ*- (jfr för böjningen av maskuliner och neutrer § 41, I, 1, d och böjningsexempel; för bildningen av femininerna [vokal + -*ντ*- $\tilde{a}$ > ersättningsförlängd vokal + -*σᾶ*] §§ 17, II, 6 och 26, B, 2, d, γ):

a) på -*οντ*-

· *med asigmatisk nominativ* dels adjektiv, dels particip (i aktivum presens, futurum och aoristus II) på -*ων*, -*ουσα*, -*ον*, t.ex. adjektivet *ἐκών*, *ἐκούσα*, *ἐκόν* ('frivillig'; gen. *ἐκόντος*, *ἐκούσης*, *ἐκόντος*), participen (i ovan nämnd ordning) *φεύγων*, *φεύγουσα*, *φεύγον*; *φεύξων*, *φεύξουσα*, *φεύξον*; *φυγών*, *φυγούσα*, *φυγόν* (av *φεύγω* 'jag flyr') med samma ändelser i gen. som *ἐκών*;

· *med sigmatisk nominativ* det aktiva participet i presens och aoristus av *δίδωμι* ('ge') *διδούς*, *διδούσα*, *διδόν* resp. *δοός*, *δοούσα*, *δόν*, aoristus III aktivum particip: *γνούς*, *γνοῦσα*, *γνόν* (till *ἔγνων* av *γι-γνώσκω* 'få veta'; gen. som ovan);

β) på -*αντ*- / -*εντ*- / -*υντ*- med sigmatisk nominativ - ett adjektiv, många particip (många exempel på egentligen en enda sak!):

adjektivet *πᾶς*, *πᾶσα*, *πᾶν* ('all, hel, varje') - med cirkumflex i mask. nom. och neut. nom. och ack. till skillnad från ultimabetonade particip (nedan) och **betoningen** i gen. och dat. sing. mask. och neut. på ultima (såsom ett enstavigt substantiv - § 41), men på paenultima i motsvarande former i plur.;

particip i presens aktivum av ἴστημι, φημί och liknande verb: ἰστάς (långt *a!*), ἰστᾶσα, ἰστάν (gen. ἰστάντος, ἰστάσης, ἰστάντος);

particip i aoristus I aktivum: παιδεύσας, παιδεύσασα, παιδεύσαν (gen. παιδεύσαντος, παιδευσάσης, παιδεύσαντος);

particip i aoristus III aktivum: βάς (långt *a!*), βᾶσα, βάν (till ἔβην av βαίνω 'jag går'; jfr ἡ βάσις 'gående, gång; [det man går på =] grund, *bas*'; gen. βάντος, βάσης, βάντος); χαρεῖς, χαρεῖσα, χαρέν ('glad'; till ἐχάρην av χαίρω 'jag glädjer'; gen. χαρέντος, χαρείσης, χαρέντος); φύς (långt *υ!*), φῦσα, φύν ('vorden, alstrad'; till ἔφυν av φύω 'alstra'; gen. φύντος, φύσης, φύντος);

particip i presens av verb på -νυμι: δεικνύς, δεικνύσα, δεικνύν (av δέικνυμι 'jag visar'; jfr latin *dīco* 'säga'; gen. δεικνύντος, δεικνύσης, δεικνύντος);

particip i aoristus passivum I och II: παιδευθείς, παιδευθεῖσα, παιδευθέν; σταλείς, σταλεῖσα, σταλέν (av στέλλω 'jag skickar'; gen. σταλέντος, σταλείσης, σταλέντος) samt participen till de aktiva κ- aoristerna εἷς och θείς av ἵημι resp. τίθημι (§§ 65, C och 72).

Betoningen ligger i particip med enstavig böjningstam på stamstavelsen i tredje deklinationens former (= mask. och neut.) till skillnad mot enstaviga substantiv - § 41.

γ) på -εντ- med avljud och sigmatisk nominativ:

några adjektiv på -εις, -εσσα, -εν, t.ex. χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν ('behaglig'; gen. χαρίεντος, χαριέσσης, χαρί-εντος; dat. plur. **χαρίεσι**[ν], χαριέσσαις, **χαρίεσι**[ν]).

Språkhistorisk bakgrund: stamsuffix i normalstadiet *-*ment-*: *χαρι~~φ~~εντ-ς > χαρίεις (§§ 18,2 och 26, B, 2, d, γ), *χαρι~~φ~~εντ > χαρίεν (§§ 18, 2 och 20) och så vidare i alla former av mask. och neut. utom dat. plur. Där och i alla femininformen är i stället utgångspunkten en variant i nollstadiet *-*unt-* > *-*φατ* (§ 16), men genom analogi ersätts *a* med *ε*, en parallell till fall beskrivna i § 26, B, 2, d, *a*, Anm.; dat. plur. mask. och neut. *-*φετ-σι* > -*εσι* (§§ 18,2 och 26, B, 2, a); fem. *-*φετ-ι-α* > -*εσσα* (med -*σσ-* bevarat från det episka språket).

c) Stammar på (vokal +) -ν-

några adjektiv med sigmatisk nom. på -ανς, -αινα, -αν, t.ex. μέλας, μέλαινα, μέλαν ('svart'; gen. μέλανος, μελαίνης, μέλανος);

räkneordet 'en, ett' εἷς (§ 13), μία (§ 26, B, 1), ἓν och de båda sammansättningarna med betydelsen 'ingen' οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδέν; μηδεῖς, μηδεμία, μηδέν (gen. -ενός, -μιᾶς, -ενός);

något enstaka adjektiv på -ην, -εινα, -εν såsom τέρην, τέρεινα, τέρεν ('vek, öm').

d) Vokalstammar på -ῶ- med avljud (jfr § 41, II, b):

adjektiv på -υς, -εῖα, -υ, t.ex. ἡδύς, ἡδεῖα, ἡδύ ('söt, ljuv'; gen. ἡδέος, ἡδείας, ἡδέος - Obs! avvikande från substantivens -*εως*).

Språkhistoriskt förtydligande: stamväxling mellan nollstadium ἡδν, som används i nom. ack. vok. sing. mask. och neut., och *ε*-stadiet *ἡδε~~φ~~ i alla övriga former (med bortfall av intervokaliskt *φ* och kontraktion endast till *ει* enligt § 18, 2) .

Böjningsexempel 3: till b, β ovan - *πᾶς* ('all, hel, varje'), *βάς* ('gående, som går/gick'), *θείς* ('ställande, som ställer/ställde'):

Genus	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.
Stam	παντ	πασ-α/η	παντ	βαντ	βασ-α/η	βαντ	θεντ	θεις-α/η	θεντ
Sg Nom.	πᾶς	πᾶσα	πᾶν	βάς	βᾶσα	βάν	θείς	θεῖσα	θέν
Gen.	παντός	πάσης	παντός	βάντος	βάσης	βάντος	θέντος	θείσης	θέντος
Dat.	παντί	πάσῃ	παντί	βάντι	βάσῃ	βάντι	θέντι	θείσῃ	θέντι
Ack.	πάντα	πᾶσαν	πᾶν	βάντα	βᾶσαν	βάν	θέντα	θεῖσαν	θέν
Pl Nom.	πάντες	πᾶσαι	πάντα	βάντες	βᾶσαι	βάντα	θέντες	θεῖσαι	θέντα
Gen.	πάντων	πασῶν	πάντων	βάντων	βασῶν	βάντων	θέντων	θείσῶν	θέντων
Dat.	πᾶσι(ν)	πάσαις	πᾶσι(ν)	βᾶσι(ν)	βάσαις	βᾶσι(ν)	θεῖσι(ν)	θείσαις	θεῖσι(ν)
Ack.	πάντας	πάσας	πάντα	βάντας	βάσας	βάντα	θέντας	θεῖσας	θέντα

Böjningsexempel 4: till b, α ovan ὢν (presens particip av εἰμί 'jag är' § 73) och δούς ('som ger/gav') och till d ἡδύς ('söt, ljuv'):

Genus	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.
Stam	ὄντ	οὔσ-α/η	ὄντ	δοντ	δουσ-α/η	δοντ	ἡδύ/ ἡδε	ἡδεια	ἡδύ/ ἡδε
Sg Nom.	ὢν	οὔσα	ὄν	δούς	δοῦσα	δόν	ἡδύς	ἡδεῖα	ἡδύ
Gen.	ὄντος	οὔσης	ὄντος	δόντος	δούσης	δόντος	ἡδέος	ἡδείας	ἡδέος
Dat.	ὄντι	οὔσῃ	ὄντι	δόντι	δούσῃ	δόντι	ἡδεῖ	ἡδείᾳ	ἡδεῖ
Ack.	ὄντα	οὔσαν	ὄν	δόντα	δοῦσαν	δόν	ἡδύν	ἡδεῖαν	ἡδύ
Vok.	-	-	-	-	-	-	ἡδύ	-	-
Pl Nom.	ὄντες	οὔσαι	ὄντα	δόντας	δοῦσαι	δόντα	ἡδεῖς ^a	ἡδεῖαι	ἡδέα
Gen.	ὄντων	οὔσων	ὄντων	δόντων	δουσῶν	δόντ	ἡδέων	ἡδειῶν	ἡδέων
Dat.	οὔσι(ν)	οὔσαις	οὔσι(ν)	δοῦσι(ν)	δούσαις	δοῦσι(ν)	ἡδέσι(ν)	ἡδείαις	ἡδέσι(ν)
Ack.	ὄντας	οὔσας	ὄντα	δόντας	δούσας	δόντα	ἡδεῖς ^b	ἡδείας	ἡδέα

^a ἡδεῖς (mask. nom. plur.) < *ἡδε-ες

^b ἡδεῖς (mask. ack. plur.) < *ἡδε-νς (§§ 34, B, 1 och 26, B, 2, d, β)

Pojke med gås -
hellenistiskt original
eller romersk kopia,
Vatikanen

χῆν χηνός ὁ, ἡ

< *χᾶνσ- =

latin (h)ans-er,

ty. Gans,

sv. gås

(§§ 19, A + Anm,

26, B, 2, d, α)

Modern kopia i Mora

§ 44 ADJEKTIV I KOMPARATIV OCH SUPERLATIV

Som framskyntat i föregående paragraf finns det två olika sätt att bilda komparativ och superlativ.

1. Det vanligaste är att **komparativ** bildas med **-τερος, -τέρα, -τερον** och **superlativ** med **-τατος, τάτη, -τατον**. Dessa suffix läggs vanligen till adjektivets böjningsstam i positiv.

a) Exempel för adjektiv av typ 2 eller 3 enligt föregående paragraf (alltså med böjning i mask. och neut. efter tredje deklinationen):

μελάν-τερος, μελαντέρα, μελάντερον ('svartare'), μελάν-τατος, μελαντάτη, μελάντατον ('svartast').

Lägg särskilt märke till mönstret **σαφέσ-τερος** etc. ('tydligare'), **σαφέσ-τατος** etc. ('tydligast'). Det "smittar av sig" och används också där det egentligen inte hör hemma - se nedan Märk 1! (Diskret har det påverkat πένης, 'fattig', gen. πένητος, till att byta sitt stam-η till ε; *πενετ-τερος (§ 24) > πενέστερος.)

Skenbart undantag: χαρίεις, böjningsstam χαριεντ-, kompareras χαριέστερος, χαριέστατος, men *χαριέντ-τερος (§ 24) > *χαριένσ-τερος (§ 26, B, 3) > χαριέστερος.

b) I adjektiv av typ 1 i § 43 (mask. och neut. efter andra deklinationen) slutar böjningsstammen på -ο-. Detta förlängs (till -ω-) om den föregående stavelsen är kort, när man lägger till komparativ- och superlativsuffixen. Exempel:

ίσχυρός ('stark') - ισχυρό-τερος - ισχυρό-τατος (med dold längd av υ),

δεινός ('hemsk, förfärlig') - δεινό-τερος - δεινό-τατος,

ἔνδοξος ('berömd') - ἔνδοξό-τερος - ἔνδοξό-τατος (paenultima sluten och alltså lång: [dok] - ξ = [ks]),

ἄξιος ('värdig') - ἀξιό-τερος - ἀξιό-τατος,

πικρός ('bitter') - πικρώ-τερος - πικρώ-τατος (paenultima är en öppen stavelse: [pi] med kort vokal),

σοφός ('vis, klok') - σοφώ-τερος - σοφώ-τατος.

Ett bortfallet *φ* förklarar undantag som κενός - κενότερος - κενότατος; στενός - στενότερος - στενότατος: κενός ('tom'; jfr keno-taf, eng. ceno-taph, eg. 'tom grav') < *κενφος och στενός < *στενφος ('trång'; jfr steno-grafi), ord i vilka alltså paenultima var positionslånga; orden illustrerar även att *φ* bortföll sent i attiska (vilket påpekats i § 18, 2).

Märk 1! Efter mönster av **σαφέσ-τερος - σαφέσ-τατος** har genom falsk avledning **-έστερος** och **-έστατος** kommit att bli komparationssuffix för en del andra adjektiv:

a) adjektiv på -ων, -ον, t.ex. σώφρων, εὐδαίμων - σωφρονέστερος, σωφρονέστατος; εὐδαιμονέστερος, εὐδαιμονέστατος;

b) kontraherade adjektiv på -ους, -ουν, t.ex. εὔνους, εὐνούστερος, εὐνούστατος;

c) det i sitt slag ensamma ἐρρωμένος ('stark'; perf. particip passivum till ῥώννυμι 'stärka', § 84, 72): (med bortfall av -ο) ἐρρωμενέστερος, ἐρρωμενέστατος (i analogi med dess motsatsord ἀσθενής 'svag').

Märk 2! Liksom man i svenska kan bilda adjektiv i komparativ och superlativ till adverb och prepositioner, t.ex. yttre, ytterst, inre, innerst, övre, överst till ut, in resp. över kan man göra det i grekiska: till πρό ('framför, före') bildas πρότερος ('förr'), πρότος ('först'), till πάλαι ('förr, fordom'; jfr lånord på pale- före vokal, paleo- före konsonant) bildas παλαιότερος, παλαιότατος ('äldre, äldst').

Märk 3! Genom att koppla ihop *παλαιότερος, παλαιάτος* (i Märk 2 ovan) med adjektivet *παλαιός* ('gammal, forn') uppstod ett mönster, först för andra adjektiv på *-αιος*, senare för andra, så att *-αίτερος* och *-αίτατος* blev komparationssuffix, t.ex.

γεραιός, γεραίτερος, γεραίτατος ('åldrig'),

σχολαῖος, σχολαίτερος, σχολαίτατος ('ledig, sysslolös, överksam'; adjektiv till *σχολή*, 'fritid, ledighet, sysslolöshet' varav lånordet *skola* - under fritiden borde man ägna sig åt studier),

πλησίος, πλησιαίτερος, πλησιαίτατος ('närbelägen'),

till adverbet *πρωῖ* ('tidigt') *πρωϊαίτερος, πρωϊαίτατος*,

till *ὀψέ* ('sent') *ὀψιαίτερος, ὀψιαίτατος*.

Märk 4! Ensamstående i sitt slag är *φίλος, φίλτερος. φίλτατος* ('kär').

2. Några - men mycket vanliga - adjektiv bildar

komparativ med *-ίων, -ιον* eller alternativt i vissa former *-ιος*¹⁸, **superlativ** med *-ιστος, -ίστη, -ιστον*, suffix som läggs **till ordets rot**, icke till böjningsstammen!

Positiv	Rot	Jfr	Komparativ	Superlativ
<i>κακός</i> ond, dålig	<i>κακ-</i>	<i>ἡ κακ-ία</i> uselhet	<i>κακίων, κάκιον</i>	<i>κάκιστος</i>
<i>καλός</i> ^a skön	<i>καλλ-</i>	<i>τὸ κάλλ-ος</i> skönhet	<i>καλλίων, κάλλιον</i>	<i>κάλλιστος</i>
<i>αἰσχρός</i> skamlig	<i>αἰσχ-</i>	<i>τὸ αἴσχ-ος</i> skam	<i>αἰσχίων, αἴσχιον</i>	<i>αἴσχιστος</i>
<i>ἐχθρός</i> fientlig	<i>ἐχθ-</i>	<i>τὸ ἐχθ-ος</i> hat	<i>ἐχθίων, ἐχθιον</i>	<i>ἐχθιστος</i>
<i>ῥάδιος</i> lätt, lindrig	<i>ῥα-</i>	<i>ῥᾶ-ίζω</i> jag får lindring	<i>ῥάων, ῥᾶον</i>	<i>ῥᾶστος</i>
<i>ἡδύς</i> söt, ljuv	<i>ἡδ-</i>	<i>ἡδ-ομαι</i> jag njuter	<i>ἡδίων, ἡδιον</i>	<i>ἡδιστος</i>
<i>ταχύς</i> ^b snabb	<i>ταχ-</i>	<i>τὸ τάχ-ος</i> snabbhet	<i>θάττων, θᾶττον</i>	<i>τάχιστος</i>
<i>μέγας</i> stor	<i>μεγ-</i>	<i>τὸ μέγ-εθος</i> storlek	<i>μείζων, μεῖζον</i>	<i>μέγιστος</i>
<i>πολύς</i> mången, mycken	<i>πλη-</i>	<i>τὸ πλῆ-θος</i> mängd	<i>πλείων, πλείον</i>	<i>πλείστος</i>

^a Jfr § 18, 4 sist ^b Se § 21 sist

¹⁸ motsvarande i latin *-ior*; se böjningsexempel 2 i § 43 var det alternativa suffixet förekommer.

3. Oregelbunden (suppletiv) komparation:

Positiv	Komparativ	Superlativ
ἀγαθός <i>god, bra</i>	ἀμείνων, ἄμεινον <i>bättre, duktigare</i> βελτίων, βέλτιον <i>sedligt bättre</i> κρείττων, κρείττον ^a <i>starkare, överlägsen</i> λῦων, λῦον <i>fördelaktigare</i>	ἄριστος jfr ἡ ἀρετή <i>dygd</i> βέλτιστος κράτιστος jfr τὸ κράτος <i>styrka</i> λῦστος
κακός <i>ond, dålig</i>	κακίων, κάκιον <i>sämre, värre</i> χειρίων, χειρόν <i>sämre, ringare</i> ἥττων, ἥττον ^b <i>svagare, underlägsen</i>	κάκιστος χειρίστος (ἥκιστα <i>adv. minst, alls inte</i>)
μικρός <i>liten</i>	μικρότερος <i>mindre</i> (i storlek el. ålder) μείων, μείον <i>mindre betydande</i> ἐλάττων, ἐλαττον <i>mindre, ringare</i>	μικρότατος ἐλάχιστος
ὀλίγος <i>liten, ringa, fåtalig</i>	ἐλάττων, ἐλαττον <i>mindre, ringare</i> μείων, μείον <i>mindre betydande</i>	ὀλίγιστος

^a κρείττων ~ κράτιστος: normalstadium κρετ- ~ nollstadium κρετ > κρατ- (§ 16). Jfr lånord på -krati. -ττ- i κρείττων (joniska κρέσσων) synes bero på attiskans förkärlek för detta ljud. Jfr § 17, 6.

^b *ἡκ-ίων > joniska ἥσων > attiska ἥττων (§ 17, 5).

ADVERB

§ 45 ADVERB BILDADE TILL ADJEKTIV OCH PARTICIP

1. Till adjektiv och particip i positiv bildas adverb genom att man, enkelt uttryckt, byter ut gen. pluraländelsen **-ων** i mask. (eller neut.) mot **-ως** och behåller adjektivets (participets) accent i denna form:

		Gen. plur. mask.	Adverb
σοφός	<i>vis, klok</i>	σοφῶν	σοφῶς
ἀνδρεῖος	<i>tapper</i>	ἀνδρείων	ἀνδρείως
χαρίεις	<i>behaglig</i>	χαριέντων	χαριέντως
ἡδύς	<i>ljuv, söt</i>	ἡδέων	ἡδέως
σώφρων	<i>förståndig</i>	σωφρόνων	σωφρόνως
σαφής	<i>tydlig</i>	σαφῶν	σαφῶς
ὤν (part. till εἰμί)	<i>jag är</i>	ὄντων	ὄντως verkligen
ὁμολογούμενος (part. t. ὁμολγέω)	<i>jag instämmer</i>	ὁμολογουμένων	ὁμολογουμένως <i>som erkänt är</i>

Adverbet **δεινῶς** kan användas som allmänt förstärkningsord, som *hemskt, förfärligt* i svenska.

Betydelseskiftning i tre vanliga adverb:

ὅλως *överbordligt* (ὅλος *all, hel*),

πάντως *helt och hållet; ovillkorligen* (πᾶς *all, hel, varje*),

ἴσως *kanske* (ἴσος *lik(nande)*; ἐξ ἴσου *på liknande sätt*).

Anm. Såsom i svenska - och i grekiska i komparativ (nedan) - används även ganska ofta adjektivets neutrumform som adverb:

πολύ *mycket*,

ὀλίγον, μικρόν *föga, lite, smått*,

ταχύ = ταχέως *snabbt*,

μέγα = μεγάλως *mycket, väldigt*.

2. Komparation

Adverb i komparativ = adjektivet i neut. sing. [ack.] komparativ -ον

Adverb i superlativ = adjektivet i neut. plur. [ack.] superlativ -α

σοφῶς - σοφώτερον - σοφώτατα,

σαφῶς - σαφέστερον - σαφέστατα,

σωφρόνως - σωφρονέστερον - σωφρονέστατα,

καλῶς - κάλλιον - κάλλιστα,

ῥαδίως - ῥᾶον - ῥᾶστα,

ταχέως - θάπτον - τάχιστα.

3. Till ἀγαθός (*god*) finns inget därtill bildat adverb; i stället används

εὖ (eller καλῶς) - ἄμεινον - ἄριστα.

Märk även μάλα, σφόδρα (*mycket*) - μᾶλλον - μάλιστα.

§ 46 ANDRA ADVERB

En liten exkurs: Även om den klassiska grekiskan kan förefalla ålderdomlig, hade den dock föryngrats successivt under många århundraden. Under språkutvecklingens gång har i vissa fall stelnade rester från ett äldre skede blivit bevarade, lika naturligt det som att gamla, sedan länge döda kasusformer är kvar i fasta fraser eller ordbildningar i vårt eget språk. I en hel del stelnade ord och fraser lever de gamla ändelserna kvar: *allting*, *ingenting* (=‘alla’ resp. ‘inga ting’); den gamla neutrum pluralisformen (i ackusativ) är också - på grund av rimmet - kvar i barnbönen *Gud som haver barnen kär* (*se till mig som liten är*); *allra*, nu ett förstärkningsadverb till superlativer, är ursprungligen en gen. plur. (*allra bäst* ‘bäst av alla’); gamla dativformer återfinns även i *allt i allo*, *till fullo*, *ånys* (å *nyo* ‘på nytt’); *lagom*, *honom till straff och androm till varnagel*; *gå man ur huse* (obs! *huse* med grav accent men *huse(t)* med akut). I uttryck som *i förstone* och *åtminstone* göms den gamla dativformen i neut. sing. bestämd form. Av uttryck som *till lands* och *till sjöss* framgår att prepositionen *till* förr styrde (följdes av) genitiv. I frasen *gå en långan väg* kvarstår adjektivändelsen -*an* (ack. mask. sing.); lustigt nog men språkhistoriskt sett felaktigt har denna ändelse trängt in i en talspråksform som *våran*, fornsvenska *varn*, (vartill neutrumformen *vårat* är en analogibildning).

1. Stelnat äldre bruk av kasus och rester av gamla kasus

a) Genitiv på -ον

ποῦ ‘var(est)’ (relativt och interrogativt),

οὐδαμοῦ ‘ingenstans’,

πανταχοῦ ‘överallt’.

b) Dativ (fem. sing. efter första deklin.) på -ῃ / -α (med dels lokativisk, dels instrumental betydelse)

πῇ ‘var(est); på vilket sätt’ (relativt och interrogativt)

ταύτῃ ‘där; på det sättet’,

χαμαί ‘på marken, i jorden’,

σπουδῇ ‘knappt’,

πεζῇ ‘till fots’,

δημοσίᾳ ‘offentligt’,

ιδίᾳ ‘privat’.

c) Ackusativ

τῆμερον 'idag' (jfr ἡ ἡμέρα 'dag'),

μάτην 'förgäves' (jfr ἡ μάτη 'förfelände, miss'),

μακράν [underförstått ὁδόν] 'vida ikring, fjärran; länge',

χάριν 'på grund av, tack vare, för ... skull' (oregelbunden ack. till χάρις, χάριτος 'behag; tacksamhet').

d) Lokativ på -ι, plur. -σι

Ἰσθμοῖ 'på Isthmos',

οἴκοι 'hemma',

Ἀθῆνῃσι 'i Athen',

θύρασι 'utanför dörrarna; ute; i utlandet' (jfr ἡ θύρα 'dörr'; etymologiskt = sv. dörr, eng. door).

e) Instrumentalis på -ω

ὀπίσω 'baktill, bakifrån',

πώποτε 'någon gång',

οὐπω 'ännu inte'.

Särskilt märks en rad rumsadverb på -ω, bildade till prepositioner. (Notera skillnaden i betoning mellan preposition och adverb!) De behåller ofta -ω även i komparativ och superlativ:

Preposition	Rumsadverb	Komparativ	Superlativ
ἀνά <i>uppför, uppåt</i>	ἄνω <i>uppe</i>	ἄνωτέρω	ἄνωτάτω
κατά <i>ned från/i; nerför</i>	κάτω <i>nere</i>	κατωτέρω	κατωτάτω
ἐς/ εἰς <i>till, in i</i>	ἔσω <i>inne</i>	ἐσωτέρω ^b	ἐσωτάτω
ἐκ/ ἐξ <i>ur/från</i>	ἔξω ^a <i>utanför, ute</i>	ἐξωτέρω	ἐξωτάτω

^a Härtill adjektivet ἐξωτικός *exotisk*. ^b Härtill ἐσωτερικός 'inre'; jfr *esoterisk*

2. Särskilda suffix för rumsadverb

Var? Svar: -θι	Vart? Svar: -σε, -δε	Varifrån? Svar: -θεν
ἄλλοθι <i>på annat ställe</i>	ἄλλοσε <i>åt annat håll</i>	ἄλλοθεν <i>från annat håll</i>
πανταχόθι (πανταχοῦ) } <i>överallt</i>	πανταχόσε <i>åt alla håll</i>	πανταχόθεν <i>från alla håll</i>
(ἐκεῖ <i>där</i>)	ἐκεῖσε <i>dit</i>	ἐκεῖθεν <i>därifrån</i>
(ὁμοῦ <i>på samma ställe</i>)	ὁμόσε <i>till samma ställe</i>	ὁμόθεν <i>från samma ställe</i>
(οἴκοι <i>hemma</i>)	οἰκαδε <i>hemåt</i>	οἰκοθεν <i>hemifrån</i>
(Ἀθῆνῃσι <i>i Athen</i>)	Ἀθῆναζε ^c <i>till Athen</i>	Ἀθῆνηθεν <i>från Athen</i>
(θύρασι <i>ute</i>)	θύραζε ^c <i>ut</i>	θύραθεν <i>utifrån</i>
(χαμαί <i>på marken</i>)	χαμαζε <i>till marken</i>	χαμαθεν <i>från marken</i> attiska χαμόθεν

^c < *Ἀθηνασ-δε, *θυρασ-δε - ett bevis på att ζ ursprungligen var [sd], § 1.

PRONOMEN

§ 47 ALLMÄNT

Pronomen är ofta obetonade; flera är därför enklitiska (§ 8, 2). Pronomen saknar vokativ (med ett undantag: *ἡμέτερε* av *ἡμέτερος* 'vår').

§ 48 PERSONLIGA OCH REFLEXIVA PRONOMEN FÖR FÖRSTA OCH ANDRA PERSON

Till skillnad från franska, tyska, svenska med flera språk men i likhet med engelska har grekiska **både reflexiva och icke-reflexiva former i första och andra person**. (Jfr *Jag slog mig ~ Du slog mig*, eng. *I hit myself ~ You hit me*.) Reflexivum uttrycks med tillägg av lämplig form (kasus, numerus och genus) av *αὐτός* ('själv', men se också nedan för betydelsen!). Obs! Om pronomenet syftar på personer av båda könen segrar maskulinum över femininum.

I första och andra person sing. (utom i nominativ) finns betonade (icke-enklitiska) former och obetonade (enklitiska). Obetonat 'jag/du' uttrycks endast med verbets personändelse. De betonade formerna används

a) för att framhäva en kontrast: *οὐκ ἐμέ, ἀλλὰ σέ* 'inte mig, utan dig';

b) efter prepositioner.

Ännu kraftigare framhävt blir ett pronomen med hjälp av partikeln *γε* - *ἐγώγε, ἐμοῦγε, ἔμοιγε, ἐμέγε; σύγε* etc.

	Första person			Andra person		
	Icke-reflexivt		Reflexivt	Icke-reflexivt		Reflexivt
	betonat	obetonat		betonat	obetonat	
Sing. Nom.	<i>ἐγώ</i>	-	-	<i>σύ</i>	-	-
Gen.	<i>ἐμοῦ</i>	<i>μου</i>	<i>ἐμαυτοῦ ἐμαυτῆς</i>	<i>σοῦ</i>	<i>σου</i>	<i>σ(ε)αυτοῦ σ(ε)αυτῆς</i>
Dat.	<i>ἐμοί</i>	<i>μοι</i>	<i>ἐμαυτῷ ἐμαυτῇ</i>	<i>σοί</i>	<i>σοι</i>	<i>σ(ε)αυτῷ σ(ε)αυτῇ</i>
Ack.	<i>ἐμέ</i>	<i>με</i>	<i>ἐμαυτόν ἐμαυτήν</i>	<i>σέ</i>	<i>σε</i>	<i>σ(ε)αυτόν σ(ε)αυτήν</i>
Plur. Nom.	<i>ἡμεῖς</i>		-	<i>ὕμεῖς</i>		-
Gen.	<i>ἡμῶν</i>		<i>ἡμῶν αὐτῶν</i>	<i>ὕμῶν</i>		<i>ὕμῶν αὐτῶν</i>
Dat.	<i>ἡμῖν</i>		<i>ἡμῖν αὐτοῖς ἡμῖν αὐταῖς</i>	<i>ὕμῖν</i>		<i>ὕμῖν αὐτοῖς ὕμῖν αὐταῖς</i>
Ack.	<i>ἡμᾶς</i>		<i>ἡμᾶς αὐτούς ἡμᾶς αὐτάς</i>	<i>ὕμᾶς</i>		<i>ὕμᾶς αὐτούς ὕμᾶς αὐτάς</i>

Några språkhistoriska upplysningar:

- 1:a pers. sing.: analogiskt har *ἐ-* överförs från *ἐγώ* till de betonade formerna.

- 2:a pers. sing. börjar oväntat (i jämförelse med latin och germanska språk och doriska *τύ*) på *σ-*. I attiska är det bara i ack. och gen. som det finns språkhistoriska skäl för det; se § 18, 3 *τφε* > *σε* (gen. *τφειο > *σεο > *σου*). På analogisk väg har det sedan kommit in i nominativ och dativ.

- Plur.: Spiritus asper är motiverat endast i *ὕμεῖς* men har analogiskt också tillagts *ἡμεῖς*. Ursprunglig stam i 1:a plur. i nollstadiet *ns (jfr latin *nos*); stammen *ἡμε-* utvecklad ur ack. *γσ-με > *ασ-με > äoliska *ἄμμε*, > attiska (efter assimilation och ersättningsförlängning) *ἡμε-*; på liknande sätt 2:a plur. äoliska *ὕμμε*. Ackusativformerna slutar av systemtvång på *-ας* < *-έας*; regelrätt kontraktion skulle ha givit **-ῆς* (§ 14, 2, b), i så fall ett unikt slut i ack. plur. - Dativändelsen *-ῖν* är sannolikt en gammal lokativ.

§ 49 TREDJE PERSON INKLUSIVE REFLEXIVT OCH RECIPROKT PRONOMEN

Någon direkt motsvarighet till svenskans *han* och *hon* finns ej i grekiska. Obetonat subjekt *han*, *hon*, *det* uttrycks med verbets personändelse, betonat med ett demonstrativt pronomen, *οὗτος*, *αὕτη*, *τοῦτο* eller *ἐκεῖνος*, *ἐκεῖνη*, *ἐκεῖνο* - se nedan. I andra kasus än nominativ används lämpliga former av *αὐτός*, *αὕτη*, *αὐτό* (eg. 'själv'), icke-reflexivt.

I betydelsen 'själv' står *αὐτός* predikativt, *αὐτός ὁ ῥήτωρ* 'talaren själv'; står det attributivt betyder det 'samme', *ὁ αὐτός ῥήτωρ* 'samme talare'; jfr franska *le même*, tyska *der-selbe*. (Om predikativ och attributiv ställning se § 33, A.)

Som reflexivt pronomen används sammansättningar med *ἐ* < *σε (§ 26 A; jfr latin *se* 'sig') och former av *αὐτός*; sammandragning till *αὐτ-* (alltså med spiritus asper) är vanligt. Dessa används både som direkta och indirekta reflexiver. (För vad som menas med indirekt reflexivum se strax nedan!) Indirekt reflexivum kan även uttryckas med särskilda pronomenformer, som i sing. oftast är enklitiska; de i attisk prosa mindre vanliga står inom parentes.

	Icke-reflexivt	Reflexivt	
		Direkt och indirekt	Indirekt
Sing. Nom.	(<i>οὗτος/ ἐκεῖνος</i>)	-	-
Gen.	<i>αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτοῦ</i>	<i>ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ/ αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτοῦ</i>	(<i>οὖ/ οὐ</i>)
Dat.	<i>αὐτῷ, αὐτῇ, αὐτῷ</i>	<i>ἑαυτῷ, ἑαυτῇ, ἑαυτῷ/ αὐτῷ, αὐτῇ, αὐτῷ</i>	<i>οἱ/ οἱ</i>
Ack.	<i>αὐτόν, αὐτήν, αὐτό</i>	<i>ἑαυτόν, ἑαυτήν, ἑαυτό/ αὐτόν, αὐτήν, αὐτό</i>	(<i>ἐ/ ἐ</i>)
Plur. Nom.	(<i>οὗτοι/ ἐκεῖνοι</i>)	-	-
Gen.	<i>αὐτῶν</i>	<i>ἑαυτῶν/ αὐτῶν</i>	(<i>σφῶν</i>)
Dat.	<i>αὐτοῖς, αὐταῖς, αὐτοῖς</i>	<i>ἑαυτοῖς, ἑαυταῖς, ἑαυτοῖς/ αὐτοῖς, αὐταῖς, αὐτοῖς</i>	<i>σφίσι(ν)</i>
Ack.	<i>αὐτούς, αὐτάς, αὐτά</i>	<i>ἑαυτούς, ἑαυτάς, ἑαυτά/ αὐτούς, αὐτάς, αὐτά</i>	(<i>σφᾶς</i>)

Indirekt reflexivum används i **indirekt tal** (i vid mening) med syftning på den som talar, tänker, önskar något. I svenska (och flera andra språk) är det omöjligt att avgöra vem *honom* syftar på i en lösryckt mening som *han frågade henne om hon ville vara honom behjälplig*: *honom* kan syfta på den som talar (frågar) men också på någon annan, som paret pratar om. I det första fallet skall i grekiska indirekt reflexivum användas: *ἡρώτα αὐτήν, εἰ ἐθελήσει διακονῆσαι οἱ*, i det andra fallet pers. pronomen: *ἡρώτα αὐτήν, εἰ ἐθελήσει διακονῆσαι αὐτῇ*.

Om man tänker sig det indirekta talet omvandlat till direkt tal och finner att *honom*, *henne* eller *dem* i så fall uttrycks med *mig* eller *oss* - *Vill du vara mig behjälplig?* - är bara indirekt reflexivum möjligt i referatet. - På samma sätt förhåller det sig med *hans*, *hennes*, *deras* i indirekt tal när det motsvaras av former av *min* resp. *vår* i direkt tal.

Reciprokt *varandra* (för alla personer) bildas genom fördubbling av *ἄλλος*, *ἄλλη*, *ἄλλο* ('annan'):

gen. *ἀλλήλων*

dat. *ἀλλήλοις, ἀλλήλαις, ἀλλήλοις*

ack. *ἀλλήλους, ἀλλήλας, ἄλληλα*.

§ 50 POSSESSIVA PRONOMEN

Possessivpronomen är mindre frekventa i grekiska än i svenska; i allmänhet räcker det med att sätta substantivet i bestämd form. De sätts dock ut när man vill ge extra tyngd eller undvika otydlighet.

min ἐμός, ἐμή, ἐμόν   *vår* ἡμέτερος, ἡμετέρα, ἡμέτερον
din σός, σή, σόν   *er* ὑμέτερος, ὑμετέρα, ὑμέτερον
sin σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (rel. sällsynt, vanligare i plur.).

Dessa pronomen har attributiv ställning. Icke-reflexivt kan även användas genitiv av personliga pronomen i predikativ ställning; antingen ἡ ἐμὴ θυγάτηρ eller ἡ θυγάτηρ μου ('min dotter'); jfr ἡ τούτων/ἐκείνων θυγάτηρ eller ἡ θυγάτηρ αὐτῶν ('deras dotter').

Reflexivt: στέργω τὴν ἐμὴν θυγατέρα/τὴν ἐμαυτοῦ θυγατέρα (jag älskar min dotter);

στέργει τὴν [ἐαυτοῦ] θυγατέρα (han älskar sin dotter),

στέργει τὴν [ἐαυτῆς] θυγατέρα (hon älskar sin dotter).

Jfr στέργει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ/αὐτῆς (han älskar hans/hennes dotter).

Märk skillnaden mellan ὁ ἐμὸς φίλος, 'min vän', och ἐμὸς φίλος eller φίλος μου, 'en vän till mig'.

§ 51 DEMONSTRATIVA PRONOMEN

Som bestämning till ett substantiv - med bestämd artikel! - står demonstrativerna nedan i predikativ ställning. (I possessiv genitiv står de emellertid attributivt, som exemplet 'deras dotter' ovan visar.)

1. Bestämda artikeln + den suffigerade partikeln -δε ger **ὅδε, ἥδε, τόδε** i nom. sing. Böjningen överensstämmer med bestämda artikeln. Betydelse: *den här, följande*.

2. **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** *denne, den här/där* (om den/det som är bekant i sammanhanget, ibland med särskild syftning på de(n) tilltalade); börjar på spiritus asper resp. τ- i samma former som bestämda artikeln. **Obs! diftongen ου blir αυ när ändelsen innehåller α eller η.** Böjning med samma ändelser som adjektiv på -ος, -η, -ον, så när som på neut. nom. och ack. sing. I likhet med adjektiven sammanfaller också fem. gen. plur. med mask. och neut.

	Singularis			Pluralis		
	Mask.	Fem.	Neut.	Mask.	Fem.	Neut.
Nom.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Gen.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων		
Dat.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Ack.	τούτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

Anm. Som οὗτος böjs även τοιοῦτος 'sådan' (med attributiv ställning).

3. **ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο** *den där* (med syftning på det som är lite längre bort); böjs som adjektiv på -ος, -η, -ον bortsett från ändelsen -ο i neut. nom. och ack. sing.

Märk! Ett s.k. iota demonstrativum (ἰῶτα ἐπιδεικτικόν) kan läggas till för att göra utpekandet ännu tydligare: οὗτος-ί, ταυτ-ί; ὅδ-ί; jfr νυνί § 8, 2, 5.

§ 52 RELATIVA, INDEFINITA OCH INTERROGATIVA PRONOMEN

1. Det relativa pronomenet påminner mycket om den bestämda artikeln men sammanfaller aldrig. Alla former börjar på spiritus asper, alla former har accent; mask. nom. sing slutar på -ς. Alltså:

Sing. nom. **ὅς, ἡ, ὅ** gen. *οὗ, ἧς, οὗ* etc. (Alla former längst till höger nedan, om ledet med τ- tas bort.)

2. Det indefinita **τις, τι** *någon, något* (ibland motsvarande svensk obestämmd artikel) är **enklitiskt** i alla former utom i varianten *ἄττα* i neut. plur. nom. och ack. (För *ingen* se § 43, 3, c.)

3. Det direkt och indirekt interrogativa¹⁹ **τίς, τί** (§ 19, B) *vem (som), vad (som)* däremot har alltid accent och får aldrig sin akuta accent försvagad till grav (jfr § 6, 3).

4. Sammansättning av det relativa pronomenet och det indefinita resulterar i **ὅστις, ἡτις, ὅτι** (*ὅ τι* / *ὅ, τι*) som brukas endast indirekt interrogativt *vem, vad (som)* och allmänt relativt *vem som helst som, vem ... än*.

	Indefinit <i>någon, en</i>		Interrogativt <i>vem (som)</i>		Indirekt interrogativt, allmänt relativt		
	mask + fem	neut.	mask + fem	neut.	mask.	fem.	neut.
Sing. Nom.	τις	τι	τίς	τί	ὅς-τις	ἡ-τις	ὅ τι^b / ὅ, τι
Gen.	τινός / του		τίνος / τοῦ^a		οὗ-τινος (ὅτου)	ἧς-τινος	οὗ-τινος (ὅτου)
Dat.	τινί / τῷ		τίνι / τῷ^a		ᾧ-τινι (ὅτῳ)	ῇ-τινι	ᾧ-τινι (ὅτῳ)
Ack.	τινά	τι	τίνα	τί	ὄν-τινα	ῆν-τινα	ὅ τι^b / ὅ, τι
Plur. Nom.	τινές	τινά / ἄττα	τίνες	τίνα	οἱ-τινες	αἱ-τινες	ἄ-τινα (ἄττα)
Gen.	τινῶν		τίνων		ᾧν-τινων		
Dat.	τισί(ν)		τίσι(ν)		οἷς-τισι(ν)	αἰς-τισι(ν)	οἷς-τισι(ν)
Ack.	τινάς	τινά / ἄττα	τίνας	τίνα	οὓς-τινας	ᾗς-τινας	ᾗ-τινα (ἄττα)

^a Kan förväxlas med bestämda artikeln!

^b För att särskilja det interrogativa (allmänt relativa) pronomenet från subjunktionen *ὅτι* ('att; emedan') brukar man särskilja det första.

¹⁹ Med direkt interrogativt menas frågeord som används i direkt tal: *Vem har gjort detta? Vad har hänt? Vem mötte du? Vad gjorde ni då?* Indirekt interrogativa hör hemma i indirekt tal (anföring), och när ett interrogativt pronomen är subjekt följs det i svenska av *som*: *Man kan undra vem som har gjort detta. Ingen vet än vad som har hänt.* - När det icke är subjekt kommer inget *som*: *Vi måste få reda på vem du mötte. Dagen efter stod det i tidningen vad de gjorde sedan.*

KARAKTERISTIKA FÖR DET GREKISKA VERBET

Det grekiska verbsystemet är ålderdomligt och synnerligen formrikt, varför de knapphändiga upplysningarna ovan (§§ 28 och 30) om numerus och konjugationer måste kompletteras ytterligare. De många verbformerna ger på ett smidigt och effektivt sätt uttryck åt fina distinktioner som vi på svenska antingen inte gör eller som vi får uttrycka med omskrivningar (och alltså flera ord). De schematiska uppställningarna nedan kan ge en viss föreställning om det grekiska verbsystemet. Men *det är bara teoretiska modeller!* I praktiken saknar det enskilda verbet många av de antydda formerna. *Endast ett verb är komplett.*

Uppslagsform för verb är **första pers. sing. indikativ**, med ändelsen $-\omega$ eller $-\mu\alpha\iota$ i presens aktivum och $-\sigma\mu\alpha\iota$ resp. $-\mu\alpha\iota$ i medium-passivum för deponens (och $-\alpha$ i perfekt aktivum för verb som endast har perfektstamsformer); för opersonliga verb är tredje pers. sing. indikativ uppslagsform.

§ 53 Fyra modus: **indikativ**, **konjunktiv**, **optativ** och **imperativ**. - **Indikativ** (det i svenska allra vanligaste moduset) anger i påståenden något faktiskt eller frågar efter något faktiskt. **Konjunktiv** uttrycker en vilja. (Sedan länge ett döende modus i svenska, bevarat framför allt i stående fraser som *Han leve!*. **Modus** konjunktiv ersätts numera av ett **modalt** hjälpverb: *Ja, må han leva!* - **Optativ** anger a) i huvudsats en önskan eller, tillsammans med partikeln $\alpha\upsilon$, ett försiktigt påstående²⁰ eller fråga, b) i bisats referat (indirekt tal), om bisatsen är underordnad en sats med s.k. historiskt tempus - *optativus obliquus*. - **Imperativ** har former även för tredje person (singularis och pluralis), användbart i t.ex. lagtexter.

Indikativ och imperativ har som themavokal ϵ i andra och tredje person singularis och andra pluralis, eljest σ (första singularis ω). **Konjunktiv** har lång vokal (η / ω eller i aoristus I $\bar{\alpha}$). **Optativ** markeras med ι ($\sigma\iota$ / $\epsilon\iota$ / $\iota\eta$ / $\alpha\iota$).

§ 54 Sju tempus, varav fyra är s.k. **huvudtempus** - **presens**, **perfekt**, **futurum** och det sällsynta **futurum exactum** - och tre **augmenttempus** (eller *historiska tempus*) - **imperfekt**, **aoristus** och **pluskvamperfekt**. (Om *augment*, som markerar förfluten tid, se § 59.)

Perfekt anger i grekiska alltid resultatet av en handling, sådant det föreligger i nutid, eller det bestående tillståndet efter att något skett. *Jag har lagt på minnet* = *Jag kommer ihåg*. *De har rest till Athen* = *De befinner sig i Athen*.

Grekiskt **imperfekt**²¹ tecknar en bakgrund, anger vad någon höll på att göra, var sysselsatt med, när något annat (plötsligt) inträffade - **durativ (progressiv) aspekt**. *Jag skrev ett brev/Jag höll på att skriva ett brev/Jag satt och skrev ett brev när telefonen ringde*. Engelska: *I was writing a letter...* Franska: *J'écrivais une lettre...*

Aoristus uttrycker **punktuell (perfektiv) aspekt**, anger att något skedde (och sedan hände något annat); aoristus för en berättelse framåt. (*Vi satt och åt middag och då kom larmet*).

Märk! Aoristus uttrycker bara i indikativ förfluten tid. I andra former anges den punktuella aspekten och aoristus kan så användas både om nutid och framtid, liksom presensstammens former uttrycker den durativa aspekten, inte i första hand nutid.

²⁰ Jfr svenska meningar med modalt hjälpverb som *Jag skulle vilja påstå att... Detta torde bli föremål för mycken diskussion*, eller med ett s.k. modalitetsadverbial *Han har nog rest*.

²¹ Den i beskrivningar av svenska alltför länge använda termen *imperfekt* ('ofullbordad') är klart olämplig, bl.a. därför att den vid jämförelse med och inläring av andra språk är vilseledande. Lämplig beteckning är i stället *pretéritum* ('förfluten'), såsom också detta tempus kallas i moderna svenska grammatikor, dock långt ifrån alla skolgrammatikor.

Exempel belysande aspekten (jfr även den schematiska tablan nedan):

presens	φεύγω jag flyr, jag befinner mig på flykt	- imperativ φεύγε ge dig i väg på flykt
imperfekt	ἔφευγον jag flydde, jag var på flykt	
aoristus	ἔφυγον jag flydde (och kom) undan	- imperativ φύγε fly undan
perfekt	πέφευγα jag har undkommit/är utom fara	
pluskvamperfekt	ἔπεφεύγη jag hade undkommit/var utom fara.	

Anm. 1. Av somliga verb skiftar t.o.m. betydelsen mellan presensstam och aoristus, t.ex. presens infinitiv βάλλειν kasta men aoristus infinitiv βαλεῖν träffa.

Anm. 2. Som framgår av exemplen ligger accenten så tidigt som möjligt i finita former.

ASPEKT - EN SCHEMATISK ÖVERSIKT

aspekt tid	aoristisk ^a (perfektiv)	paratatisk ^b (progressiv)	perfektisk ^c
0-tid “nutid”	aoristus (utom indikativ)	presens (ind. = “nutid”)	perfektum (ind. = “nutid”)
dåtid	aoristus ind.	imperfektum	pluskvamperfektum
framtid	futurum		fut. exactum

^a Anger själva verbhandlingen utan hänsyn till tidsåtgång; anger att något sker.

^b Markerar att något pågår (pågick)/någon gör (gjorde) något, under det att även något annat äger rum; anger hur något sker.

^c Uttrycker att en handling är fullbordad; anger ett resultat som är aktuellt i nu-tid eller då-tid.

Modus/tempusmorfem finns i de med x markerade fallen:

aspekt/ tempusstam	finita former					infinita former	
	modus					particip	infinitiv
	indikativ		kon- junktiv	opta- tiv ^e	impera- tiv		
	“nu”	“då” ^d					
presens	x	x	x	x	x	x	x
aoristus		x	x	x	x	x	x
perfektum	x	x	x	x	x	x	x
futurum	x			x		x	x

^d Markeras med augment - se § 59 - och har personändelser som anger förfluten tid - eller annorlunda formulerat, som uttrycker att handlingen eller skeendet har ej giltighet “nu”.

^e Även optativer har personändelser för förfluten tid för att markera att den handling eller det skeende som önskan avser icke äger rum “nu”.

§ 55 Tre diateser: **aktivum**, **medium** och **passivum**, med sammanfall av de två sistnämnda utom i aoristus och futurum. - *Medium* står, som namnet anger, 'mitt emellan' aktivum och passivum och har a) reflexiv betydelse, som svenska *jag gläds ~ jag glädjer mig*, b) reciprok betydelse (ömsesidighet) som i svenska *vi umgås, de kysstes ~ de kysste varandra*²², eller anger c) att subjektet har intresse, nytta, av handlingen eller brukar göra på ett visst sätt - *den där hunden bits*.

De tre diateserna markeras med sina särskilda morfem (suffix) och/eller personändelser. (I noterna illustreras de olika diateserna med svenska exempel.)

stam	diates	aktivum ¹	medium ²	passivum ³
presens perfekt		x	x	
aoristus		x	x	x
futurum		x	x	x

¹ *Pelle slog Lasse. - Petrus ser Jesus som en befriare/gå på vattnet.*

² *Pelle slogs [sloks] som vanligt. - Pelle och Lasse slogs [sloks] igår. - Vi ses snart!*

³ *Lasse slogs [slo:gs] ihjäl (av Pelle). - Jesus ses som en befriare/gå på vattnet.*

Det är inte alls ovanligt att ett verb i sina olika temaformer växlar mellan aktivum och medium, t.ex. aktivum i presens men medium i futurum.

§ 56 **Infinitiv** och **particip** i alla diateser av presens, futurum, aoristus och perfekt. (I moderna västerländska språk däremot finns av transitiva verb [verb som står med direkt objekt] bara ett aktivt presens particip och ett passivt perfekt particip; av intransitiva verb har både presens och perfekt particip aktiv betydelse.)

Översikt över de ursprungliga ändelserna resp. suffixen för de infinita formerna

	Aktivum <u>och</u> aoristus passivum	Medium och passivum (utom aoristus passivum)
Infinitiv	-εν, -(έ)ναι, -σαι	-θαι
Presens, futurum, aoristus particip	-ντ- (+ ändelser efter 3 deklinationen)	-μενος, -μένη, -μενον (1+ 2. deklin.)
Perfekt particip	-(ρ)οτ- (+ ändelser efter 3 deklinationen)	-μένος, -μένη, -μένον (1+2 deklin.)

§ 57 **Verbaladjektiv** på -τός (*πρακτός* gjord eller möjlig att göra) och på -τέος (*πρακτέος* som bör göras) med ändelserna lagda till rena stammen.

²² Svenska har, till skillnad från många andra språk, ett särskilt reciprokt pronomen: *varandra*. Sådant finns även i grekiska - se § 49 sist.

§ 58 Sex personändelser

	Aktivum <u>och</u> aoristus passivum			Medium och passivum (utom aoristus passivum)		
	Huvudtempus inkl. konjunktiver	Augmenttempus <u>och</u> optativer (Se § 54 sist!)	Imperativ	Huvud-tempus inkl. konjunktiver	Augment-tempus <u>och</u> optativer	Imperativ
1 sing.	-μι	-ω	(-μ >)^a -ν^b (-α)^c	-μαι	-μην	
2 sing.	(-σι >) -ς	-ις	-ς	-σαι^e	-σο^f	-σο^f
3 sing.	(-τι >)^g -σι(ν)^h	-ι	(-τ >)^j	-ται	-το	-θω
1 plur.	-μεν	-μεν		-μεθα	-μεθα	
2 plur.	-τε	-τε	-τε	-σθε	-σθε	-σθε
3 plur.	(-ντι >) -νσι(ν)^k el. -ασι(ν)^{c+m}	(-ντ >)^j -ν (-σαν)ⁿ	-ντων^o	-νται	-ντο	-θων^o

^a Ursprungligt -μ sist i ord övergår i grekiska till -ν (men bevaras i latin) - § 20.

^b Många optativer har i stället -μ.

^c Efter konsonant blir ν stavelsebildande och övergår till α - § 16.

^d Ingen ändelse! Bara stammen - i ω-verben tilläggs dock themavokalen -ε.

^e När sigmat kommer att stå efter vokal och alltså mellan två vokaler, faller det bort (§ 26, A, 2), varefter themavokalen ε och αι kontraheras till η (oftast) eller ει (enda brukliga ändelsen i βούλει, οἶει, ὄψει presens av βούλομαι jag vill, οἶμαι jag tror resp. futurum av ὁράω jag ser).

^f På motsvarande sätt som för -σαι (jfr not e) uppkommer ändelsen -ου, i optativ (utan kontraktion efter -ι-) -οιο.

^g Gammalt -τι övergår till -σι (§ 25).

^h Ord som slutar på ε och kort ι får ofta ett extra s.k. ν ἐφελκυστικόν, ibland för undvikande av hiatus (vokalmöte), ofta i meningsslut.

^j -τ sist i ord faller bort spårlöst (§ 20).

^k När -νσι(ν) framför sig har themavokal (ο) faller ν bort med ersättningsförlängning, varom § 26 B, 2, d, γ.

^m -ασι(ν) analogiskt även i μι-verb med stam på vokal.

ⁿ Ändelsen -σαν är en senare uppkommen variant i aoristus I som blir populär och får en vid spridning. (Se nästa not.)

^o Biformer (sedan ung. 400 f. Kr.) -τωσαν i aktivum och -σθωσαν i medium-passivum. (Jfr föregående not!)

Sammanfattande tabell visande var former finns i aktivum, medium och passivum

Tempus	Presens	Imperfekt	Futurum	Aoristus	Perfekt	Pluskvam-perfekt	Futurum exactum
Indikativ	x	x ^p	x	x ^p	x	x ^p	x
Konjunktiv	x			x	x		
Optativ	x		x	x	x		x
Imperativ	x			x	x		
Infinitiv	x		x	x	x		x
Particip	x		x	x	x		x

^p Med augment

§ 59 Augment

En egendomlighet i grekiska är att verbformer som anger då-tid (gäller endast indikativ) förses med ett prefix som markerar just förfluten tid. Det rör sig alltså om en utökning av stammen och kallas därför *augment*. Augmentet är obligatoriskt i attisk prosa, men ej t.ex. hos Homeros.

Augmentet är *é-* som uppträder på två olika sätt, beroende på om verbet börjar på konsonant eller vokal.

a) ***Augmentum syllabicum*** - 'stavelsebildande augment' - är ett *é-* som sätts framför verb som börjar på konsonant. Exempel: presens $\phi\acute{\epsilon}\upsilon\gamma\omega$, imperfekt $\acute{\epsilon}\phi\epsilon\upsilon\gamma\omicron\nu$, aoristus $\acute{\epsilon}\phi\upsilon\gamma\omicron\nu$. Som synes, ligger accenten (om inget annat hindrar) på augmentet.

Augmenterade former är icke uppslagsformer. För att få reda på vad $\acute{\epsilon}\phi\epsilon\upsilon\gamma\omicron\nu$ betyder måste man skala bort *é-* och slå upp $\phi\acute{\epsilon}\upsilon\gamma\omega$.

Verb som börjar på ρ får vid augmentering dubbelt rho, eftersom dessa verb ursprungligen i själva verket börjat på $\sigma\rho$ eller $\varphi\rho$. När ett *é* kom framför skyddades sigmat resp. digammat men assimilerades senare fullständigt med rho: $\rho\acute{\epsilon}\iota$ ('den/det flyter'), imperfekt $\acute{\epsilon}\rho\rho\epsilon\iota$.

b) När ett verb som börjar på vokal (eller diftong) får augmentet *é* framför sig smälter de två vokalljuden samman till ett enda långt, som tar ung. dubbelt så lång tid att uttala som en kort stavelse (som påpekats i § 4). Denna typ av augment kallas därför ***augmentum temporale*** - 'tidsaugment'. - Om verbets initialvokal redan är lång kan den icke förlängas ytterligare, ej heller diftongen $\omicron\upsilon$.

Till störst gagn torde det vara med en bakvänd uppställning som visar vad uppslagsformen kan börja på när man (oftast på goda grunder) tror sig förstå att den aktuella texten har en imperfekt- eller aoristusform (i indikativ). (Från spiritus och accent kan här bortses.)

a) Imperfekt eller aoristus indikativ börjar på enkel vokal	Uppslagsformen börjar på enkel vokal eller diftong
$\acute{\eta}$	$\acute{\alpha}$ eller $\acute{\epsilon}$ eller $\acute{\eta}$
$\acute{\eta}$	$\acute{\alpha}\acute{\iota}$ eller $\acute{\alpha}\acute{\upsilon}$ eller $\acute{\epsilon}\acute{\iota}$ eller $\acute{\eta}\acute{\iota}$
$(\acute{\iota})$	$(\acute{\iota})$
$(\acute{\upsilon})$	$(\acute{\upsilon})$
$\acute{\omega}$	$\acute{\omicron}$ eller $\acute{\omega}$
$\acute{\omicron}$	$\acute{\omicron}\acute{\iota}$ eller $\acute{\omicron}\acute{\upsilon}$
b) Imperfekt eller aoristus indikativ börjar på diftongen $\eta\upsilon$	Uppslagsformen börjar på diftongen $\alpha\upsilon$ eller $\epsilon\upsilon$ eller $\eta\upsilon$

Av språkhistoriska skäl bryter några vanliga verb mot det som nyss sagts om dem vilkas uppslagsform börjar på *é* därför att de ursprungligen börjat på σ eller φ eller $\sigma\varphi$, ljud som emellertid försvunnit enligt §§ 26 A och 18,1 och 4, och då har vokalmöte uppkommit, $\epsilon + \epsilon$, som kontraheras till ett långt, slutet *e*-ljud, som tecknas $\epsilon\iota$. Exempel:

$\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\omega$ (till)låta (stam $*\sigma\epsilon\varphi\alpha\iota-$) - imperfekt $\acute{\epsilon}\acute{\iota}\omega\nu$ ($< * \acute{\epsilon}\sigma\epsilon\varphi\alpha\iota\omega\nu$),

$\acute{\epsilon}\pi\omicron\mu\alpha\iota$ följa (stam $*\sigma\epsilon\pi-$; jfr latin *sequor*, $q^u > \pi$, § 19, B) - imperfekt $\acute{\epsilon}\acute{\iota}\pi\acute{\omicron}\mu\eta\nu$,

$\acute{\epsilon}\chi\omega$ ha (stam $*\sigma\epsilon\chi-$) - imperfekt $\acute{\epsilon}\acute{\iota}\chi\omega\nu$ (jfr aoristus $\acute{\epsilon}\sigma\chi\omega\nu$ med stammen i nollstadiet, d.v.s. utan vokal)

Men äkta diftong i aoristen $\acute{\epsilon}\acute{\iota}\delta\omicron\nu$ fick se ($< * \acute{\epsilon}\acute{\iota}\delta\omicron\nu$; jfr latin *video*).

Några vanliga verb har i stället för *ἐ* ofta *ῥ* som augment: βούλομαι 'vilja', δύναμαι 'kunna, förmå', μέλλω 'ämnar'; imperfekt antingen ῥήμελλον eller ῥέμελλον i analogi med ῥέθελον eller ῥέθελον av (ἐ)θέλω ('vilja').

Till skillnad mot de sistnämnda är ett gammalt augment *ῥ* gömt i några verb som börjat på *φ*. På grund av metathesis quantitatis (§ 12) kommer dock *ῥ* att framträda som *ἐ*:

ὁράω *se* - imperfekt ἐώραν (< *ῥ-φώρα-ο-ν med spiritus asper lånat från presens),

ῥοικα (perfekt med presensbetydelse) *likna* (< *φ-ῥοικα) - pluskvamperfekt ἐρίκη (< *ῥ-φ-ῥοικη).

§ 60 REDUPLIKATION

Till det indo-europeiska urspråkets särdrag i ordbildning - framför allt i fråga om bildningen av perfekt- och presensstammar av verb - hör *reduplikation* ('fördubbling' - på sätt som beskrivs nedan). I germanska språk är det sedan mycket länge försvunnet, men i klassisk grekiska är det bevarat och **obligatoriskt för bildningen av perfektstam** (ett enda undantag, det oregelbundna οἶδα § 74).

A. Perfektreduplikation

1. Verbstammar som *ursprungligen* börjar på enkel konsonant²³ eller konsonantgrupp av *k*-, *p*- eller *t*-ljud + *l* eller *r* får en extra stavelse framför, bildad av den **första konsonanten + ε**.

För ett första exempel se föregående paragrafs sista exempel! Ytterligare exempel:

παιδεύω *uppföstra* perf. πεπαίδευκα (jfr *propedeutisk*),

πνέω (< *πνέφω) *andas, blåsa* perf. πέπνευκα (jfr *pneuma, pneumatisk*),

πλέω (< *πλέφω) *segla* perf. πέπλευκα,

κρούω *stöta* perf. κέκρουκα.

Märk verb som börjar på aspirerad konsonant, *χ*, *φ*, *θ*. På grund av aspiratadissimilation (§ 21) kommer perfektstammen att börja på de tonlösa, oaspirerade motsvarigheterna, *κ*, *π*, *τ*.

χρίω *smörja* perf. κέχρικα (jfr *Kristus* 'den smorde'),

φονεύω *mörda* perf. πεφόνευκα,

θηρεύω *jaga* perf. τεθήρευκα.

2. Verbstammar som börjar på *ρ* eller annan konsonantgrupp än den ovan nämnda eller på vokal får framför sig **vokalen ε**. (Betänk att de enkla bokstäverna ζ, ξ och ψ i själva verket representerar konsonantgrupper!) - Resultatet blir precis detsamma som vid augmentering. Några exempel:

a) ἀπο-κτείνω *döda* perf. ἀπ-έκτονα,

ψαύω *beröra* perf. ἔψαυκα,

ῥιζόω *få att rota sig* perf. ἐρρίζωκα (jfr *mykorrhiza*);

b) ἐλπίζω *hoppas* perf. ἤλπικα,

αἰτέω *kräva* perf. ἤτηκα,

ὀπλίζω *beväpna* perf. ὥπλικα.

Några undantag finns, t.ex. från 1) γιγνώσκω (stam γνω - se nedan B) *få veta* perf. ἔγνωκα *veta* och från 2) κτάομαι *förvärva* perf. κέκτημαι *äga*.

²³ Hit hör alltså icke verb som börjar på *ρ* eftersom de *ursprungligen* börjat på *σρ* eller *φρ* - § 18, 1 och 4.

Märk 1. En del verb som börjar på *a, ε, o* reduplicerar den första *stavelsen*, som alltså kommer att inleda perfektstammen, och samtidigt förlängs den följande stavvokalen - s.k. **attisk reduplikation**²⁴:

<i>ἀκούω</i> höra	perf. <i>ἄκ-ήκουα</i>	pluskvamperf. med augment	<i>ἤκ-ηκόη</i>
<i>ἀγείρω</i> samla	perf. <i>ἄγ-ήγερκα</i>	pluskvamperf.	<i>ἤγ-ηγέρεκη</i>
<i>ὀρύττω</i> gräva	perf. <i>ὀρ-όρυχα</i>	pluskvamperf.	<i>ὠρ-ωρύχη</i>
<i>ὄλλυμι</i> fördärva	perf. <i>ὄλ-ώλεκα</i>	pluskvamperf.	<i>ὠλ-ωλέκη.</i>

De verb i denna grupp vilka börjar med *ε* augmenterar i regel icke pluskvamperfekt.

<i>ἐγείρω</i> väcka	perf. <i>ἐγ-ήγερκα</i>	pluskvamperf. utan augment	<i>ἐγ-ηγέρεκη</i>
<i>ἐλαύνω</i> driva; tåga	perf. <i>ἐλ-ήλακα</i>	pluskvamperf.	<i>ἐλ-ηλάκη.</i>

Märk 2. Verb som ursprungligen börjat på *φ, σ* eller *λ* kommer efter reduplikation att börja på *ει*:

<i>εἶω</i> (till)låta	perf. <i>εἶακα</i> (stam - se ovan § 59, b [mot slutet]),
<i>ἐργάζομαι</i> arbeta	perf. <i>εἶργασμαι</i> (stam <i>φεργ-</i> i eng. <i>work</i> , svenska <i>verk, orka, yrke</i>),
<i>ἵημι</i> kasta, skicka	perf. <i>εἶκα</i> (för bildningen av presensstammen se B nedan),
<i>λαμβάνω</i> taga	perf. <i>εἵληφα</i> (< * <i>σε-σλᾶφ-α</i>) (För bildningen av presensstammen se § 63, 2.)

I analogi med det sistnämnda verbet

<i>λαγχάνω</i> få på sin lott	perf. <i>εἵληχα</i> ,
<i>συλ-λέγω</i> samla	perf. <i>συν-εἵλοχα.</i>

B. Presensreduplikation

En del vanliga verb bildar presensstam genom reduplikation med en förstavelse bestående av **stammens första konsonant + ι**:

γινώσκω få veta (stam *γνω* jfr [*a*]gnostiker, *gnosticism*),
γίγνομαι bli, födas (stam i nollstadiet *γν*: eljest i normalstadiet *γεν* eller *γον*; jfr latin *genus* och lånord på -goni och svenska *kön*),
τίκτω föda (stam i nollstadiet *τκ* med metates; eljest *τεκ* eller *τοκ*; jfr *τέκνον* barn),
πίπτω falla (stam i nollstadiet *πτ*; eljest *πετ*; *π(ε)τ* återfinns i *πέτομαι* flyga och i *πτέρον* vinge [jfr *helikopter* 'skruv-vinge'], etymologiskt motsvarande svenska *fjäder*).

Till denna grupp hör vidare fyra ytterligt vanliga *μι*-verb:

δίδωμι ge (rot i normalstadiet *δο*, i längdstadiet *δω*),
ἵημι kasta, skicka (rot i normalstadiet *έ*, i längdstadiet *ή* - *ἵημι* från *ιι-ιημι; se § 17, I, 2),
ἵστημι sätta, ställa (rot i normalstadiet *σῑ*, i längdstadiet *σῑη*; *ἵστημι* från *σι-σῑημι: se § 26, A, 1),
τίθημι ställa, lägga (rot i normalstadiet *θε*, i längdstadiet *θη*; *τίθημι* på grund av aspiratadissimilation - § 21).

²⁴ I attiska bildar några få verb även aoristus II på ett snarligt sätt; skillnaden är den att stavvokalen icke förlängs. Eftersom aoristus indikativ är ett historiskt tempus, liksom pluskvamperfekt, måste den få augment:

<i>ἄγω</i> driva, föra	aoristus II <i>ἤγ-αγον</i> - infinitiv <i>ἀγαγεῖν</i>
(<i>φέρω</i>) bära	aoristus II <i>ἤν-εγκον</i> - infinitiv <i>ἐνεγκεῖν</i>
(<i>φημί</i>) säga	aoristus II <i>εἶπον</i> < * <i>έφεφεπον</i> - infinitiv <i>εἰπεῖν</i>

- de två sista är s.k. suppletiva verb som utnyttjar olika stammar för att bli komplett; jfr svenska *jag är ~ jag var*, på samma sätt som vissa adjektiv är suppletiva: *god, bättre ... , dålig, sämre ...*

§ 61 PLACERINGEN AV AUGMENT OCH REDUPLIKATIONSSTAVELSE

I AVLEDDA VERB

1. Verb som bildats med prefix behåller augmentet och reduplikationsstavelsen på samma plats som det osammansatta verbet (med några få undantag).

Prefix som slutar på vokal eliderar denna framför vokal, undantagandes *περί* och *πρό*.

Prefix som slutar på konsonant som assimileras med presensstammens begynnelsekonsonant återfår, rimligt nog, sin ursprungliga konsonant: *συλ-λέγω samla* perf. *συν-είλοχα*

2. Verb som avletts av sammansatta substantiv eller adjektiv uppträder som enkla:

ἀδικέω handla orätt (av *ἄδικος orättfärdig*), imperfekt *ἡδίκουν*.

§ 62 ACCENTENS PLATS I PREFIGERADE VERB

Accenten kommer aldrig längre bort än på stavelsen närmast före verbstammen i avledda verb:

ἀπό-δος ge tillbaka! *παρ-έν-θες skjut in!*

BILDNING AV OLIKA TEMPUSSTAMMAR

§ 63 PRESENSSTAMMAR AV ω -KONJUGATIONEN (Böjningsexempel i § 68)

Utifrån presensstammen bildas alla finita och infinita presensformer (indikativ, konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv och particip) i alla diateser samt imperfekt indikativ (den enda imperfektform som finns). **Ett verb kan samtidigt tillhöra två klasser** av nedan nämnda.

1. ι -klassen - presensstam bildad med ett ι -suffix (liksom i många svenska verb; jfr *glad* ~ *glädja*; *val* ~ *välja*; med redan tidigt borfall av ι i *döma*, *föra* [till *dom* resp. *for*]).

Intervokaliskt ι försvann: *θηράω jaga* < **θηρᾱ-ῖω* avlett av *θήρα jakt*; *κάω bränna* < **καϕῖω* (jfr *kaustik[soda]*). - Konsonant + ι ger upphov till mer eller mindre kraftiga förändringar - se § 17!

2. nasal-klassen - en nasal (μ eller ν , ibland med vokal: *αν/νε/νυ*) läggs till eller skjuts in, som ett särmärke för presensstammen, men återfinns ej i andra tempusstammar:

δάκ-ν-ω bita, *τέμ-ν-ω skära*, *klyva* (jfr *atom*), *ἄμαρτ-άν-ω fela*, *synda*, t.o.m. två gånger i *λα-μ-β-άν-ω taga* (stam *λαβ* < **σλαβ*), *λα-γ-χ-άν-ω få på sin lott* (stam *λαχ*), *λα-ν-θ-άν-ω vara dold* (stam *λαθ* eller *ληθ*); representant för en rätt stor grupp är *δείκ-νυ-μι visa*.

Till klass 1 och 2 hör bl.a. *βαίνω gå* (stam *βα/βη*).

3. inkoativ-klassen - suffixet *-(ι)σκ-* fyller samma funktion som *-na* i svenska verb som anger en övergång från ett stadium till ett annat, t.ex. *som-na*, *till-frisk-na*, *rutt-na*:

γηράσκω bli gammal, *åldras*,

γι-γνώσκω "bli vetande" = få veta,

πάσχω (< **παθ-σκω* § 26, B, 2, a) *lida* (aor. II *ἔ-παθ-ον*; jfr *patos*, *sym-*, *em-pati*, *patologi*),

(*ἀπο-*)*θνῆσκω* (< **θνη-ισκ-ω*) *dö* (med samma rot som i substantivet *θάνατος död*; jfr *eu-tanasi*).

(Namnet på denna klass kommer av latin *inchoare* (eller *inchoare*) 'börja'.)

4. reduplikations-klassen - nyssnämnda *γι-γνώσκω*; fler exempel i § 60, B.

5. utvidgade klassen - utan särskilt märke för presensstammen.

Till presensstammen läggs en themavokal resp. modusmärke:

ο framför μ , ν , ι , **ε** framför σ och τ ;

i konjunktiv är themavokalen lång: ω resp. η ;

i optativ blir themavokal σ + modusmärke $\iota = \sigma\iota$;

i infinitiv blir themavokal ϵ + ändelse $\epsilon\nu = \epsilon\nu$ (oäkta diftong. § 2, Märk).

§ 64 FUTURUM

A. Aktivum och medium (böjningsexempel i §§ 70-71)

1. Till *stammen* - icke presensstammen - läggs -σ-. Futurum böjs av *alla* verb med samma ändelser som presens av ω-konjugationen; konjunktiv och imperativ saknas, men optativ, infinitiv och particip finns. -

Obs! Relativt vanligt är att ett verb växlar diates från aktivum till medium i futurum.

Konsonantstammar anpassar fonetiskt sin slutkonsonant efter sigma:

γράφω <i>skriva</i>	futurum γράψω,
ἄγω <i>föra</i>	futurum ἄξω,
κόπτω <i>hugga</i>	futurum κόψω,
εὔχομαι <i>be</i>	futurum εὔξομαι,
λα-ν-θ-άν-ω <i>vara dold</i>	futurum λήσω (stam λαθ eller ληθ) - (om dental framför σ se § 26, 2, a).

I stammar som slutar på vokal borde enligt regeln om intervokaliskt sigma (§ 26, A, 2) detta falla bort men i analogi med konsonantstammarna kvarstår det, och stammens slutvokal förlängs:

κοσμέω <i>pryda, smycka</i>	futurum κοσμήσω (jfr kosmos, kosmetik).

2. Men för två grupper av verb samt för några enstaka gäller huvudregeln om bortfall av intervokaliskt sigma. I dessa verb har futurum bildats på en stam som slutar på kort *a* eller i särklass vanligast *ε*, och efter det att sigma fallit kontraheras stamvokalen och themavokalen. Därför kallas denna variant **futurum contractum**. Så bildas futurum av

a) de flesta verb på λ, ρ, μ, ν

ἀγγέλλω <i>meddela, berätta</i>	futurum ἀγγελῶ (§ 17, II, 2; jfr ἄγγελος ['budbärare'] <i>ängel</i>),
φαίνω <i>visa</i>	futurum φανῶ (§ 17, II, 1; jfr <i>fantom, fenomen</i> m.m.),
δέρω <i>flå</i>	futurum δερῶ,
μένω <i>förbli</i>	futurum μενῶ,
(ἀπο-)θνήσκω <i>dö</i>	futurum (ἀπο-)θανοῦμαι;

b) minst trestaviga verb på -ίζω

νομίζω <i>anse</i>	futurum νομιῶ;

c) några enstaka

καλέω <i>kalla</i>	futurum καλῶ,
τελέω <i>fullborda, avsluta</i>	futurum τελῶ (stammen i lånord som <i>teleologi</i>).

Alla dessa verb böjs i futurum som presens av verb på -έω (γαμῶ i § 68, 1). Sålunda sammanfaller presens och futurum av de två sistnämnda.

3. *Futurum doricum* är ytterligare en variant som gäller för några få verb också i attiska. Futurum bildas liksom i föregående fall på en stam med -ε men utan att intervokaliskt sigma försvinner:

πνέω (< *πνέω) <i>andas, blåsa</i>	futurum πνευσοῦμαι,
πλέω (< *πλέω) <i>segla</i>	futurum πλευσοῦμαι,
πίπτω <i>falla</i> (stam π(ε)τ)	futurum πεσοῦμαι.

Obs! Samtliga futurumformer står i denna grupp i medium och böjs som γαμοῦμαι i § 68.

B. Passivum

Futurum i passivum bildas också med sigma, men detta läggs till stammen för aoristus passivum som slutar på -θη eller -η - se § 66! Böjning som i futurum medium § 71.

Märk! *Futurum exactum* - i den mån det överhuvudtaget finns av ett verb - lägger sigma till perfektstammen och böjs med samma ändelser som presens:

(ἀπο-)θνήσκω <i>dö</i>	perfekt τέθνηκα <i>är död</i>	fut. exactum τεθνήξω <i>skall vara död</i>
καλέομαι <i>blir kallad</i>	perfekt κέκλημαι <i>heter</i>	fut. exactum κεκλήσομαι <i>skall heta</i> .

AORISTUS

Det finns flera olika typer av aoristus. En första distinktion är den mellan å den ena sidan aoristus i aktivum och medium, å den andra i passivum.

§ 65 Aoristus i aktivum och medium

A. **Aoristus I** - sigmatisk aoristus (böjningsexempel i §§ 70-71)

a) Tempustecken **-σ-** (som försvinner med ersättningsförlängning i verb som slutar på λ, ρ, μ, ν - se nedan!) + kännetecknande vokal **α** (som dock saknas i tredje pers. sing. indikativ aktivum, alla konjunktiver, imperativ andra pers. sing. aktivum och skenbart i andra pers. sing. medium²⁵).

Ursprungligen tillhör aoristus I den athematiska konjugationstypen, i vilken personändelsen lades direkt till stammen. I första pers. sing. aktivum indikativ alltså, enligt § 58, -ν, t.ex. (av πέμπω *skicka*) *ἐπεμψ-ν > ἐπεμψα (§ 16). Andra pers. sing. *ἐπεμψ-ς > *ἐπεμψ, tredje sing. *ἐπεμψ-τ > *ἐπεμψ... Ett sådant sammanfall av former strider mot språkssystemet och korrigeras, som framgår av det följande.

Tredje pers. plur. *ἐπεμψ-ντ > *ἐπεμψ-ατ > *ἐπεμψα (§ 20). För att förtydliga denna pluralform och hålla den isär från första pers. sing. "lånades" från imperfekt -ν så att slutresutatet blev ἐπεμψαν, och därigenom hade en ny ändelse för tredje pers. plur. skapats (-σαν) som ersatte ursprungligare former i en del andra fall.

Efter mönster av första pers. sing. och tredje pers. plur. kom så **-σα-** att uppfattas som **karaktistikum för aoristus I** och det var till detta "suffix" som övriga personändelser lades. Även i optativ m.m. trängde detta α in²⁶. (Oförklarad är imperativen i andra pers. sing aktivum: πέμψ-ον.)

Precis som i futurum kvarstår intervokaliskt -σ- i verb med stamslut på vokal, i analogi med verb vilkas stam slutar på konsonant, och vokalen förlängs också:

δηλώω *uppenbara, visa* aoristus I ἐδήλωσα.

Märk! Tre verb saknar (och har aldrig haft) det karakteristiska sigmat; se § 84, nr 3, 87 och 92!

b) I verb vilkas stam slutar på λ, ρ, μ, ν försvinner sigma med ersättningsförlängning av stamvokalen så att ε > ει och α > ᾱ > η. Men efter ε, ι, ρ kvarstår dock ᾱ i attiska enligt § 11.

στέλλω (< *στελ-ι-ω §§ 63, 1; 17, 2) <i>skicka</i>	aoristus I ἔστειλα (jfr <i>apo-stel</i>),
μένω <i>förbli</i>	aoristus I ἔμεινα,
φαίνω (< *φαν-ι-ω §§ 63, 1; 17, 1, a) <i>visa</i>	aoristus I ἐφῆνα (jfr <i>fantast, fantom</i>).

²⁵ *ἐδήλωσα-σο med bortfall av det sista intervokaliska sigmat och kontraktion av αο > ἐδήλωσω

²⁶ I optativ aktivum finns (utom i första pers. sing.) äoliska former med -εια- i st. för -αι-; dessa är rent av vanligare.

Märk! Verb som börjar på vokal får ju i aoristus indikativ denna vokal förlängd genom *augmentum temporale*, men alla övriga former (konjunktiv, optativ, imperativ, infinitiv och particip) har ej detta augment, t.ex. ἦρξα ~ ἄρξα, aoristus I indikativ resp. konjunktiv aktivum av ἄρχω ('jag är den förste; jag börjar; jag härskar'; jfr lånord som *mon-ark*, *ärke-biskop*; *arkeologi* 'läran om det första'). I analogi med ett sådant verb kommer två verb, som börjar på *a*, det ena med stam på ἄλ, det andra på ἄρ, att börja på *η* i de augmenterade formerna men på *ᾱ* i de övriga.

ἄλλομαι hoppa aoristus I indikativ ἡλάμην men konjunktiv ἄλωμαι och infinitiv ἄλασθαι,

αἶρω lyfta upp aoristus I indikativ ἦρα men optativ ἄραιμι och imperativ ἄρον.

(I ἡλάμην och ἦρα missuppfattades *η* som uppkommet av augment *ε* + *a*, när det i själva verket är resultatet av en ersättningsförlängning, och borde ha kvarstått på samma sätt som t.ex. *ει* finns i alla former av aoristus I av στέλλω ovan.)

Anm. Ordslutet *-αι* behandlas som kort i accentueringshänseende utom i optativer:

δηλώσαι optativ tredje pers. sing. aktivum - men

δηλώσαι infinitiv aktivum och

δηλῶσαι imperativ andra pers. sing. medium.

B. Aoristus II - rotaorister av konsonantstammar (böjningsexempel i § 71)

Aoristus II böjs tematiskt efter *ω*-konjugationen, indikativ som imperfekt och övriga former i stort sett som presens, dock med den viktiga skillnaden att en del former har betoningen på ändelsen: infinitiv (aktivum och medium), particip i aktivum och imperativ andra pers. sing. medium. - I aoristus II låg betoningen ursprungligen alltid på ändelsen, vilket medförde att stamstavelsen försvagades; en diftong reducerades till en monoftong, en enkel vokal (*ε* / *ο*) försvann (§ 10):

λείπω lämna aoristus II ἔλιπον infinitiv λιπεῖν,

φεύγω fly aoristus II ἔφυγον imperativ andra pers. sing. aktivum φύγε,

τρέπω vända aoristus II ἔτραπον (< *ἐτρπον med stavelsebildande *ρ*, § 16),

ἔχω ha aoristus II ἔσχον infinitiv σχεῖν. **Obs! imperativ andra pers. sing. aktivum σχές.**

(Presens ἔχω av *σεχω > *ἔχω med påföljande aspiratadissimilation (§ 21); men i futurum spiritus asper: ἔξω; aoristus II bildad av stammen i nollstadiet: σχ.)

Accent på ultima har fem aktiva imperativer i andra pers. sing. bevarat: **εἰπέ** (säg! av εἶπον aor. till φημί), **ἐλθέ** (kom! av ἦλθον aor. till ἔρχομαι), **εὗρέ** (finn! av εὗρον / ἡύρον aor. till εὕρισκω), **ἰδέ** (se! av εἶδον aor. till ὁράω), **λαβέ** (tag! av ἔλαβον aor. till λαμβάνω).

C. Tre *κ*-aorister (böjning i § 72)

En udda grupp omfattar bara tre verb, som emellertid är utomordentligt vanliga, både enkla och sammansatta: δίδωμι, τίθημι, ἵημι. I dessa är *κ* tempusmärke men *bara i singularis indikativ aktivum*. Böjningen av ἔδωκα, ἔθηκα, ἦκα överensstämmer med aoristus I. I konjunktiv aktivum är stammen i längdstadiet (δω-, θη-, ἦ-), i alla andra former läggs personändelserna direkt till stammen i svagstadiet (δο-, θε-, ἔ-) alltså athematiskt. - **I imperativ andra pers. sing. aktivum är ändelsen avvikande: -ς.**

Dessa tre verbs aorister ligger sannolikt bakom en nybildning av perfekt med *κ*. (Se nedan perfekt I.) Hos Homeros finns bara ett fåtal sådana perfektbildningar, och då endast av vokalstammar. - Avledning med *-κ* finns eljest företrädd för substantiv, t.ex. *θή-κη* behållare, *förvaringsplats* (jfr *biblio-tek*, *apo-tek*, *hypo-tek*, *disko-tek*...).

D. Aoristus III - rotaorister på vokal (böjningsexempel i § 70)

Aoristus III böjs athematiskt och ändelserna läggs till verbets rot med *förlängd* slutvokal - utom framför ι och ν , så att $\alpha > \eta$, $\epsilon > \eta$, $o > \omega$, men efter ρ $\tilde{\alpha} > \bar{\alpha}$.

Obs! Betydelsen ofta intransitiv (reflexiv), vilket förklarar varför medium är ytterst sällsynt.

Märk 1! Imperativ andra pers. sing. har en avvikande ändelse: **-θι**.

Märk 2! Tredje pers. plur. indikativ (och ibland optativ) har från aoristus I importerat ändelsen **-σαν**.

Exempel:

ἵστανμι *ställa* aoristus III ἔστην *ställde mig*,

χαίρω *gläja sig* aoristus III ἐχάρην,

φύω *alstra, skapa* aoristus III ἔφυν *blev*.

§ 66 Aoristus passivum - med aktiva ändelser! - (ställföreträdande böjningsexempel i § 70)

Ur aoristus III med sina intransitiva rotaorister har aoristus passivum utvecklat sig, begripligt nog om man begrundar det sista exemplet ovan: *φύω alstra, skapa*, aoristus III ἔφυν *blev* (< *alstrades, skapades*). Därmed borde det vara fullt förståeligt också att det är aktiva ändelser som används och att aoristus passivum böjs exakt som aoristus III (så när som på en liten skillnad i en form, Märk 4).

Två mycket likartade typer - äldst med suffixet **-η** (aoristus passivum II), yngre nybildning med suffixet **-θη** (aoristus passivum I). Allra vanligast är bildningen med **-θη**. Bara några få verb har båda passivbildningarna, t.ex. ἐφάνθην och ἐφάνην av φαίνω *visa* (§ 84, nr 86).

Märk 1! Precis som vid bildningen av futurum och sigmatisk aoristus förlängs den avslutande vokalen i stammar på vokal:

τιμάω *hedra, ära; värdera* aoristus passivum I ἐτιμήθην.

Märk 2! Framför **-θη** assimileras ett *k-* eller *p-*ljud som står sist i konsonantstammar till aspirerad motsvarighet:

ἄγω *driva, föra* aoristus passivum I ἤχθην,

πέμπω *skicka* aoristus passivum I ἐπέμφθην.

Märk 3! Enligt § 24 övergår dental före dental till σ , d.v.s. tillämpat här blir *t*-ljud σ framför **-θη**:

ψεύδω *bedraga; lura* aoristus passivum I ἐψεύσθην.

Märk 4! Mot regeln för aspiratadissimilation (§ 21) blir i imperativ andra pers. sing i aoristus I den *andra* aspiratan oaspirerad: ordslutet ***-θηθι** > **-θητι**. Normal regeltillämpning skulle ha medfört att det så karakteristiska suffixet **-θη-** skulle ha ändrats, vilket kändes systemvidrigt.

Märk 5! Verb med *enstavig* stam som innehåller λ eller ρ har som utgångspunkt stammen i nollstadiet (alltså utan vokal) där λ eller ρ blir stavelsebildande så att ett α skjuts in, före eller efter (§ 16).

στέλλω *skicka* aoristus passivum II ἐστάλην (< *ἐστλῆν),

δέρω *flå* aoristus passivum II ἐδάρην (< *ἐδρῆν),

κλέπτω *stjåla* aoristus passivum II ἐκλάπην (< *ἐκλῆν).

(Enda undantag: aoristus II passivum *συν-ελέγην* av *συνλ-λέγω samla*.)

Jfr med *tvåstavig* stam ἀγγέλλω *meddela* aoristus passivum I ἠγγέλθην.

Något annorlunda när stammen slutar på ν , då $\nu > \alpha$:

τείνω *spänna* aoristus passivum I ἐτάθην (< *ἐτῶθην).

§ 67 PERFEKT

A. Aktivum

Som nämnts ovan, har sannolikt de tre κ -aoristerna inspirerat till en nybildning av perfekt med κ som tempusmärke lagt till den reduplicerade perfektstammen (§ 60, A): **perfektum I**. Så bildas perfekt av

1) vokalstammar som oftast får sin slutvokal förlängd framför κ ,

2) många (men alltså icke alla) verb som slutar på

a) t -ljud som faller bort framför κ

$\piείθω$ övertala, övertyga   perfekt I $πέπεικα$ jag har övertalat (jfr nedan perfekt II!)

b) λ , ρ , ν som uppträder som vid bildningen av aoristus passivum - jfr Märk 5 ovan! -

$\sigmaτέλλω$ skicka   perfekt I $ἔσταλκα$,

$\sigmaπείρω$ så   perfekt I $ἔσπαρκα$,

$\κείρω$ skära, klippa, raka   perfekt I $κέκαρκα$,

$\ἀγγέλλω$ berätta   perfekt I $ἤγγελκα$,

$\tauείνω$ spänna   perfekt I $τέτακα$.

Den ursprungliga perfektbildningen - **perfekt II** - berör alla verb vilkas stam slutar på k - eller p -ljud; många får sin slutkonsonant aspirerad (χ resp. ϕ). Karakteristiskt för perfekt II är dessutom att stammen ofta uppträder i annan avljudsform, presensstam i ϵ -stadiet, perfektstam i o -stadiet. (Jfr svenska starka verb som *binda*, *band*, *bundit*.) Betydelsen är ofta intransitiv (reflexiv).

$\φαίνω$ visa   perfekt II $πέφηνα$ jag har visat mig   perfekt I $πέφαγκα$ jag har visat,

$\piείθω$ övertala, övertyga   perfekt II $πέποιθα$ jag litar på,

$\λείπω$ lämna   perfekt II $λέλοιπα$,

$\πέμπω$ skicka   perfekt II $πέπομφα$,

$\τρέπω$ vända   perfekt II $τέτροφα$,

$\μαίνω$ göra galen   perfekt II $μέμηνα$ jag är galen (jfr *manisk*, *mani*, *menad*),

$\ἀπο-κτείνω$ döda   perfekt II $\ἀπ-έκτονα$.

Rotperfekter är en liten grupp om fyra verb som bildar perfekt på samma sätt som κ -aoristerna, d.v.s i de flesta formerna läggs ändelsen direkt till stammen, utan κ och utan vokal: $\acute{\epsilon}\sigma\tau\eta\kappa\alpha$ ('jag står' av $\acute{\iota}\sigma\tau\eta\mu\iota$; böjning § 70), $\tau\acute{\epsilon}\theta\eta\eta\kappa\alpha$ ('jag är död'; av $[\acute{\alpha}\pi\omicron]\theta\eta\eta\sigma\kappa\omega$), $\beta\acute{\epsilon}\beta\eta\eta\kappa\alpha$ (i vissa former; av $\beta\alpha\acute{\iota}\nu\omega$ 'jag går') och $\delta\acute{\epsilon}\delta\omicron\iota\kappa\alpha$ ('jag fruktar').

Böjning av perfekt (exempel i §72, 1)

Perfekt indikativ böjs som aoristus I, med undantag för tredje pers. plur. där ändelsen är $-ασι(ν)$. Konjunktiv och optativ kan böjas med presensändelserna, men omskrivning med perf. particip + konjunktiv resp. optativ av $\epsilonἰμί$ (*vara*) är vanligare. - Infinitivändelsen är $-έναι$. Perfekt I particip heter av t.ex. $\piείθω$ i maskulinum, femininum resp. neutrum nominativ sing. $\piεπεικίως$ $\piεπεικυῖα$, $\piεπεικός$ med böjningsstam på $-οτ$ i maskulinum och neutrum. Samma verb i perfekt II particip $\piεποιθίως$, $\piεποιθυῖα$, $\piεποιθός$. (Böjningen av perf. particip i § 43, 3, a.)

Böjning av pluskvamperfekt (exempel i §72, 1)

Uppkomsten av ändelserna för pluskvamperfekt aktivum är något dunkel. På något sätt har efter perfektstammen uppstått en karakteristisk vokal $-ε-$, till vilken ändelsen lades. Första person sing. har hos Homeros slutet $-εα$, > attiska $-η$. Tredje pers. sing. $*-ε-ε > -ει$. Utifrån denna form nybildas sedan första person sing. till $-ειν$, andra sing. $-εις$ (med ändelser från imperfekt).

B. Medium-passivum (böjningsexempel i § 72, 2)

Direkt till den reduplicerade perfektstammen - **utan κ och utan vokal** - läggs personändelserna för medium-passivum enligt § 58 för att bilda perfekt resp. pluskvamperfekt indikativ medium-passivum. (Konjunktiv och optativ bildas alltid med omskrivning med perf. particip medium-passivum + lämplig form av *εἰμί vara*.) Därvid inträffar stundom förändringar som presenteras i tabell här för perfekt (motsvarande äger förstås rum för augmenttempuset pluskvamperfekt med sina personändelser):

konsonant	+ μαι	+ σαι	+ ται	+ μεθα	+ σθε	+ νται ^a
ν	μμαι	νσαι ^b	νται	μμεθα	νθε ^c	(omskrives)
λ	λμαι	λσαι ^b	λται	λμεθα	λθε ^c	-"-
ρ	ρμαι	ρσαι ^b	ρται	ρμεθα	ρθε ^c	-"-
<i>p</i> -ljud (π, β, φ) ^d	μμαι	ψαι	πται	μμεθα	φθε ^c	-"-
<i>k</i> -ljud (κ, γ, χ) ^d	γμαι	ξαι	κται	γμεθα	χθε ^c	-"-
<i>t</i> -ljud (τ, δ, θ)	σμαι ^e	σαι ^f	σται ^g	σμεθα ^e	σθε ^h	-"-

^a I verb som slutar på vokal i perfektstammen kvarstår νται. Men konsonantstammarna bildar tredje plur. med omskrivning genom perf. particip medium-passivum (§ 56) + *εἰσιν*(ν).

^b Utan att σ faller bort med ersättningsförlängning! Systemtvång efter mönster av de andra stammarna som bevarar -σαι.

^c Ändelsens σ kommer i konsonantstammarna mellan två konsonanter och faller bort (§ 26, 3, b).

^d Slutkonsonanten assimileras med ändelsens begynnelsekonsonant, *p*-ljud fullständigt framför μ, eljest partiellt.

^e Analogibildning med σ efter mönster av övriga former.

^f *t*-ljud + σ > σσ (jfr uttalet i svenska av *midsommar*, *matsäck*) > i attiska σ.

^g Dental före dental (= *t*-ljud före *t*-ljud) > σ (ett slags dissimilation).

^h En kombination i tillämpliga delar av det som sägs i c och g.

§ 68 PRESENSSTAMMENS FORMER AV ω-VERB (se § 63!)

1. AKTIVUM - Obs! Böjningen av *γαμέω* mönster även för futurum contractum (§ 64, B)

			Okontraherade	Vokalstammar - i regel med kontraktion				
			θηρεύω <i>jag jagar</i>	νικάω <i>jag (be)segrar</i>	γαμέω (om män) <i>jag gifter mig</i>		δουλόω <i>jag förslavar</i>	
P R E S E N S	I n d i k a t i v	1 sg	θηρεύ-ω	νικά-ω νικῶ	γαμέ-ω γαμῶ		δουλό-ω δουλῶ	
		2	θηρεύ-εις	νικά-εις νικᾷς	γαμέ-εις γαμεῖς		δουλό-εις δουλοῖς	
		3	θηρεύ-ει	νικά-ει νικᾷ	γαμέ-ει γαμεῖ		δουλό-ει δουλοῖ	
		1 pl	θηρεύ-ομεν	νικά-ομεν νικῶμεν	γαμέ-ομεν γαμοῦμεν		δουλό-ομεν δουλοῦμεν	
		2	θηρεύ-ετε	νικά-ετε νικᾶτε	γαμέ-ετε γαμεῖτε		δουλό-ετε δουλοῦτε	
		3	θηρεύ-ουσι(ν)	νικά-ουσι(ν) νικῶσι(ν)	γαμέ-ουσι(ν) γαμοῦσι(ν)		δουλό-ουσιν δουλοῦσι(ν)	
	K o n j u n k t i v	1 sg	θηρεύ-ω	νικά-ω νικῶ	γαμέ-ω γαμῶ		δουλό-ω δουλῶ	
		2	θηρεύ-ης	νικά-ης νικᾷς	γαμέ-ης γαμῆς		δουλό-ης δουλοῖς	
		3	θηρεύ-η	νικά-η νικᾷ	γαμέ-η γαμῇ		δουλό-η δουλοῖ	
		1 pl	θηρεύ-ωμεν	νικά-ωμεν νικῶμεν	γαμέ-ωμεν γαμῶμεν		δουλό-ωμεν δουλῶμεν	
		2	θηρεύ-ητε	νικά-ητε νικᾶτε	γαμέ-ητε γαμῆτε		δουλό-ητε δουλῶτε	
		3	θηρεύ-ωσι(ν)	νικά-ωσι(ν) νικῶσι(ν)	γαμέ-ωσι(ν) γαμῶσι(ν)		δουλό-ωσιν δουλῶσι(ν)	
	O p t a t i v	1 sg	θηρεύ-οιμι	νικα-οίην νικῶην	γαμε-οίην γαμοίην		δουλο-οίην δουλοίην	
		2	θηρεύ-οις	νικα-οίης νικῶης	γαμε-οίης γαμοίης		δουλο-οίης δουλοίης	
		3	θηρεύ-οι	νικα-οίῃ νικῶῃ	γαμε-οίῃ γαμοίῃ		δουλο-οίῃ δουλοίῃ	
		1 pl	θηρεύ-οιμεν	νικά-οιμεν νικῶμεν	γαμέ-οιμεν γαμοῖμεν		δουλό-οιμεν δουλοῖμεν	
		2	θηρεύ-οιτε	νικά-οιτε νικῶτε	γαμέ-οιτε γαμοῖτε		δουλό-οιτε δουλοῖτε	
		3	θηρεύ-οιεν	νικά-οιεν νικῶεν	γαμέ-οιεν γαμοῖεν		δουλό-οιεν δουλοῖεν	
	I m p e r a t i v	2 sg	θήρευ-ε	νίκα-ε νίκα	γάμε-ε γάμει		δούλο-ε δούλου	
		3	θήρευ-έτω	νικα-έτω νικάτω	γαμε-έτω γαμείτω		δουλο-έτω δουλούτω	
		2 pl	θηρεύ-ετε	νικά-ετε νικᾶτε	γαμέ-ετε γαμεῖτε		δουλό-ετε δουλοῦτε	
		3	θήρευ-όντων -έτωσαν	νικα-όντων νικ-όντων -έτωσαν	γαμε-όντων γαμούντων -ούτωσαν		δουλο-όντων δουλούντων -ούτωσαν	
	Infinitiv		θηρεύ-ειν	νικά-ειν νικᾶν	γαμέ-ειν γαμεῖν		δουλό-ειν δουλοῦν	
	Particip jfr § 43, ex. 4		θηρεύ-ων θηρεύ-ουσα θηρεύ-ον	νικά-ων νικῶν νικά-ουσα νικῶσα νικά-ον νικῶν	γαμέ-ων γαμῶν γαμέ-ουσα γαμοῦσα γαμέ-ον γαμοῦν		δουλό-ων δουλῶν, δουλό-ουσα δουλοῦσα, δουλό-ον δουλοῦν	
I M P E R F E K T	I n d i k a t i v	1 sg	ἐ-θήρευ-ο-ν	ἐ-νίκα-ο-ν ἐνίκων	ἐ-γάμε-ο-ν ἐγάμουν		ἐ-δούλο-ο-ν ἐδούλουν	
		2	ἐ-θήρευ-ε-ς	ἐ-νίκα-ε-ς ἐνίκας	ἐ-γάμε-ε-ς ἐγάμεις		ἐ-δούλο-ε-ς ἐδούλους	
		3	ἐ-θήρευ-ε	ἐ-νίκα-ε ἐνίκα	ἐ-γάμε-ε ἐγάμει		ἐ-δούλο-ε ἐδούλου	
		1 pl	ἐ-θηρεύ-ο-μεν	ἐ-νικά-ο-μεν ἐνικῶμεν	ἐ-γαμέ-ο-μεν ἐγαμοῦμεν		ἐ-δουλό-ο-μεν ἐδουλοῦμεν	
		2	ἐ-θηρεύ-ε-τε	ἐ-νικά-ε-τε ἐνικᾶτε	ἐ-γαμέ-ε-τε ἐγαμεῖτε		ἐ-δουλό-ε-τε ἐδουλοῦτε	
		3	ἐ-θήρευ-ο-ν	ἐ-νίκα-ο-ν ἐνίκων	ἐ-γάμε-ο-ν ἐγάμουν		ἐ-δούλο-ο-ν ἐδούλουν	

2. MEDIUM-PASSIVUM

		Okontraherade	Vokalstammar - i regel med kontraktion					
		θηρεύομαι Pass jag jagas	νικάομαι Pass jag besegras		γαμέομαι Med (om kvinnor) jag gifter mig		δουλόομαι Pass jag blir förslavad	
I n d i k a t i v	1 sg	θηρεύ-ομαι	νικά-ομαι	νικῶμαι	γαμέ-ομαι	γαμοῦμαι	δουλό-ομαι	δουλοῦμαι
	2	θηρεύ-ῃ (-ει)	νικά-ῃ (-ει)	νικᾷ	γαμέ-ῃ (-ει)	γαμῇ	δουλό-ῃ (-ει)	δουλοῖ
	3	θηρεύ-εται	νικά-εται	νικᾶται	γαμέ-εται	γαμείται	δουλό-εται	δουλοῦται
	1 pl	θηρευ-όμεθα	νικα-όμεθα	νικώμεθα	γαμε-όμεθα	γαμούμεθα	δουλο-όμεθα	δουλούμεθα
	2	θηρεύ-εσθε	νικά-εσθε	νικᾶσθε	γαμέ-εσθε	γαμείσθε	δουλό-εσθε	δουλοῦσθε
	3	θηρεύ-ονται	νικά-ονται	νικῶνται	γαμέ-ονται	γαμοῦνται	δουλό-ονται	δουλοῦνται
K o n j u n k t i v	1 sg	θηρεύ-ωμαι	νικά-ωμαι	νικῶμαι	γαμέ-ωμαι	γαμῶμαι	δουλό-ωμαι	δουλῶμαι
	2	θηρεύ-ῃ	νικά-ῃ	νικᾷ	γαμέ-ῃ	γαμῇ	δουλό-ῃ	δουλοῖ
	3	θηρεύ-ῃται	νικά-ῃται	νικᾶται	γαμέ-ῃται	γαμῇται	δουλό-ῃται	δουλῶται
	1 pl	θηρευ-ώμεθα	νικα-ώμεθα	νικώμεθα	γαμε-ώμεθα	γαμῶμεθα	δουλο-ώμεθα	δουλῶμεθα
	2	θηρεύ-ῃσθε	νικά-ῃσθε	νικᾶσθε	γαμέ-ῃσθε	γαμῇσθε	δουλό-ῃσθε	δουλῶσθε
	3	θηρεύ-ωνται	νικά-ωνται	νικῶνται	γαμέ-ωνται	γαμῶνται	δουλό-ωνται	δουλῶνται
O p t a t i v	1 sg	θηρευ-οίμην	νικα-οίμην	νικῶίμην	γαμε-οίμην	γαμοίμην	δουλο-οίμην	δουλοίμην
	2	θηρεύ-οιο	νικά-οιο	νικῶο	γαμέ-οιο	γαμοῖο	δουλό-οιο	δουλοῖο
	3	θηρεύ-οιτο	νικά-οιτο	νικῶτο	γαμέ-οιτο	γαμοῖτο	δουλό-οιτο	δουλοῖτο
	1 pl	θηρευ-οίμεθα	νικα-οίμεθα	νικῶίμεθα	γαμε-οίμεθα	γαμοίμεθα	δουλο-οίμεθα	δουλοίμεθα
	2	θηρεύ-οισθε	νικά-οισθε	νικῶτε	γαμέ-οισθε	γαμοῖσθε	δουλό-οισθε	δουλοῖσθε
	3	θηρεύ-οιντο	νικά-οιντο	νικῶεν	γαμέ-οιντο	γαμοῖντο	δουλό-οιντο	δουλοῖντο
I m p e r a t i v	2 sg	θηρεύ-ου	νικά-ου	νικῶ	γαμέ-ου	γαμοῦ	δουλό-ου	δουλοῦ
	3	θηρευ-έσθω	νικα-έσθω	νικάσθω	γαμε-έσθω	γαμείσθω	δουλο-έσθω	δουλούσθω
	2 pl	θηρεύ-εσθε	νικά-εσθε	νικᾶσθε	γαμέ-εσθε	γαμείσθε	δουλό-εσθε	δουλοῦσθε
	3	θηρευ-έσθων Ι-έσθωσαν	νικα-έσθων Ι-έσθωσαν	νικ-άσθων Ι-άσθωσαν	γαμε-έσθων Ι-έσθωσαν	γαμείσθων Ι-είσθωσαν	δουλο-έσθων Ι-έσθωσαν	δουλούσθων Ι-ούσθωσαν
Infinitiv		θηρεύ-εσθαι	νικά-εσθαι	νικᾶσθαι	γαμέ-εσθαι	γαμείσθαι	δουλό-εσθαι	δουλοῦσθαι
Particip jfr § 43 ex. 1		θηρευ-όμενος θηρευ-ομένη θηρευ-όμενον	νικα-όμενος νικα-ομένη νικθ-όμενον	νικῶμένος νικωμένη νικῶμενον	γαμε-όμενος γαμε-ομένη γαμε-όμενον	γαμούμενος γαμουμένη γαμούμενον	δουλο-όμενος δουλο-ομένη δουλο-όμενον	δουλούμενος δουλουμένη δουλούμενον
I m p e r f e k t	1 sg	ἐ-θηρευ-ό-μην	ἐ-νικα-ό-μην	ἐνικῶμην	ἐ-γαμε-ό-μην	ἐγαμούμην	ἐ-δουλο-ό-μην	ἐδουλούμην
	2	ἐ-θηρεύ-ου	ἐ-νικά-ου	ἐνικῶ	ἐ-γαμέ-ου	ἐγαμοῦ	ἐ-δουλό-ου	ἐδουλοῦ
	3	ἐ-θηρεύ-ε-το	ἐ-νικά-ε-το	ἐνικᾶτο	ἐ-γαμέ-ε-το	ἐγαμείτο	ἐ-δουλό-ε-το	ἐδουλοῦτο
	1 pl	ἐ-θηρευ-ό-μεθα	ἐ-νικα-ό-μεθα	ἐνικῶμεθα	ἐ-γαμε-ό-μεθα	ἐγαμούμεθα	ἐ-δουλο-ό-μεθα	ἐδουλούμεθα
	2	ἐ-θηρεύ-ε-σθε	ἐ-νικά-ε-σθε	ἐνικᾶσθε	ἐ-γαμέ-ε-σθε	ἐγαμείσθε	ἐ-δουλό-ε-σθε	ἐδουλοῦσθε
	3	ἐ-θηρεύ-ο-ντο	ἐ-νικά-ο-ντο	ἐνικῶντο	ἐ-γαμέ-ο-ντο	ἐγαμοῦντο	ἐ-δουλό-ο-ντο	ἐδουλοῦντο

§ 69 FYRA PRESENSREDUPLICERADE **μ**-VERB I PRESENSSTAMMENS FORMER

ἵστημι jag ställer - τίθημι jag ställer, lägger - ἵημι jag kastar, skickar - δίδωμι jag ger

1. **Aktivum** - former med fet stil bildade enligt ω-konjugationen. För ändelserna jfr § 58!

Rot			στη-/ στᾶ-	θη-/ θε-	ῆ-/ ἑ-	δω-/ δο-
Presensstam § 60, B			ἵστη-/ ἱστᾶ-	τίθη-/ τιθε-	ἵη-/ ἱε-	δίδω-/ διδο-
P r e s e n s	I n d i k a t i v	1 sing.	ἵστημι	τίθημι	ἵημι	δίδωμι
		2	ἵστης	τίθης (τιθεῖς)	ἵης	δίδως
		3	ἵστησι(ν)	τίθησι(ν) (τιθεῖ)	ἵησι(ν)	δίδωσι(ν)
		1 plur.	ἵσταμεν	τίθεμεν	ἵεμεν	δίδομεν
		2	ἵστατε	τίθετε	ἵετε	δίδοτε
		3	ἱστᾶσι(ν)	τιθέασι(ν)	ἱᾶσι(ν) ^a	διδῶασι(ν)
	K o n j u n k t i v	1 sing.	ἱστῶ	τιθῶ	ἱῶ	διδῶ
		2	ἱστῆς	τιθῆς	ἱῆς	διδῶς
		3	ἱστῇ	τιθῇ	ἱῇ	διδῶ
		1 plur.	ἱστῶμεν	τιθῶμεν	ἱῶμεν	διδῶμεν
		2	ἱστῆτε	τιθῆτε	ἱῆτε	διδῆτε
		3	ἱστῶσι(ν)	τιθῶσι(ν)	ἱῶσι(ν)	διδῶσι(ν)
	O p t a t i v	1 sing.	ἱσταίην	τιθείην	ἱείην	διδοίην
		2	ἱσταίης	τιθείης	ἱείης	διδοίης
		3	ἱσταίῃ	τιθείῃ	ἱείῃ	διδοίῃ
		1 plur.	ἱσταίμεν/-αίημεν	τιθείμεν/-είημεν	ἱείμεν/-είημεν	διδοίμεν/-οίημεν
		2	ἱσταίτε/-αίητε	τιθείτε/-είητε	ἱείτε/-είητε	διδοίτε/-οίητε
		3	ἱσταίεν/-αίησαν	τιθείεν/-είησαν	ἱείεν/-είησαν	διδοίεν/-οίησαν
	I m p e r a t i v	2 sing.	ἵστη	τίθει	ἵει	δίδου
		3	ἱστάτω	τιθέτω	ἱέτω	διδότω
		2 plur.	ἵστατε	τίθετε	ἵετε	δίδετε
		3	ἱστάντων	τιθέντων/-έτωσαν	ἱέντων/-έτωσαν	διδόντων/-έτωσαν
	Infinitiv		ἱστάναι	τιθέναι	ἱέναι	διδόναι
	Particip § 43 exx. 3 och 4		ἱστάς ἱστᾶσα ἱστάν	τιθείς τιθείσα τιθέν	ἱεῖς ἱεῖσα ἱέν	διδούς διδούσα διδόν
I m p e r f e k t	I n d i k a t i v	1 sing.	ἵστην	ἐτίθην	ἵην (ἵεν)	ἐδίδουν
		2	ἵστης	ἐτίθεις	ἵεις	ἐδίδους
		3	ἵστη	ἐτίθει	ἵει	ἐδίδου
		1 plur.	ἵσταμεν	ἐτίθεμεν	ἵεμεν	ἐδίδομεν
		2	ἵστατε	ἐτίθετε	ἵετε	ἐδίδοτε
		3	ἵστασαν	ἐτίθεσαν	ἵεσαν	ἐδίδοσαν

^a ἱᾶσι(ν) med kontraktion för att undvika tvåfaldig hiatus = tre vokaler efter varandra (*ἱ-ε-α); för att rimma med de andra verben kontraheras ε-α till α i strid mot regeln § 14, 2, b.

2. Medium-passivum

Rot			στη-/ στᾶ-	θη-/ θε-	ή-/ έ-	δω-/ δο-
Presensstam § 60, B			ίστη-/ ιστᾶ-	τιθη-/ τιθε-	ίη-/ ιε-	διδω-/ διδο-
P r e s e n s	I n d i k a t i v	1 sing.	ἴσταμαι	τίθεμαι	ἴεμαι	δίδομαι
		2	ἴστασαι	τίθειςαι	ἴειςαι	δίδοσαι
		3	ἴσταται	τίθεται	ἴεται	δίδοται
		1 plur.	ιστάμεθα	τιθέμεθα	ιέμεθα	διδόμεθα
		2	ἴτασθε	τίθεσθε	ἴεσθε	δίδοσθε
		3	ἴστανται	τίθενται	ἴενται	δίδονται
	K o n j u n k t i v	1 sing.	ιστῶμαι	τιθῶμαι	ιῶμαι	διδῶμαι
		2	ιστῇ	τιθῇ	ιῇ	διδῷ
		3	ιστῇται	τιθῇται	ιῇται	διδῶται
		1 plur.	ιστῶμεθα	τιθῶμεθα	ιῶμεθα	διδῶμεθα
		2	ιστῆσθε	τιθῆσθε	ιῆσθε	διδῶσθε
		3	ιστῶνται	τιθῶνται	ιῶνται	διδῶνται
	O p t a t i v	1 sing.	ἴσταιμην	τιθείμην	ιείμην	διδοίμην
		2	ἴσταιῖο	τιθείῖο	ιείῖο	διδοῖο
		3	ἴσταιῖτο	τιθείῖτο	ιείῖτο	διδοῖτο
		1 plur.	ἴσταιμέθα	τιθείμέθα	ιείμέθα	διδοίμέθα
		2	ἴσταισθε	τιθείσθε	ιείσθε	διδοίσθε
		3	ἴσταιντο	τιθείντο	ιείεντο	διδοῖντο
	I m p e r a t i v	2 sing.	ἴτασο	τίθεσο	ἴεσο	δίδοσο
		3	ιστάσθω	τιθέσθω	ιέσθω	διδόσθω
		2 plur.	ἴτασθε	τίθεσθε	ἴεσθε	δίδεσθε
		3	ιστάσθ-ων/-ωσαν	τιθέσθ-ων/-ωσαν	ιέσθ-ων/-ωσαν	διδόσθ-ων/-ωσαν
	Infinitiv		ἴτασθαι	τίθεσθαι	ἴεσθαι	δίδοσθαι
	Particip § 43 ex. 1		ιστάμενος ισταμένη ιστάμενον	τιθέμενος τιθεμένη τιθέμενον	ιέμενος ιεμένη ιέμενον	διδόμενος διδομένη διδόμενον
I m p e r f e k t	I n d i k a t i v	1 sing.	ιστάμην	ἐτιθέμην	ιέμην	ἐδιδόμην
		2	ἴτασο	ἐτίθεσο	ἴεσο	ἐδίδοσο
		3	ἴτατο	ἐτίθετο	ἴετο	ἐδίδοτο
		1 plur.	ιστάμεθα	ἐτιθέμεθα	ιέμεθα	ἐδιδόμεθα
		2	ἴτασθε	ἐτίθεσθε	ἴεσθε	ἐδίδοσθε
		3	ἴσαντο	ἐτίθεντο	ἴεντο	ἐδίδοντο

Obs! Den ursprungliga ändelsen -σο i andra pers. sing. imperfekt och imperativ har icke förlorat sitt intervokaliska sigma, däremot i optativ. Likaså kvarstår sigmat i -σαι i presens indikativ.

§ 70 **ἵστημι** i futurum, aoristus I, aoristus III (rotaorist), perfekt och pluskvamperfekt **aktivum - futurum, aoristus I, aoristus III allmängiltiga mönster - aoristus III dessutom för aoristus passivum**, medan perfekt är representant för en mycket liten grupp s.k. rotperfekter.

		Futurum <i>jag skall ställa</i>	Aoristus I <i>jag ställde</i>	Aoristus III <i>jag ställde mig</i>	Perfekt <i>jag står</i>	
Tempusstam		στησ- § 64	στησ- § 65, A	στη-/στα- § 65, D	έστηκ-/έστα- (§ 67)	
I n d i k a t i v	1 sing.	στήσ-ω	ἑστησ-α	ἑστη-ν	ἑστηκα	
	2	στήσ-εις	ἑστησ-ας	ἑστη-ς	ἑστηκας	
	3	στήσ-ει	ἑστησ-ε(ν)	ἑστη	ἑστηκε(ν)	
	1 plur.	στήσ-ομεν	ἑστησ-αμεν	ἑστη-μεν	ἑσταμεν	
	2	στήσ-τε	ἑστησ-ατε	ἑστη-τε	ἑστατε	
	3	στήσ-ουσι(ν)	ἑστησ-αν	ἑστη-σαν	ἑστάσι(ν)	
K o n j u n k t i v	1 sing.	SAKNAS	στήσ-ω	στῶ	έστῶ	
	2		στήσ-ης	στῆς	έστῆς	
	3		στήσ-η	στῇ	έστῇ	
	1 plur.		στήσ-ομεν	στῶμεν	έστῶμεν	
	2		στήσ-ητε	στῆτε	έστῆτε	
	3		στήσ-ωσι(ν)	στῶσι(ν)	έστῶσι(ν)	
O p t a t i v	1 sing.	στήσ-οιμι	στήσ-αιμι	σταίην	έσταίην	
	2	στήσ-οις	στήσ-αις	σταίης	έσταίης	
	3	στήσ-οι	στήσ-αι	σταίη	έσταίη	
	1 plur.	στήσ-οιμεν	στήσ-αιμεν	σταίμεν / -αίημεν	έσταίμεν	
	2	στήσ-οιτε	στήσ-αιτε	σταίτε / -αίητε	έσταίτε	
	3	στήσ-οιεν	στήσ-αιεν	σταίεν / -αίησαν	έσταίεν	
I m p e r a t i v	2 sing.	SAKNAS	στήσ-ον	στή-θι	έστα-θι	
	3		στησ-άτω	στήτω	έστάτω	
	2 plur.		στήσ-ατε	στήτε	έστατε	
	3		στησ-άντ-ων / -ωσαν	σάντων / -άτωσαν	έσάντων	
Infinitiv		στήσ-ειν	στήσ-αι	στήναι	έσάναι	
Particip § 43 exx. 3 och 4		στήσ-ων στήσ-ουσα στήσ-ον	στήσ-ας στήσ-ασα στήσ-αν	στάς σᾶσα σάν	έστώς ^a < έσταώς έστῶσα (nybildning) έστώς / analogt έστός	
				Plus- kvam- per- fekt	1 sing.	είστήκειν
					2	είστήκεις
					3	είστήκει
					1 plur.	έσταμεν utan augment!
					2	έστατε -"
				3	έστασαν -"	
Anm. ἑστηκα kan även böjas regelbundet som δέδρακα.						

§ 71 **ἵστημι** som **mönster för futurum och aoristus I medium** (icke passivum!),
λείπω som **mönster för aoristus II, aktivum och medium** (icke passivum!)
 (former av λείπω med fet stil värda uppmärksamhet på grund av betoningen)

		Futurum medium <i>jag skall anordna</i>	Aoristus I medium <i>jag anordnade</i>	Aoristus II aktivum <i>jag lämnade</i>	Aoristus II medium <i>jag efterlämnade</i>
Tempusstam		στησ- § 64	στησ- § 65, A	λιπ- § 65, B	λιπ- § 65, B
I n d i k a t i v	1 sing.	στήσ-ομαι	ἐστήσ-άμην	ἔλιπον	ἐλipoύμην
	2	στήσ-ῃ (-ει)	ἐστήσ-ω <*-α-σο	ἔλιπες	ἐλίπου
	3	στήσ-εται	ἐστήσ-ατο	ἔλιπε(ν)	ἐλίπετο
	1 plur.	στησ-όμεθα	ἐστήσ-άμεθα	ἔλιπομεν	ἐλipoύμεθα
	2	στήσ-εσθε	ἐστήσ-ασθε	ἔλιπετε	ἐλίπεσθε
	3	στήσ-ονται	ἐστήσ-αντο	ἔλιπον	ἐλίποντο
K o n j u n k t i v	1 sing.	SAKNAS	στήσ-ωμαι	λίπω	λίπωμαι
	2		στήσ-ῃ	λίπης	λίπῃ
	3		στήσ-ηται	λίπη	λίπηται
	1 plur.		στησ-ώμεθα	λίπωμεν	λιπώμεθα
	2		στήσ-ησθε	λίπητε	λίπησθε
	3		στήσ-ωνται	λίπωσι(ν)	λίπωνται
O p t a t i v	1 sing.	στησ-οίμην	στησ-αίμην	λίποιμι	λιποίμην
	2	στήσ-οιο	στήσ-αιο	λίποις	λίποιο
	3	στήσ-οιτο	στήσ-αιτο	λίποι	λίποιτο
	1 plur.	στησ-οίμεθα	στησ-αίμεθα	λίποιμεν	λιποίμεθα
	2	στήσ-οισθε	στήσ-αισθε	λίποιτε	λίποισθε
	3	στήσ-οιντο	στήσ-αιντο	λίποιεν	λίποιντο
I m p e r a t i v	2 sing.	SAKNAS	στήσ-αι	λίπε	λιποῦ
	3		στησ-άσθω	λιπέτω	λιπέσθω
	2 plur.		στήσ-ασθε	λίπετε	λίπεσθε
	3		στησ-άσθ-ων/-ωσαν	λιπόντων/-έτωσαν	λιπέσθ-ων/-ωσαν
Infinitiv		στήσ-εσθαι	στήσ-ασθαι	λιπεῖν	λιπέσθαι
Particip § 43 exx 1 och 4		στησ-όμενος στησ-ομένη στησ-όμενον	στησ-άμενος στησ-αμένη στησ-άμενον	λιπών λιποῦσα λιπών	λιπόμενος λιπομένη λιπόμενον

§ 72 De tre kappa-aoristerna av **τίθημι, ἵημι, δίδωμι** (§ 65, C) samt **perfekt och pluskvamperfekt av δράω** (§§ 60, A, 1 och 67, A, 1)

1. AKTIVUM

		ἔθηκα <i>jag ställde</i>	ἤκα <i>jag kastade, skickade</i>	ἔδωκα <i>jag gav</i>	δέδρακα <i>jag har gjort</i>
Tempusstam		θηκ-/θη-/θε-	ήκ-/ή-/έ-	δωκ-/δω-/δο-	δεδράκ-
I n d i k a t i v	1 sing.	ἔθηκα	ἤκα	ἔδωκα	δέδρακα
	2	ἔθηκας	ἤκας	ἔδωκας	δέδρακας
	3	ἔθηκε	ἤκε	ἔδωκε	δέδρακε
	1 plur.	ἔθεμεν^a	εἶμεν^a	ἔδομεν^a	δεδράκαμεν
	2	ἔθετε	εἶτε	ἔδοτε	δεδράκατε
	3	ἔθεσαν	εἶσαν	ἔδοσαν	δεδράκασι(ν)
K o n j u n k t i v	1 sing.	θῶ < *θω-ω	ῶ < *ή-ω	δῶ < *δω-ω	δεδράκω etc. som presens konjunktiv
	2	θῆς	ῆς	δῶς	eller vanligare
	3	θῇ	ῇ	δῷ	δεδρακῶς ῶ etc.
	1 plur.	θῶμεν	ῶμεν	δῶμεν	(perf. particip + kon- junktiv av εἰμί)
	2	θῆτε	ῆτε	δῶτε	
	3	θῶσι(ν)	ῶσι(ν)	δῶσι(ν)	
O p t a t i v	1 sing.	θείην	εἶην	δοίην	δεδράκοιμι etc. som presens optativ
	2	θείης	εἶης	δοίης	eller vanligare
	3	θείη	εἶη	δοίη	δεδρακῶς εἶην etc.
	1 plur.	θείημεν / θείμεν	εἶημεν / εἶμεν	δοίημεν / δοίμεν	(perf. particip + op- tativ av εἰμί)
	2	θείητε / θείτε	εἶητε / εἶτε	δοίητε / δοίτε	
	3	θείησαν / θείεν	εἶησαν / εἶεν	δοίησαν / δοίεν	
I m p e r a t i v	2 sing.	θές	ἔς	δός	(δέδρακε
	3	θέτω	ἔτω	δότω	δεδρακέτω
	2 plur.	θέτε	ἔτε	δότε	δεδράκετε
	3	θέντων	έντων	δόντων	δεδρακόντων)
Infinitiv		θεῖναι < *θε-έναι	εῖναι < *έ-έναι	δοῦναι < *δο-έναι	δεδρακέναι
Particip § 43 exx 3 och 4		θείς θείσα θέν	εἷς εἶσα έν^b	δούς δοῦσα δόν	δεδρακῶς δεδρακυῖα § 43, 3, a δεδρακός

^a Plur. indikativ har i koine oftast normaliserats till former med κ - **ἐθήκαμεν, ἤκαμεν, ἐδώκαμεν** etc.

^b **έν** kan även komma av räkneordet **εἷς, μία, έν** (§ 83).

Plus- kvam- per- fekt	1 sing.	ἐδεδράκειν (-η § 67)
	2	ἐδεδράκεις (-ης)
	3	ἐδεδράκει
	1 plur.	ἐδεδράκεμεν
	2	ἐδεδράκετε
	3	ἐδεδράκεσαν

2. MEDIUM av κ-aoristerna, MEDIUM-PASSIVUM av δράω i perfekt och pluskvamperfekt

		ἐθέμην <i>jag ställde (åt mig)</i>	εἶμην <i>jag kastade mig in i</i>	ἐδόμην (bara i sam- mansättningar) jag gav	δέδραμαι <i>jag har behandlats</i>
Tempusstam		θε-	έ-	δο-	δεδρα-
I n d i k a t i v	1 sing.	ἐθέμην	εἶμην	ἐδόμην	δέδραμαι
	2	ἔθου < *έ-θε-σο	εἶσο < *έ-έ-σο	ἔδου < *έ-δο-σο	δέδρασαι ^b
	3	ἔθετο	εἶτο	ἔδοτο	δέδραται
	1 plur.	ἐθέμεθα	εἶμεθα	ἐδόμεθα	δεδράμεθα
	2	ἔθεσθε	εἶσθε	ἔδοσθε	δεδράκασθε
	3	ἔθεντο	εἶντο	ἔδοντο	δέδρανται ^c
K o n j u n k t i v	1 sing.	θῶμαι	ῶμαι	δῶμαι	omskrivs med perf.
	2	θῇ	ῇ	δῷ	particip + konjunktiv
	3	θῇται	ῇται	δῶται	av εἰμί:
	1 plur.	θώμεθα	ώμεθα	δώμεθα	δεδραμένος ῶ etc.
	2	θῇσθε	ῇσθε	δῶσθε	
	3	θῶνται	ῶνται	δῶνται	
O p t a t i v	1 sing.	θείμην	εἶμην	δοίμην	omskrivs med perf.
	2	θεῖο	εῖο	δοῖο	particip + optativ
	3	θεῖτο	εῖτο	δοῖτο	av εἰμί:
	1 plur.	θείμεθα	εἶμεθα	δοίμεθα	δεδραμένος εἶην etc.
	2	θεῖσθε	εῖσθε	δοῖσθε	
	3	θεῖντο	εῖντο	δοῖντο	
I m p e r a t i v	2 sing.	θου	ου ^a	δου	(δέδρασσ ^b
	3	θέσθω	ἔσθω	δόσθω	δεδράσθω
	2 plur.	θέσθε	ἔσθε	δόσθε	δέδρασθε
	3	θέσθων	ἔσθων	δόσθων	δεδράσθ-ων/-ωσαν)
Infinitiv		θέσθαι	ἔσθαι	δόσθαι	δεδράσθαι
Particip § 43 ex. 1		θέμενος θεμένη θέμενον	ἔμενος ἔμένη ἔμενον	δόμενος δομένη δόμενον	δεδραμένος δεδραμένη δεδραμένον

^a Må ej förväxlas med det relativa pronomenet - § 52, 1!

^b I likhet med konsonantstammarna behålls -σ-.

^c Konsonantstammarna har i perf. och pluskvamp. tredje plur. nästan alltid omskrivning med perf. part. + εἰσί(ν) resp. ἦσαν; efter konsonant övergår -νται/-ντο till -αται/-ατο (§ 16), belagt hos Homeros bl.a., men likheten med sing. torde ha medfört att man föredrog omskrivning.

Plus- kvam- per- fekt	1 sing.	ἐδεδράμην
	2	ἐδέδρασσ ^b
	3	ἐδέδρατο
	1 plur.	ἐδεδράμεθα
	2	ἐδέδρασθε
	3	ἐδέδραντο ^c

§ 73 TRE OREGELBUNDNA VERB - εἰμί, εἶμι och φημί

1. εἰμί jag är - stam ἐσ-

Presens	Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Inf. o. part.	Imperfekt
1 sing.	εἰμί	ᾧ	εἴην		Infinitiv εἶναι	ἦν, äldre ἦ
2	εἶ	ᾗς	εἴης	ἴσθι ^a		ἦσθα ^b , koine ἦς
3	ἐστί(ν)	ᾗ	εἴη	ἔστω		ἦν
1 plur.	ἐσμέν	ᾧμεν	εἴ(η)μεν		Particip ὄν, οὖσα, ὄν § 43 ex. 4	ἦμεν
2	ἐστέ	ᾗτε	εἴ(η)τε	ἔστε		ἦτε, ἦστε
3	εἰσί(ν)	ᾧσι(ν)	εἴησαν/ εἶεν	ἔστων/ ἔστωσαν attiska ὄντων		ἦσαν

^a Att stamvokalen här är ι, är oförklarad. - Imperativändelsen -θι återfinns i aoristus III och aoristus passivum samt i εἶμι (nedan) och οἶδα (§ 74).

^b Genom s.k. falsk avledning (missuppfattning av gränsen mellan morfemen) kom -σθα att tolkas som ändelse och användes så i φημί och εἶμι (se nedan), liksom i οἶδα (§ 74).

Genom falsk avledning har f. övr. i svenska pronomenet *ni* uppkommit. I satser med omvänd ordföljd kom det att heta t.ex. *hafven I*, och verbändelsens -n uppfattades så småningom som början på pronomenet. På liknande sätt med *på* (som idag så gott som helt trängt undan det ursprungliga *å*) ur äldre svenska *up(p)* *å*.

Förklaring till att stammen ἐσ- ibland uppträder som εἰ- eller ἦ- ges i § 26, B, 1, och i A, 2 till ἐ-.

I den vanliga betydelsen 'vara' är **presens indikativformerna enklitiska** utom andra pers. sing. Men i betydelsen 'finnas (till), existera' är verbet betonat och accentuerat.

Märk! Med accent på paenultima tredje pers. sing. ἔστί(ν) = 'det finns, det förhåller sig, det är möjligt, det är tillåtet, det gäller att'. - Också efter en del småord heter det ἔστί(ν): ὥς, οὐκ, εἰ, τοῦτ', καί, ἀλλ'; (τοῦτ' ἔστιν 'det vill säga'). Först i en ny sats används likaså ἔστιν, särskilt i en del fasta fraser: ἔστιν ὅστις 'mången', ἔστιν ὅτε 'mången gång, ofta', οὐκ ἔστιν ὅτε 'aldrig', οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ 'i varje fall'.

Obs frasen οἶός τέ εἶμι (οἶόν τέ ἐστί(ν)) med infinitiv 'jag kan' ('det är möjligt').

Futurum indikativ: ἔσομαι, ἔσῃ, ἔσται [! athematisk form], ἐσόμεθα, ἔσεσθε, ἔσονται; (hom. ἔσ-σομαι, ἔσ-σεται; jfr § 26, B, 2, b); optativ ἐσοίμην, ἔσοιο etc.; inf. ἔσεσθαι, part. ἐσόμενος, ἐσομένη, ἐσόμενον.

Övriga tempus saknas, vilket är helt rimligt med tanke på verbets betydelse och det grekiska aspekt-systemet (§ 54).

2. **εἶμι** (obs betoningen!) jag *skall* gå - **stam εἶ / ἰ** (jfr latin *eo, ii, ĭtum, ĭre* ‘gå’)

Presens	Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Inf. o. part.	Imperfekt
1 sing.	εἶμι	ἴω	ἴοιμι, ἰοίην		Infinitiv	ἦα, yngre ἦειν
2	εἶ	ἴης	ἴοις	ἴθι	ἰέναι	ἦεισθα, ἦεις
3	εἴσι(ν)	ἴῃ	ἴοι	ἴτω		ἦει
1 plur.	ἴμεν	ἴωμεν	ἴοιμεν		Particip	ἦμεν
2	ἴτε	ἴητε	ἴοιτε	ἴτε	ἰών, ἰούσα, ἰόν § 43 ex. 4	ἦτε
3	ἴασι(ν)	ἴωσι(ν)	ἴοιεν	ἴοντων / ἴτωσαν		ἦσαν, ἦεσαν

Ett defekt verb; fungerar som futurum till *έρχομαι*; andra former än presens indikativ har både presens- och futurbetydelse.

3. **φημί** jag säger - **stam φη / φα** (i lånordet *a-fasi* m.fl. [§ 25, 3]; jfr latin *fa-ri* ‘säga, tala; förutsäga’; den latinska stammen i lånord som eng. *fate*, svenska *fatalist*, franska *enfant* [av latin *in-fans* ‘en som /ännu/ inte talar = (litet) barn’]; *fabel* [av latin *fa-bula* ‘berättelse’], *fabulera* m.m.)

Presens	Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Inf. o. part.	Imperfekt
1 sing.	φημί	φῶ	φαίην		Infinitiv	ἔφην
2	φῆς / φῆς	φῆς	φαίης	φάθι	φάναι	ἔφησθα
3	φησί(ν)	φῇ	φαίῃ	φάτω		ἔφη
1 plur.	φαμέν	φῶμεν	(φαῖμεν) φαίημεν		Particip	ἔφαμεν
2	φατέ	φῆτε	(φαῖτε) φαίητε	φάτε	φάς, φᾶσα, φάν § 43 ex. 3	ἔφατε
3	φᾶσί(ν)	φῶσι(ν)	φαῖεν (φαίησαν)	φάντων		ἔφασαν

Futurum *φήσω*, aoristus *ἔφησα* (‘jag sade ja till; förmodade’). - Infinitiv och imperfekt har också aoristisk betydelse (*ἔφη* ‘sa han’). Inskjutet i direkt anföring står *ἔφη* alltid före subjektet.

Felande temaformer lånas från nr 3 i § 84.

οὐ φημι ‘jag förnekar, säger att ... inte’.

Det finns även en del mediala former av *φημί* med samma betydelse.

Formerna i **presens indikativ** är **enklitiska** utom andra pers. sing.

§ 74 **οἶδα** *jag vet* - perfekt (med presensbetydelse) utan reduplikation med stamväxling *οἶδ*, *εἶδ*, *ἰδ* < *φοιδ, *φειδ, *φιδ (jfr latin *vid-ere* ‘se’; se även not till § 24).

Icke-indikativiska former betyder även ‘inse, erfara, märka’.

Perfekt	Indikativ	Konjunktiv	Optativ	Imperativ	Infinitiv och particip	Pluskvamperfekt
1 sing.	οἶδα	εἰδῶ	εἰδείην		Infinitiv εἰδέναι	ἤδειν , äldre ἤδη
2	οἶσθα	εἰδῆς	εἰδείης	ἴσθι		ἤδεις , äldre ἤδησθα
3	οἶδε(ν)	εἰδῇ	εἰδείη	ἴστω		ἤδει , äldre ἤδει(ν)
1 plur.	ἴσμεν	εἰδῶμεν	εἰδείμεν		Particip εἰδώς εἰδυῖα εἰδός § 44, 3, a	ἤδεμεν , äldre ἤσμεν
2	ἴστε	εἰδῆτε	εἰδείτε	ἴστε		ἤδετε , äldre ἤστε
3	ἴσῃσι(ν)	εἰδῶσι(ν)	εἰδείεν	ἴστων / ἴστωσαν		ἤδεσαν , äldre ἤσαν

Futurum *εἴσομαι* < *φειδ-σ-ομαι (§ 26, B, 2, a).

Formerna *οἶσθα*, *ἴστε* i perf. ind., imperativerna samt pluskvamp. 2:a plur. *ἤστε* följer regeln att dental före dental skall bli σ (§ 24). I analogi med dessa har 1:a och 3:e plur. perf. ind. *ἴσμεν* (hom. *ἰδμεν*) och *ἴσῃσι(ν)* uppkommit, liksom pluskvamp. *ἤσμεν*.

§ 75 NEGATIONER

I grekiska finns två negationer med var sina användningsområden: *οὐ* (§ 8, 1, 4) och *μή*.

1. *οὐ* negerar något av faktisk, objektiv karaktär, d.v.s. påståenden och frågor (som ej är deliberativa, alltså uttrycker tvekan), particip (som ersätter en temporal, kausal eller koncessiv sats), sällan infinitiver; dessutom är det bara *οὐ* som används när ett enstaka ord skall negeras (*inte jag, utan du οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ σύ*).

2. *μή* är avvärjande, negerar subjektiva uttalanden: deliberativa frågor, uppmaningar, vilje- och önskesatser, konditionala och finala satser, particip som ersätter sådana satser, ofta infinitiver.

Det sagda gäller även alla sammansättningar, *οὐδείς - μηδείς* ('ingen'), *οὔτε ... οὔτε - μήτε ... μήτε* ('varken ... eller') och många till.

Hopning av negationer - flera nekande ord som alla innehåller samma negation **förstärker om den sista är sammansatt** - mycket frekvent: *οὐκ ἐρεῖ οὐδείς οὐδέν* ('ingen skall säga något'), *τὸ καλόν, ὃ μηδέποτε αἰσχρὸν μηδαμοῦ μηδενὶ φανεῖται* ('det sköna, som aldrig skall förefalla fult för någon någonstans'); **upphäver varandra om den sista är enkel** - mindre vanligt: *οὐδείς οὐχ ὁρᾷ* - eller hellre - *οὐδείς ἔστιν ὅστις οὐχ ὁρᾷ* ('det finns ingen som inte ser' = 'var och en ser').

§ 76 FRÅGEPARTIKLAR

Ordföljden är friare i grekiska än i svenska. Står predikatet först blir det för den skull ingen ja/nej-fråga som i svenska. I grekiska markeras därför oftast en ja/nej-fråga på något sätt, t.ex. med ett förberedande *τί δέ; τί γάρ; τί οὖν;* (fraser med betydelsen 'vad då?', 'nåväl', 'nå, men' el. dyl.) eller med en s.k. frågepartikel. (Som sådan fungerar många gånger f. övr. *väl* i svenska.) Frågepartikeln kan också ange om man väntar sig ett ja eller ett nej till svar. Jämför svenska:

Har du varit i Athen? (Möjligt svar *ja* eller *nej*.) - Markör i grekiska *ἦ* eller *ἄρα*.

Du har väl varit i Athen? (Väntat svar *ja*.) - Markör i grekiska *οὐ, ἄρ' οὐ, οὐκοῦν*.

Du har väl inte varit i Athen? (Väntat svar *nej*.) - Grekisk markör *μή, ἄρα μή*.

Exempel: *ἦ τέθνηκε Πόλυβος;* 'Är Polybos död?'

- *οὐκοῦν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾷ;* 'Är inte det gladaste skrattet att få skratta åt [sina] fiender? (Predikatet *ἔστιν* underförstått.)

- *μή αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου;* 'Du tror väl inte att han bryr sig om döden?'

(Svarsorden *ja* och *nej* saknar direkt motsvarighet i grekiska. Instämmande (erkännande) resp. förnekande uttrycks t.ex. genom upprepning av frågans ord med tillägg av ett bekräftande ord eller uttryck, t.ex. *ναί* - i nygrekiska med uttalet [ne] och betydelsen 'ja'! -, resp. negation.)

§ 77 PARTIKELN ἄν

Ett ööversättligt men viktigt och karakteristiskt litet ord är *ἄν*. För tanken är betydelsen ung. 'under vissa omständigheter/förutsättningar'. I praktiken fungerar *ἄν* oftast som en moduspartikel eller, med en modernare term, talarattitydsadverbial. Ganska ofta upprepas *ἄν* (på ett sätt som påminner om uttryck i svenska som *det kan kanske vara så*). Användningsområdena är flera:

1. Tillsammans **med optativ** uttrycker *ἄν* ett försiktigt påstående, en tanke, en möjlighet eller ingår i en hovsam fråga: *ἀτάρ, ὦ Κροῖσε, ἄρ' ἂν τί μοι ἐθελήσαις συμβουλευσαί;* 'Men, Krösus, du skulle kanske vilja ge mig ett råd?' - *δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης* 'två gånger lär du [eller: man] nog inte kunna stiga ner i samma flod'.

2. Tillsammans **med indikativ av augmenttempus** uttrycker ἄν något som strider mot verkligheten, i nutid med imperfekt, i dåtid med aoristus, ofta tillsammans med en *om*-sats. Exempel: *φῶς εἰ μὴ εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ᾤμεν* 'om vi inte hade ljuset, skulle vi vara lika de blinda'; *οὐκ ἂν ἐποίησε ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ ἐκέλευσα* 'han skulle inte ha gjort detta, om inte jag hade befallt det'.

3. Tillsammans **med konjunktiv i bisatser** om en väntad, möjlig eller upprepad (itererad) handling. (Se avsnittet om bisatser!)

(4. Tillsammans med infinitiv eller particip i satsförkortningar eller -ersättningar motsvarande 1 och 2 ovan.)

Placering: ἄν står omedelbart efter a) en negation eller b) frågeord eller c) ett adverb eller d) satsens mest betonade ord (ofta predikatet) eller e) en subjunktion (bisatsinledande ord), helst då hopskrivet därmed: *ὅταν* (< ὅτε ἄν), *ὅπóταν* (< ὁπότε ἄν), *ἐάν* och *ἤν* (< εἰ ἄν; även > ἄν med långt α!); *ἐπὶν* (< ἐπεὶ ἄν), *ἐπειδάν* (< ἐπειδὴ ἄν).

§ 78 ANDRA PARTIKLAR OCH SMÅORD

Kännetecknande för grekiska är ett stort förråd av små ord, varav vissa är konjunktioner, andra partiklar. Somliga är knappast möjliga att översätta; därför är det en poäng att läsa en grekisk text i original - man upptäcker fina nyanser, här en svag antites, där ett instämmande eller en emfas. Dessa små ord bidrar i hög grad till prägeln av klassisk grekiska som ett livfullt, omväxlande språk. Några av de vanligaste, ibland ingående i fraser, räknas upp här nedan. Tecknet ~ före ett ord anger att det är enklitiskt, tecknet — att ordet aldrig står först i ett led. (Uppfatta ej de föreslagna översättningarna som absoluta sanningar utan mer som riktningsanvisningar.)

καί ... καί, ~ τε ... καί både ... och, såväl ... som; ~ τε ... καί är vanligare än *både ... och* i svenska

ἄλλως τε καί (såväl i andra avseenden som =) *bland annat*;

ἢ eller; vid komparativer *ἄν*;

ἢ ... ἢ antingen ... eller;

— *δέ* ett mellanting mellan *men* och *och*;

μᾶλλον δέ eller *snarare*;

— *μέν ... — δέ* (visserligen ... *men*) ställer två led mot varandra på ett sätt som långt ifrån alltid låter sig återges med mer än *men* eller *och*; observera att de två leden skall vara av samma slag, substantiv och substantiv, eller particip och particip, huvudsats och huvudsats, eller bisats och bisats etc.;

ἀλλὰ *men* (starkare än *δέ*);

ἀλλὰ μὲν *men verkligen, men säkerligen; dessutom*;

— *ἄν* åter, å andra sidan, däremot;

— *γάρ* ty, nämligen;

ἀλλὰ γάρ naturligtvis, förvisso;

πῶς γάρ οὐ varför inte; säkerligen;

ἢ γάρ eller hur?;

— *οὖν* alltså, följaktligen; visst (i svar);

~ *τοι* säkert;

οὐτοι, οὐ τοίνυν, οὐ μέντοι visst inte;

τοίγαρ, τοιγαρτοί, τοιγαροῦν därför, alltså;

— *μὲν* sannerligen, säkert;

ἤ förvisso, säkert;

ἤ μὴν (vid löften och eder, ung. *alldeles säkert, på heder och samvete* men lämnas normalt översatt);

ἤ γάρ; stämmer det? verkligen?;

— δὴ uppenbarligen, naturligtvis; egentligen; nå (i otåliga uppmaningar eller frågor);

— δῆτα naturligtvis (ofta ironiskt);

οὐ δῆτα absolut inte;

~ γὰρ i varje fall, åtminstone;

~ ποτέ då, en gång, för en gångs skull; eller ger en allmän betydelse efter relativt ord eller negation;

ἔτι än(nu);

ἔτι καὶ νῦν alltjämt;

ἔτι δέ (och) vidare.

§ 79 SVENSKA BISATSERS GREKISKA MOTSVARIGHETER

Med den givna utgångspunkten - att finna motsvarigheter i grekiska till svenska bisatser - kommer i detta avsnitt att behandlas även grekiska particip- och infinitivfraser, som många gånger fungerar som satsförkortningar och -ersättningar.

1. att-satser

I svenska står *att*-satser vid en rad verb av olika karaktär. Dessa kan delas in i grupper alltefter sina betydelser.

a) *Vilje-verb* (önska, befalla, förbjuda, tillåta, övertala, säga till ...)

Jfr *Han befallde att hären skulle retirera* och *Han befallde hären att retirera*. Meningarna är till sin innebörd inte helt identiska, men låt oss låtsas att så är fallet. I den senare meningen ersätter objekt och infinitiv en sats. Och det är den typen - och endast den - som används i grekiska vid viljeverb. Eftersom objektet står i ackusativ kallas uttryckssättet **ackusativ med infinitiv**. En sådan måste vid vissa svenska verb (t.ex. *önska, vilja*) återges med en *att*-sats: Δαρείος ἐβούλετο τοὺς παῖδας παρῆναι ('Darius ville att pojkarna skulle infinna sig'). Ackusativen motsvarar alltså ett subjekt i en *att*-sats och infinitiven motsvarar ett predikat, och de kan därför kallas resp. subjektsackusativ och predikatsinfinitiv.

b) *Åsikts-verb* (tycka, anse, tro, säga [= 'framföra som sin mening', ej = 'berätta'] etc.)

Även vid dessa verb finns två alternativa uttryckssätt i svenska, *att*-sats eller objekt med infinitiv: *Han trodde att han var frikostig* - *Han trodde sig vara frikostig*. - *Han ansåg att hon var generös* - *Han ansåg henne vara generös*, men knappast *Han trodde henne vara generös* utan bara *Han trodde att hon var generös*. Slutsats: när det styrande verbets (*trodde*) subjekt är samma person som vid infinitiven är det fullt möjligt att ha objekt med infinitiv.

I grekiska används alltid infinitivkonstruktion vid dessa verb. Om det är samma person som har subjektsfunktion i båda leden, har man i grekiska bara infinitiv (och eventuell predikatsfyllnad står i nominativ): ἐδόκει τὴν ψυχὴν οὐ πονηρὸς εἶναι ('han tycktes inte vara själsligt usel'); om det är olika personer, ackusativ med infinitiv: Σωκράτης πάντα μὲν ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, πανταχοῦ δὲ παρῆναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις ('Sokrates ansåg att gudarna vet allt och att de framträder överallt och ger människorna tecken').

Till denna grupp hör också φημί ('säga') samt fyra verb som står med futurum infinitiv: ὀμνῶμι, ἀπειλῶ, ἐλπίζω, ὑπισχνέομαι ('svära, hota, hoppas, lova' resp.).

Gemensamt för a) och b) är det subjektiva - vilja eller åsikt -, och då har grekiska (ackusativ med infinitiv.

c) *Opersonliga uttryck* (det är möjligt/ tillbörligt/ bekant/ passande/ av vikt; det gäller m.m.)

Såsom i svenska står infinitiv som egentligt subjekt vid opersonliga uttryck också i grekiska. I de fall där svenska har en *att*-sats som egentligt subjekt har grekiska akkusativ med infinitiv: κίνδυνος [= κίνδυνός ἐστι] πολλοὺς ἀπόλλυσθαι ('det är fara värt att många går under').

Ofta har grekiska dock personlig konstruktion i stället för opersonlig: δίκαιοί ἐστε ἰέναι i stället för δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς ἰέναι ('det är rätt och riktigt att ni går, ni gör rätt i att gå').

d) *Känslo-verb* (glädjas, sörja, ångra, tycka om m.fl.)

Svenskans *att*-sats motsvaras i grekiska 1) när det är samma subjekt i leden av ett **participuttryck**, med participet böjt efter subjektet: μεταμέλονται τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι ('de ångrar att de inte accepterade fördraget'), οὐκ ἀγαπῶ ζῶν ἐπὶ τούτοις ('jag tycker inte om att leva under sådana här omständigheter'); 2) när det är olika subjekt av en sats, vanligen inledd av ὅτι.

e) *Förnimmelse-verb* (sinnligt: se, känna, höra ...; andligt: (få) veta, lära sig, minnas ...)

Svensk *att*-sats = grekiskt **participuttryck**: οἶδα Σωκράτην οὐδὲν πώποτε ἀδικήσαντα ('jag vet att Sokrates aldrig gjort något brottsligt'), συνήδη ἐμαυτῇ οὐδὲν ἐπισταμένῃ (eller ἐπιστάμενος) ('jag visste med mig själv att jag ingenting visste'), ἔγνωσαν οὐκ ἂν δυνάμενοι τῆς πόλεως κρατεῖν ('de insåg [kom till insikt om (aoristus!)] att de inte skulle kunna erövra staden'), μέμνησο ἄνθρωπος ὦν ('kom ihåg att du är människa'). - Med infinitiv får de exemplifierade verben en annan betydelse, t.ex. οἶδα 'veta = kunna, förstå sig på'.

Av särskilt intresse är de sinnliga förnimmelseverben. Är det fråga om direkt förnimmelse (*se med egna ögon, höra med egna öron*) står de med **participuttryck i genitiv** - i svenska i sådana fall objekt med inf.: *höra någon sjunga, se någon hoppa, känna något krypa*; däremot *att*-sats motsvarande **participuttryck i akkusativ** i fråga om indirekt förnimmelse (*se* ung. = *inse*, *höra* = *få muntligt besked om*); och står de med **akkusativ med infinitiv** betyder de 'ryktesvis erfara, höra'; med **ὅτι-sats** slutligen rör det sig om ett faktum, en etablerad sanning.

f) *Säge-verb* (meddela, rapportera, underrätta, berätta m.fl.)

Svensk *att*-sats = grekisk sats inledd av ὅτι eller ὥς.

Efter *säge-verb* förskjuter ej grekiska tempus så som svenska utan behåller det direkta talets tempus - jfr *Hon sa att hon var sjuk* (i direkt tal: "Jag är sjuk") - ἔλεγεν ὅτι νοσεῖ (presens indikativ) eller ὅτι νοσοίῃ (optativus obliquus § 53). - Växling mellan indikativ (för en objektiv sanning) och optativus obliquus (som markerar att sagesmannen ej går i god för sanningen utan bara vidarebefordrar en uppgift från annat håll): ἔλεγον ὅτι Κύρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς εἶη ('man berättade att Kyros var död och att Ariaaios hade flytt iväg').

Relativt vanligt är ett mellanting mellan direkt och indirekt anföring där ὅτι fungerar som ett kolontecken (*ὅτι recitativum*): Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι, ὃν ζητεῖς (ordagrant: 'Proxenos sa att jag är just den som du söker', på normal svenska 'Proxenos sa: "Jag är just den som du söker"').

Obs! Om ett verb som εἶπεν nyss står med akkusativ med infinitiv är det viljeverb och betyder 'säga till, befalla'. Beakta också πείθω med ὅτι-sats 'övertyga', med infinitiv 'övertala'.

g) *Strävandets verb* (sträva efter, sörja för, arbeta på, anstränga sig, se till m.m.)

Svensk *att*-sats = grekisk sats inledd av ὅπως (ὥς) med konjunktiv (optativus obliquus) eller oftast futurum indikativ: ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῇ μέλει, ὅτι καλῶς ἔχοι ('han svarade att han såg till att det skulle gå bra'); ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει ('men att också ni skall berömma mig, skall jag se till').

h) *Fruktans verb* (frukta, vara rädd o. likn.) och andra verb vid vilka *att*-satsen (eller infinitiven)

uttrycker något man inte vill skall inträffa (t.ex. *hindra, undvika, förbjuda, vägra, akta sig*)

Det negativa som ryms i en *att*-sats vid verb i denna grupp kommer oftast ej till uttryck i svenska men väl i grekiska. (Jfr dock svenska *Akta dig för att simma ut för långt* och *Akta dig så att du inte simmar ut för långt*.) Att grekiska innehåller en skenbart överflödig negation beror på att två självständiga satser glidit över till att uppfattas som en överordnad och en underordnad sats (bisats): *Hönan var rädd; måtte räven inte äta upp henne* > *Hönan var rädd att räven skulle äta upp henne*. Den negation som används i grekiska är *μή* (jfr § 75, 2) som vid fruktans verb går över till att bli subjunktion med betydelsen 'att': *μάλα φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσεν ταῦτα οἱ πολέμιοι* ('de var väldigt rädda att fienden skulle göra detta'); *ἐφοβεῖτο μὴ οὐκ ἔλθοιεν* ('han fruktade att de inte skulle komma').

Verb med betydelsen *hindra, undvika, förneka, förbjuda, vägra* står ibland med infinitiv och skenbart överflödigt *μή*, ibland med en sats inledd av *ὥς* + *οὐ*: *οὐδ' ἂν ἀρνηθεῖεν ἔνιοι, ὥς οὐκ εἰσὶν μισθωτοί* ('några lär inte heller förneka att de är mutade').

2. Indirekta frågesatser inledda av *om* (= *huruvida*)

Svenskt *om* (= *huruvida*) motsvaras i grekiska av *εἰ* (som också betyder *om* = *såvida*). I den indirekta frågan kan efter augmenttempus stå optativus obliquus (jfr 1 f ovan).

3. Relativsatser

Vid sidan av de relativa pronomen som nämns i § 52 finns två med en mer inskränkt betydelse: *så stor som* (i pluralis *så många som*) *ὅσος* (enkelt relativt), *ὅπόσος* (allmänt relativt och indirekt interrogativt), *sådan som* *οἷος* resp. *ὅποῖος*.

I stället för en sats inledd med ett relativt pronomen användes i grekiska synnerligen ofta ett **particip** (som förstås står i samma genus, numerus, kasus som det ord det är attribut till).

A. Relativsatser kan ha olika bibetydelser.

1. *Kausala* relativsatser har partikeln *γὰρ*, negeras med *οὐ*: *πῶς γὰρ κάποιδ' ὃν γ' εἶδον οὐδεπώποτε;* ('hur skulle jag kunna känna igen en som jag aldrig någonsin sett?' - jfr *jag känner inte igen honom eftersom jag aldrig sett honom*).

2. *Konsekutiva* negeras med *οὐ*: *τίς οὕτω μαίνεται, ὅστις οὐ βούλεται σοὶ φίλος εἶναι;* ('vem är så galen [som =] att han inte vill vara vän med dig?')

3. *Finala* har futurum indikativ, negeras med *μή*: *... ἀνδρας ἐλέσθαι, οἱ νόμους συγγράψουσι* ('... att välja män som skulle skriva lagar/ för att skriva lagar'). Obs! Vanligare än final relativsats är **futurum particip**, ibland föregånget av *ὥς*.

4. *Konditionala* negeras med *μή* och har predikatet i samma tempus och modus som en vanlig konditional sats (se nedan!).

B.

1. *Kasusattraktion*. I nödvändiga relativsatser händer det ofta att ett korrelat i genitiv eller dativ påverkar ett relativpronomen som borde stå i ackusativ till att stå i samma kasus som korrelatet: *ἄξιον τῆς ἐλευθερίας, ἣς κέκτησθε* ('värdiga den frihet som ni vunnit'). - Ett demonstrativt pronomen som korrelat utelämnas ofta: *ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς* (= *ἐπὶ τούτοις, ἃ*) *λέγεις* ('jag prisar dig för det [som] du säger').

2. *Indragnet korrelat*. Ett substantiv som korrelat kan stå inne i relativsatsen (utan artikel): *προῆλθε σὺν ᾧ εἶχε δυνάμει* (= *σὺν τῇ δυνάμει, ἣν*) ('han avancerade med den styrka [som] han hade').

4. Temporal (tidsbisatser)

Svenska resp. grekiska bisatsinledare (i en del fall relativt pronomen efter preposition):

då, när - ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ὁπηνίκα, ἐπεί, ἐπειδὴ

sedan efter det att - ἐπεί, ἐπειδὴ

så snart som - ἐπεί (ἐπειδὴ) πρῶτον (τάχιστα), ὥς τάχιστα

så länge som } ἕως, ἔστω, μέχρι (οὖ) (§ 52)

till dess att

alltsedan - ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου, ἀφ' οὗ (§ 52)

under det att, medan - ἐν ᾧ (§ 52)

förrän, innan - πρὶν - se nedan c)!

a) Indikativ i bisatsen framställer skeendet som ett faktum; negation οὐ.

b) Avser bisatsen en väntad handling i framtiden *eller* en upprepad handling i nutid eller framtid används ἄν + konjunktiv; för placeringen av ἄν se § 77 sist. Avser bisatsen en upprepad handling i förfluten tid står normalt optativ (utan ἄν). - Negation μὴ.

c) Efter πρὶν *förrän, innan* står oftast (akusativ med) infinitiv, *om den överordnade satsen är jakad*, men finit verb, *om den överordnade satsen är nekad* med modus och negation enligt a) resp. b) ovan.

Ett **particip** ersätter mycket ofta en temporal bisats.

5. Kausal (orsaksbisatser)

Svenska resp. grekiska bisatsinledare:

då (ju), för att = därför att [icke = på det att], *emedan, eftersom* m.fl. - ὅτι, διότι, οὐνεκα [< *οὖ ἔνεκα §§ 52 och 82, 1], ὥς, ἐπεί, ἐπειδὴ, ὅτε, ὅποτε.

En jämförelse med de temporal subjunktionerna visar att flera ord har dubbla funktioner, såsom svenska *då*. Efter augmenttempus i den överordnade satsen framställer indikativ ett verkligt (objektivt) skäl, optativus obliquus ett subjektivt (påstått, tänkt) skäl. Negation οὐ. - **Particip** är ett vanligt alternativ till en kausal sats.

6. Konditional (villkorsbisatser)

Svenskt *om* (= såvida) motsvaras i grekiska av εἰ (eller där ett ἄν krävs) av εἰῶν eller ἥν (< εἰ ἄν; även > ἄν med långt α!). - Men vanligt är även här är ett **participuttryck** med konditional betydelse.

Det nyansrika grekiska språket särskiljer fyra villkorsfall - i samtliga är bisatsens negation μὴ:

1. *Det objektiva fallet* av typen *om A = B och B = C, så C = A* inleds av εἰ.

2. *Det eventuella fallet* inleds av εἰῶν eller ἥν (ἄν) och predikatet står i konjunktiv.

a) *Futurfallet*: meningen gäller något som är väntat, möjligt eller önskat i framtiden; huvudsatsen har uttryck för tillkommande tid (futurum, imperativ eller uttryck som betyder 'det behövs, är nödvändigt').

b) *Iterativa fallet* - antagande som gäller upprepad handling i närvarande eller tillkommande tid: ἥν ἐγγύς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν ('om/när/varje gång som döden närmar sig, vill ingen dö').

Avses upprepad handling i förfluten tid har bisatsen optativ och huvudsatsen oftast imperfekt: Σωκράτης οὐκ ἔπινεν, εἰ μὴ διψήσῃ ('Sokrates brukade inte dricka, [om han inte =] annat än när han var törstig').

3. *Det potentiella fallet* är aktuellt när talaren vill framställa något såsom möjligt i närvarande (eller tillkommande) tid; bisatsen har optativ och huvudsatsen optativ + ἄν: πλούσιος γένοι' [= γένοιο aoristus II optativ av γίγνομαι] ἄν, εἰ τῶν ἐπιθυμίων εἴης πένης (andra pers. sing motsvarande svenska *man* - 'man kan nog bli rik, om man är fattig på begär').

4. *Det irreala fallet* avser antagande som strider mot verkligheten a) i närvarande tid (*om människorna visste hur nyttig konjak är, skulle de supat ihjäl sig*) eller b) i förfluten tid (*om inte vatten hade funnits, skulle människorna aldrig ha kunnat lära sig att simma*). För a) har grekiska **imperfekt (indikativ)** i bisatsen och **imperfekt (indikativ) + ἄν** i huvudsatsen, för b) **aoristus indikativ** i bisatsen och **aoristus indikativ + ἄν** i huvudsatsen (jfr not ^d i § 54). Exempel i § 77, 2.

Märk! εἰ μὴ efter negerat uttryck 'annat än, utom'; ὥσπερ ἄν εἰ '(lik)som om'.

7. Koncessiva (bisatser som uttrycker ett otillräckligt hinder)

Fastän jag var sjuk, gick jag till arbetet - min sjukdom var inte nog för att hindra mig från att gå till arbetet.

Svenska resp. grekiska subjunktioner:

fastän, ehuru, även om, om ... också - καί εἰ (κεῖ), καὶ ἐάν (κἄν), εἰ καί, ἐὰν καί

Som synes används i grekiska konditionala satser med tillägg av καί ('även, också'). Ett vanligt alternativ är **participuttryck**, föregånget av καί eller καίπερ.

8. Finala (avsiktsbisatser)

Svenska resp. grekiska subjunktioner:

för att [icke = *därför att*], *på det att* - ἵνα, ὥς, ὅπως; *för att inte* + μὴ eller ensamt μὴ

Finalsatserna uttrycker en vilja och står därför i konjunktiv (eller efter augmenttempus i optativus obliquus). - Andra vanliga motsvarigheter till en svensk *för att*-sats ovan 3. Relativsatser, A, 3.

9. Konsekutiva (följdbisatser)

Svenska *så att* = grekiska ὥστε

1. Om författaren vill ange att följdens är faktisk, står det samma modus i bisatsen som om den hade varit huvudsats, d.v.s. oftast indikativ, - negation οὐ.

2. Om följdens är mer tänkt, väntad, avsedd, möjlig står ὥστε (ὥς) med (akusativ med) infinitiv; negation μὴ.

Obs! Det ligger i en konsekutiv sats' natur att den ej kan stå först i en mening. Om en mening börjar med ὥστε betyder det 'därför'.

10. Komparativa satser eller fraser (inledda av (så)som, (lik)som; än)

Svenskans (så)som, (lik)som - grekiska ὥς, ὥσπερ

Bisatsens predikat = en huvudsats'. Oftare än vad som är idiomatiskt i svenska står ett καί ('också, även') i det komparativa ledet: καὶ ἄφεξ ἡμῶν τὰ ὀφειλόμενα ἡμῶν, ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφῆκαμεν [§ 72, 1] τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν (Matteus, 6, 12; 'och efterskänk oss våra skulder, liksom vi har efterskänkt våra gäldenärer [deras skulder]').

Mycket vanliga är **participuttryck** nyanserade av ὥς eller ὥσπερ när författaren vill markera att det sagda är ett referat av något subjektivt, skenbart eller föregivet: ἐνταῦθα ἔμενον ὥς τὸ ἄκρον κατέχοντες ('där stannade de som om de behärskade höjden/ eftersom de, som de trodde, behärskade höjden').

Svenskans *än* - grekiska ἤ (följt av nominativ eller akusativ) med eller utan predikat - eller i predikatslösa led uttryckt med genitiv: οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα [= γῆ] πρέφει ἀνθρώποις [= ἀνθρώπων] (Homeros; 'jorden föder ingenting bräckligare än människan/ ingenting så bräckligt som människan').

§ 80 Andra satsförkortningar/ satsvärdiga uttryck

Utöver alla de fall som nämnts i föregående paragraf med infinitiv eller particip som motsvaras av en sats i svenska här ytterligare två participuttryck som skiljer sig från de tidigare på så sätt att participets huvudord icke har en roll i satsen i övrigt, som subjekt eller objekt eller rektion efter en preposition m.m. Det är alltså fristående - eller med en latinsk beteckning *absolutus*. Från just latin har sådana uttryckssätt importerats till moderna språk, t.ex. i engelska *God willing and weather permitting*, svenska *frakten inräknad*. - I grekiska finns dels *genitivus absolutus*, dels *accusativus absolutus* med var sina användningsområden.

Genitivus absolutus ersätter en temporal, kausal, konditional eller koncessiv sats och består normalt av ett huvudord (substantiv eller pronomen) i genitiv som subjektsdel och ett particip som är böjt efter huvudordet som predikatsdel. Negerad *genitivus absolutus* översätts bäst med en sats inledd med *utan att*. Exempel:

Κύρος ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος ('Kyros drog upp i bergen utan att någon hindrade honom'); χειμῶνος ὄντος νιφετὸς καταφέρεται ('när det är vinter kommer det ner snö'); παίδων ὄντων ἡμῶν ('när vi var barn'). - Om subjektsdelen är ett allmänt, diffust begrepp kan det saknas: οὕτως ἐχόντων ('när saker och ting förhåller sig så').

Accusativus absolutus ersätter samma sorts satser som *genitivus absolutus* och kommer till användning av opersonliga uttryck; det utgörs oftast av endast ett particip i ackusativ neutrum singularis (mindre ofta pluralis), men ett τοῦτο ('detta') el. dyl. kan vara utsatt. Exempel på particip (eller motsvarande) i ackusativ: ἐξόν, παρόν, οἶόν τε ὄν (se § 73, 1) (alla med betydelsen 'då/ fastän/ om det är/var tillåtet/ möjligt'), δέον ('då/ fastän/ om det är/var nödvändigt'), δόξαν (aoristus I particip aktivum av δοκέω, 'då/ fastän/ om det var beslutat').

§ 81 KORTFATTAT OM KASUSBRUKET

A. **Nominativ** är subjektets och den subjektiva predikatfyllnadens kasus. Beträffande *kongruensen* (överensstämmelse mellan subjekt och predikat) står, som tidigare påpekats (§ 34, A, 3 och not i § 37), predikatet i singularis när subjektet är ett ord i neutrum pluralis. - Såsom i många andra språk (latin, engelska, svenska) är *constructio ad sensum* (konstruktion efter betydelsen) vanlig också i grekiska. *En del/Folk blev dödade* - subjektet formellt singularis men för tanken pluralis, därför *dödade*, ej *dödad* (dödat); ὁ δῆμος ἐβουλεύοντο ('folket rådslog').

B. Genitiv

I genitiv har två olika urspråkliga kasusformer smält samman, dels egentlig genitiv, dels ablativ (ett kasus som svarar på frågan "varifrån?").

1. *Possessiv genitiv* används också i en fras som ἐστὶ τινος ('det är någons' = 'det är någons sak, uppgift, det tillkommer någon; det är karakteristiskt, typiskt för någon'). Possessiv genitiv har en fri placering, antingen predikativt eller attributivt (§ 33, A).
2. *Objektiv genitiv* är en genitiv som motsvarar ett objekt till ett verb (*barnens uppfostran* ~ *att uppfostra barnen*); den har attributiv ställning: ἡ τῶν προδοτῶν ὀργή ('vreden mot förrädarna'). Eftersom ett uttryck som detta kan misstolkas ('förrädarnas vrede') tar man i grekiska ofta till ett prepositionsattribut i stället: ἡ πρὸς τοὺς προδότας ὀργή.
3. *Partitiv genitiv* - πλῆθος ἀνθρώπων ('en mängd människor'), ἀρχὴ ἡμισυ παντὸς ἔργου ('början [är] hälften av hela arbetet').
4. Genitiv står *vid adjektiv* som betyder '(o)kunnig, ihågkommande, glömsk, (icke) delaktig, (o)skyldig, (o)värdig, full, fri från, berövad, tom på, fattig, avvikande'.

5. Genitiv står också som *sakobjekt vid en rad verb*, bl.a sådana som betyder ‘räkna bland, eftersträva, begära, sikta på/mot, uppnå, missa, höra (jfr § 79, 1 ,e), märka, härska, äta, dricka, njuta av, vara ledsen, avundas, anklaga, överbevisa, frikänna, stämna, avskilja, gå bort, avlägsna sig, vara avlägsen, hindra, befria från, beröva, (för)skona, börja med, upphöra med, fattas, sakna, behöva’.

6. *Genitivus pretii* (värdets genitiv): πολλοῦ ποιοῦμαι/ τιμῶμαι (‘jag sätter stort värde på’), πόσου τοῦτο ἀποδίδοσθε; (‘för hur mycket säljer ni det här?’), δόξα χρημάτων οὐκ ὀνητή [έστιν] (‘ära kan ej köpas för pengar’; ὀνητή verbaladjektiv (§ 57) till ὀνέομαι ‘köpa’).

7. *Jämförelsens genitiv* - se § 79, 10.

C. Dativ

I dativ har flera äldre kasus förenats, egentlig dativ, instrumentalis och lokativ, vilket återspeglas i bruket: 1 - 7 person, 8 - 11 sak, 12 tid. (Dativ har i koine fått en reducerad ställning och saknas helt i nygrekiska.)

1. *Dativ som personobjekt* vid transitiva verb för person till vilken något ges eller sägs m.m.; undantagsvis även vid substantiv i analogi med det verb det är avlett av: ἡ τοῦ θεοῦ δόσις ὑμῖν (‘gudens gåva till er’). - Vid intransitiva verb: ἔπessθαί τινι (‘följa någon’), πείθessθαί τινι (‘lyda [under] någon’) men πείθess τινά (‘övertala någon’), φθονεῖν τοῖς πλουσίοις τῶν χρημάτων (‘avundas de rika deras pengar’).

2. *Vid adjektiv* (och adverb) som betyder ‘(o)lik, närbelägen’: ἴσος θεῷ (‘lik en gud’).

3. *Possessiv dativ* - särskilt ofta vid εἶναι (‘vara’); något är för någon = någon har/äger något: ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν (‘där hade Kyros ett palats’). Märk att dativen kan uppfattas som det logiska subjektet: ὀνομάέστι μοι Ἀττικός (‘jag heter Atticus’) med predikatsfyllnad Ἀττικός som om ἐγώ hade varit subjekt.

4. *Dativus commodi et incommodi* (fördelens och skadans dativ) betecknar den person som har nytta, glädje eller motsatsen av något.

5. *Dativus agentis* vid verbaladjektiv på -τέος och ofta vid perfekt och pluskvamperfekt passivum som uttryck för agenten (i stället för med ὑπό + genitiv).

6. *Dativus iudicantis* anger den person ur vilkens synvinkel något gäller: τῷ καλῶς πράττοντι πᾶσα γῆ [έστι] πατρίς (‘för den som har det bra är varje land ett fosterland’).

7. *Dativus sociativus* förekommer vid verb som uttrycker gemenskap och tävling (kamp): διαλέγεσθαί τινι (‘samtala med någon’), Ξανθίππη ἐγήματο Σωκράτει (‘Xanthippa gifte sig med Sokrates’; däremot Σωκράτης Ξανθίππην γυναικα ἔγημε ‘Sokrates tog Xanthippa till hustru/ gifte sig med Xanthippa’), ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται (‘mot Ananke/ödet slåss inte ens gudarna’).

8. *Instrumental dativ* anger a) medlet, redskapet varmed något görs: ἀποκτείνειν τινά τῇ ἑαυτοῦ χειρί (‘döda någon med egen hand’); (om en person är medel, används prepositionen διά + genitiv); också om transportmedel: ἵππῳ (‘till häst’), νηί (‘med båt’); b) sättet och närmare omständigheter: βίᾳ (‘med våld’), σιγῇ (‘under tystnad’), σχολῇ (‘[under överksamhet =] långsamt; knappast’).

9. *Dativus causae* anger orsaken: ἡχθόμεθα τοῖς γεγενομένοις (‘vi grämde oss över det som skett’), λιμῷ²⁷ ἀποθανεῖν (‘dö av hunger’); även ὑπὸ λιμοῦ.

10. *Dativus mensurae* anger skillnaden vid komparativer och ord med komparativ betydelse: πολλῷ μείζων (‘mycket större’), ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέραις πέντε (‘han kom fem dagar [senare än striden =] för sent till striden’).

²⁷ Jfr lånordet *bu-limi* (ordagrant ‘ox-hunger; det att vara hungrig som en ox’)

11. *Dativus limitationis* (avgränsningens dativ) preciserar i vilket avseende (inom vilket område) något gäller: *οὔτε ποσὶν εἰμι ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός* ('[jag är varken snabb i fråga om fötterna eller stark i fråga om händerna =] jag har varken snabba fötter eller starka händer'). - Hit kan också föras dativer bildade av samma stam som verbet för att intensifiera en fras: *βιαίῳ θανάτῳ ἀποθνήσκειν* ('dö [i] en våldsam död'). Jfr nedan under ackusativ!

12. *Dativus témporis* - som svar på frågan "när?" men endast för tidsord: *τοῖς μυστηρίοις* ('under mysteriefesterna'); vid icke-tidsord måste prepositionen *ἐν* sättas ut: *ἐν τῷ πολέμῳ* ('under kriget').

D. Ackusativ

Ackusativ anger riktning och inriktning, föremål för en verksamhet och mål (resultat), och kan användas om såväl personer som saker; dessutom anger ackusativ utsträckning (i tid och rum).

1. *Ackusativ - kasus för det direkta objektet och den objektiva predikatsfyllnaden.*

Bl.a. står ackusativ som objekt vid verb och verbfraser med betydelsen 'tillfoga någon ont eller gott i tal eller handling'.

Ackusativ står också som *både person- och sakobjekt* vid verb som betyder 'påminna, lära, dölja, befalla, be, fråga, beröva, klä på/av, kräva': *τί με ταῦτα κελεύεις/κρύπτεις;* ('varför befäller du mig detta/hemlighåller detta för mig?'; om *τί* ('varför') se nedan), *τὴν τιμὴν ἀποστερεῖ με* ('han tar heder och ära av mig'); i passivum blir personobjektet subjekt (nominativ) men sakobjektet kvarstår i ackusativ: *Αἰάκης ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν* ('Aiakes hade berövats sitt välde').

2. *Som innehållsobjekt:* *πῦρ δέρεσθαι* ('[titta eld =] titta på/betrakta med flammande blick'); särskilt vanligt är ett ackusativobjekt bildat av samma stam som verbet (eller betydelsemässigt närstående): *ἀγρίαν νόσον νοσεῖν* ('lida av en svår sjukdom'), *βίον ἡδιστον ζῆν* ('leva ett ljuvt liv'), *κίνδυνον κινδυνεύειν* ('sväva i stor fara, ta en stor risk'); som retoriskt stilmedel kallas det *figura etymologica*.

3. *Adverbiell ackusativ*

a) i tidsuttryck som svarar på frågan "hur länge, under vilken tid?": *τὸν χειμῶνα* ('under vintern'), *τὴν ἐπιούσαν νύκτα* ('[under] följande natt');

b) av substantiv som har med mått och börd att göra: *εὖρος, ὕψος, βάθος, μῆκος* ('till bredden, till höjden, till djupet resp. till längden') - obs! frånvaron av bestämd artikel!;

c) av adjektiv och pronomen: *τί* ('med avseende på vad = varför'), *οὐδέν* ('i inget avseende, inte alls'), *πάντα* ('i allt, helt och hållet');

d) av substantiv avgränsande inom vilket område (i vilket avseende) något gäller, som bestämning till intransitiva verb (inkl. passivum av transitiva verb) och till adjektiv: *κάμνειν τοὺς ὀφθαλμούς* ('ha ont i ögonen'), *καλός ἐστι τὰ ὄμματα* ('han är vacker när det gäller ögonen = han har vackra ögon'), *πονηρὸς τὸν τρόπον/τὴν φύσιν* ('dålig till sin karaktär/ i fråga om sina anlag = med dålig karaktär/ med dåliga anlag').

Märk! För att sätta något i fokus kommer ofta först eller i början av en mening ett led i ackusativ som en sorts fritt objekt, när det i själva verket är subjekt i en följande bisats. Så kan ske i svenskt talspråk också: *Du vet Björn Borg, hur duktig han var på tennisbanan.* *τὴν ὑπερβολὴν τῶν ὁρῶν ἐδεδοίκεσαν μὴ* [§ 79, 1, h] *καταληφθεῖν* [aoristus I passivum av *καταλαμβάνω*] ('vad gällde bergspasset fruktade de att det hade besatts'), *τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας οὐδέν πω σαφὲς λέγεται, εἰ ἔπονται* ('i fråga om hellenerna som bor i [Mindre] Asien sägs det ännu inte tydligt om de följer med').

§ 82 PREPOSITIONER

En preposition står med genitiv eller dativ eller ackusativ - eller genitiv och ackusativ - eller alla tre.

1. Med ett kasus

a) genitiv

ἄνευ	utom
ἀντί	mitt emot, i stället för
ἀπό	från, av
ἐγγύς	nära
ἐκ (ἐξ)	ur, från
ἐνεκα	för ... skull, på grund av
ὀπισθεν	bakom
πέραν	bortom
πλήν	utom
πρό	framför, före, för

b) dativ

ἅμα	samtidigt med
ἐν	i, på, vid, bland
ὁμοῦ	tillsammans med
σύν (σύν)	tillsammans med - i attiska (utom hos Xenofon) undanträngt av μετά + genitiv

c) ackusativ

ἀνά	uppför, uppåt
ἐς/εἰς	in i, till
ὥς	till (endast person)

2. Med två kasus

	genitiv	ackusativ
διά	genom, medelst	på grund av, medelst, genom
κατά	ned från, ned i, mot	nedför, längs, utmed, enligt
μετά	tillsammans med	efter
ὑπέρ	ovanför, över, till skydd för	över, utöver

3. Med tre kasus

	genitiv	dativ	ackusativ
ἐπί	på, intill, mot	på, tätt invid/efter	över, mot
παρά	från, av	vid, hos	till, invid, längs, förbi
περί	om, angående	(runt) om, för... skull	omkring
πρός	från, med tanke på	vid	mot, till
ὑπό	under, på grund av, av (agentprepositionen!)	(nere) under	(ned) under

§ 83 RÄKNEORD - ett urval

		Grundtal		Ordningstal		Räkneadverb		
1	α´	εἷς, μία, ἓν		πρῶτος -η -ον		ἅπαξ en gång		
2	β´	δύο		δεύτερος -τέρα -τερον		δὶς två gånger		
3	γ´	τρεις, τρία		τρίτος		τρίς		
4	δ´	τέτταρες -α		τέταρτος		τετράκις		
5	ε´	πέντε		πέμπτος		πεντάκις		
6	ς´	ἕξ		ἕκτος		ἑξάκις		
7	ζ´	ἐπτά		ἑβδομος		ἐπτάκις		
8	η´	ὀκτώ		ὀγδοος		ὀκτάκις		
9	θ´	ἐννέα		ἑνατος		ἐνάκις		
10	ι´	δέκα		δέκατος		δεκάκις		
11	ια´	ἑνδεκα		ἐνδέκατος		ἐνδεκάκις		
12	ιβ´	δώδεκα		δωδέκατος		δωδεκάκις		
13	ιγ´	τρεις καὶ δέκα		τρίτος καὶ δέκατος		τρискаιδεκάκις		
20	κ´	εἴκοσι(ν)		εἰκοστός		εἰκοσάκις		
30	λ´	τριάκοντα		τριακοστός		τριακοντάκις		
40	μ´	τετταράκοντα		τετταρακοστός		etc.		
50	ν´	πεντκοντα		πεντηκοστός				
60	ξ´	ἑξήκοντα		ἑξηκοστός				
70	ο´	ἑβδομήκοντα		ἑβδομηκοστός				
80	π´	ὀγδοήκοντα		ὀγδοηκοστός				
90	ρ´	ἐνενήκοντα		ἐνενηκοστός				
100	ρ´	ἑκατόν		ἑκατοστός		ἑκατοντάκις		
200	σ´	διακόσιοι		διακοσιοστός				
300	τ´	τριακόσιοι		τριακοσιοστός				
900	θ´	ἐνακόσιοι		ἐνακοσιοστός				
1000	α	χίλιοι		χιλιοστός		χιλιάκις		
2000	β	δισχίλιοι		δισχιλιοστός				
10000	ι	μύριοι		μυριοστός				
20000	κ	δισμύριοι		δισμυριοστός				
	Mask.	Fem.	Neut.		Mask+Fem	Neut	Mask+Fem	Neut.
Nom.	εἷς	μία	ἓν	δύο	τρεις	τρία	τέτταρες	τέτταρα
Gen.	ένός	μιᾶς	ένός	δυσὶν	τριῶν		τεττάρων	
Dat.	ἐνί	μιᾷ	ἐνί	δυσὶν	τρισί(ν)		τέτταρσι(ν)	
Ack.	ἓνα	μίαν	ἓν	δύο	τρεις	τρία	τέτταρας	τέτταρα

§ 84 **TEMAFORMER AV NÅGRA VERB**

Förkortningar: A = aktivum, M = medium, P = passivum (anges blott undantagsvis).

Formerna ges i första person singularis indikativ, av opersonliga verb tredje person singularis.

Uppslagsform = presens. Den alfabetiska ordningen gäller stammen, icke eventuellt prefix.

Uppslagsform	Betydelse	Stam(mar)	Futurum	Aoristus	Perfekt
I ἀγείρω	samla	ἀ-γερ (ἀ- s. 19)	ἀγερῶ	ἤγειρα (jfr 24) ἤγέρθην	- ἀγήγερμαι
2 ἄγνυμι ἄγνυμαι	bryta; brista	φαγ	ἄξω (jfr 4)	ἔαξα ἔάγην	- ἔαγα
3 ἀγορεύω	tala	ἀγορα; φερ, φερη, φρη ²⁸	ἐρῶ	εἶπον / εἶπα ²⁹ ἐρρήθην	εἶρηκα εἶρημαι
4 ἄγω	driva, föra	ἀγ	ἄξω (jfr 2)	ἤγαγον ἤχθην	ἤχα ἤγμαι
5 ἄδω (< ἀείδω)	(be)sjunga	ἀδ	ἄσομαι	ᾄσα ᾄσθην	- ᾄσμαι
6 αἰρέω	A taga M välja	αἶρε, αἶρη	αἶρησω	εἶλον (ἤρῃθην) ³⁰	ἤρηκα ἤρημαι
7 αἰσθάνομαι	märka	αἰσθ, αἰσθη	αἰσθησομαι	ᾔσθόμην	ᾔσθημαι
8 ἀκούω	höra	ἀκουσ	ἀκούσομαι	ἤκουσα ἤκούσθην	ἀκήκουα ἤκουσμαι
9 ἀλείφω	smörja	ἀλειφ, ἀλιφ	ἀλείψω	ἤλειψα ἤλείφθην	ἀλήλιφα ἀλήλιμμαι
10 ἀλίσκομαι	fångas	φαλ, φάλω	ἀλώσομαι	ἔαλων / ἤλων	ἔάλωκα
11 ἁμαρτάνω	fela	ἁμαρτ, ἁμαρτη	ἁμαρτήσομαι	ἤμαρτον ἤμαρτήθην	ἡμάρτηκα ἡμάρτημαι
12 ἀρκέω	vara stark, räcka till	ἄρκεσ	ἀρκέσω (ἀρκῶ)	ἤρκεσα	-
13 βαίνω	gå	βα(ν), βη	βήσομαι	ἔβην ἐβάθην	βέβηκα
14 βάλλω	kasta	βαλ < βλ, βλη	βαλῶ	ἔβαλον träffade ἐβλήθην	βέβληκα βέβλημαι
15 βούλομαι	vilja	βουλ, βουλη	βουλήσομαι	ἐβουλήθην	βεβούλημαι
16 γίγνομαι	födas, bli	γεν, γον, γν, γενη	γενήσομαι	ἐγενόμην	γέγονα γεγένημαι
17 γιγνώσκω	få veta, lära känna	γνω	γνώσομαι	ἔγνων ἐγνώσθην	ἔγνωκα ἔγνωσμαι
18 δέω	binda	δε	δήσω	ἔδησα ἐδέθην	δέδηκα δέδεμαι

²⁸ Jfr ῥήτωρ 'talare', ῥῆμα 'ord'; släkt med latin *ver-bum*, sv. *ord*, eng. *word*.

²⁹ Tre aoristus I saknar tempusmärket -σ-, utöver εἶπα även ἤνεγκα (nr 87) och ἔχεα (nr 92).

³⁰ I passivum 'väljas'; i betydelsen 'tagas' används i stället 10 ἀλίσκομαι.

19 α) δεῖ	vara nöd- vändigt	δεϛ, δεϛη	δεήσει	ἐδέησε	-
β) δέομαι	behöva; be		δεήσομαι	ἐδεήθην	δεδέημαι
20 α) δοκέω	tro, synas;	δοκ	δόξω	ἔδοξα	-
β) δοκεῖ	det synes (lämpligt)		δόξει	ἔδοξε	δέδοκται det är beslutat
21 δράω	göra	δρα, δρασ	δράσω	ἔδρασα ἐδράσθην	δέδρακα δέδραμαι
22 δύω	sänka;	δϜ, δϜ	δύσω	ἔδυσα ἐδύθην	δέδυκα δέδυμαι
δύομαι	sjunka		δύσομαι	ἔδυν	δέδυκα
23 εἶω	(till-)låta	ἐα < σεϛα	εἶσω	εἶασα εἶάθην	εἶακα εἶαμαι
24 ἐγείρω	väcka	ἐγερ, ἐγορ, ἐγρ	ἐγερῶ	ἤγειρα ἤγρόμην vaknade ἤγέρθην väcktes	ἐγήγερκα ἐγρήγορα är vaken ἐγήγερμαι
25 ἐλαύνω	driva; tåga	ἐλα	ἐλῶ	ἤλασα ἤλάθην	ἐλήλακα ἐλήλαμαι
26 ἔπομαι	följa	σεπ, σπ	ἔψομαι	ἐσπόμην ³¹	-
27 ἔρχομαι	komma	ἐρχ; ἐλθ	- ³²	ἦλθον	ἐλήλυθα
28 ἐσθίω	äta	ἐδ, ἐδεσ, ἐδο; φαγ	ἔδομαι ³³	ἔφαγον ἠδέσθην	ἐδήδοκα ἐδηδεσμαι
29 ἔχω (imperf. § 59, b)	ha, hålla	σεχ, σχ, σχη	ἔξω / σχήσω	ἔσχον	ἔσχηκα
30 ζῶ (inf. ζῆν)	leva	ζη	ζήσω	ἔζησα (i koine)	ἔζηκα (i koine)
31 ἥδομαι	njuta	ἡδ < σϛαδ	ἡσθήσομαι	ἡσθην	-
32 θάπτω	begrava	θαϛ	θάψω	ἔθαψα ἐτάφην	- τέθαμμαι
33 (ἀπο-) θνήσκω	dö	θαν, θν, θνη	(ἀπο-) θανοῦμαι	(ἀπ-)έθανον	τέθνηκα
34 ἀφ-ικνέομαι	anlända	ικ	ἀφίξομαι	ἀφικόμην	ἀφίγμαι
35 ὑπ-ισχνέομαι	lova	σι-σχ, σχ, σχη (= 29)	ὑποσχέσομαι	ὑπεσχόμην	ὑπέσχημαι
36 καθαίρω	rena	καθαρ ³⁵	καθαρῶ	ἐκάθηρα / ἐκάθαρα ἐκαθάρθην	- κεκάθαρμαι
37 καίω / κάω ³⁶	bränna	καϛ, καυ	καύσω	ἔκαυσα ἐκαύθην	κέκαυκα κέκαυμαι

³¹ Aor. II medium; konjunktiv σπῶμαι, imperativ σποῦ, infinitiv σπέσθαι.

³² Som fut. används ἐλεύσομαι, εἶμι (§ 73, 2) eller ἥξω.

³³ Fut. ursprungligen en ålderdomlig kortvokalisk aor. konjunktiv.

³⁴ Jfr σχῆμα 'hållning; form' - schema.

³⁵ Jfr Kat(h)arina (Katrín, Karin); katarer > kättare; katharsis.

³⁶ κάω kontraheras aldrig till skillnad från de flesta verb på -άω.

38 καλέω	kalla	καλε, κλη	καλῶ	ἐκάλεσα ἐκλήθην	κέκληκα κέκλημαι heter
39 κάμνω	bli trött, sjuk	καμ, κμη	καμοῦμαι	ἔκαμον	κέκμηκα
40 κλάω	bryta	κλα	κλάσω	ἔκλασα ἐκλάσθην	- κέκλασμαι
41 κλέπτω	stjåla	κλεπ/κλοπ, κλῶπ	κλέψω	ἔκλειψα ἐκλάπην	κέκλοφα κέκλειμμαι
42 κλίνω (långt ι)	böja, luta	κλῖ, κλῖν	κλινῶ	ἔκλινα ἐκλίθην	κέκλικα κέκλιμαι
43 κρίνω (långt ι)	urskilja, bedöma	κρί, κρίν	κρινῶ	ἔκρινα ἐκρίθην	κέκρικα κέκριμαι
44 ἀπο-κτείνω	döda	κτεν, κτον, κτῶ	κτενῶ	ἔκτεινα / ἔκτανον	ἔκτονα
45 λαγχάνω	få på sin lott	λαχ, ληχ	λήξομαι	ἔλαχον ἐλήχθην	εἵληχα εἵληγμαι
46 λαμβάνω	taga	σλαβ, σληβ	λήψομαι	ἔλαβον ἐλήφθην	εἵληφα εἵλημμαι
47 λείπω	lämna, överge	λειπ, λοιπ, λιπ	λείψω	ἔλιπον ἐλείφθην	λέλοιπα λέλειμμαι
48 μαθάνω	lära sig	μαθ, μαθη	μαθήσομαι	ἔμαθον	μεμάθηκα
49 μάχομαι	strida	μαχ, μαχε, μαχη	μαχοῦμαι	ἐμαχεσάμην	μεμάχημαι
50 μείγνυμι	blanda	μειγ, μιγ	μείξω	ἔμειξα ἐμείχθην / ἐμιγην	- μέμειγμαι
51 μέλει (μοί τινος)	vara angeläget	μελ, μελη	μελήσει	ἐμέλησε	μεμέληκε
52 μένω	stanna, förbli	μεν, μενη	μενῶ	ἔμεινα	μεμένηκα
53 νέμω	fördela; låta beta	νεμ, νεμη ³⁷	νεμῶ	ἔνειμα ἐνεμήθην	νενέμηκα -
54 ἀν-οίγνυμι (ἀν-οίγω)	öppna	φοιγ	ἀνοιξω	ἀνέωξα (§ 59 sist) ἀνεόχθην	ἀνέωχα ἀνεόχγμαι
55 οἶομαι / οἶμαι	tro	οἶ, οἶη	οἰήσομαι	οἶήθην	-
56 ἀπ-όλλυμι	fördärva, förlora	ὀλ, ὀλε	ἀπ-ολῶ	ἀπ-ώλεσα	ἀπ-ολώλεκα
ἀπ-όλλυμαι	gå under		ἀπολοῦμαι	ἀπωλόμην	ἀπόλωλα
57 ὀμνυμι	svära (ed)	ὀμ, ὀμο	ὀμοῦμαι	ὤμοσα ὤμό(σ)θην ³⁸	ὀμόμοκα ὀμόμο(σ)μαι ³⁸
58 ὁράω	se	φορα; ὀπ; φιδ	ὄψομαι	εἶδον ὥφθην	έώρακα / έώρακα έώραμαι / ὤμμαι
59 ὀρύττω	gräva	ὀρυγ, ὀρυχ	ὀρύξω	ὄρυξα ὀρύχθην	ὀρόρυχα ὀρόρυγμαι
60 ὀφείλω	vara skyldig	ὀφειλ, ὀφειλη	ὀφειλήσω	ὠφείλησα / ὠφελον	ὠφείληκα

³⁷ Jfr med stammen i o-stadiet ἡ νομή, ὁ νομός 'betesplats, område'; ὁ νομάς -άδος 'nomad'; ἀγρονόμος 'jordförvaltare, agronom'; ὁ νόμος 'sed; lag' vartill νομίζω 'anse [som lag]'.
³⁸ Med s.k. parasitiskt -σ- influerat av verb med stam på -σ.

61 ὀφλίσκάνω	göra sig skyldig till	ὀφλ, ὀφλη	ὀφλήσω	ὠφλον	ὠφληκα
62 πάσχω (*παθ-σκω)	lida	πενθ, πονθ, παθ	πείσομαι	ἔπαθον	πέπονθα
63 πείθω	övertala, övertyga	πειθ, ποιθ, πιθ	πείσω	ἔπεισα	πέπεικα
πείθομαι	lyda		πείσομαι / πειστήσομαι	(hom. ἐπιθόμην) ἐπείσθην	πέποιθα lita på / πέπεισμαι
64 πέτομαι	flyga	πετ, πτ, πτη	πτήσομαι	ἐπτόμην	-
65 πήγνυμι	göra hård	πηγ, παγ	πήξω	ἔπηξα	-
πήγνυμαι	bli hård; bli (frusen) till is		παγήσομαι	ἐπάγην	πέπηγα är hård
66 πίνω	dricka	πι, πο, πω	πίομαι ³²	ἔπιον ἐπόθην	πέπωκα πέπομαι
67 πίπτω	falla	πετ, πτω	πεσοῦμαι	ἔπεσον ³⁹	πέπτωκα
68 πλήττω	slå	πληγ, πλαγ	πλήξω	ἔπληξα ἐπλάγην / ἐπληγην	πέπληγα πέπληγμαι
69 πυθάνομαι	fråga	πευθ, πυθ	πεύσομαι	ἐπυθόμην	πέπυσμαι
70 ρέω	flyta	σρεφ, σρυη	ρεύσομαι / ρύησομαι	ἔρρυν	ἔρρύηκα
71 ῥήγνυμι	ha sönder	φρηγ, φραγ (§ 18, 1, b)	ῥήξω	ἔρρηξα	-
ῥήγνυμαι	spricka		ῥαγήσομαι	ἔρράγην	ἔρρωγα är trasig
72 ῥώννυμι	stärka	ρω	ῥώσω	ἔρρωσα ἔρρώσθην ³⁷	- ἔρρωμαι är kry ⁴⁰
73 σβέννυμι	släcka	σβεσ, σβη	σβέσω	ἔσβεσα	-
σβέννυμαι	slockna		σβεσθήσομαι	ἔσβέσθην	ἔσβεσμαι
74 σκοπέω / σκοπέομαι / σκέπτομαι	betrakta (noggrant), granska	σκεπ, σκοπ	σκέψομαι	ἐσκεψάμην	ἔσκεμμαι
75 στρέφω	vrida	στρεφ, στροφ, στρϕ	στρέψω	ἔστρεψα ἐστράφην	ἔστροφα ἔστραμμαι
76 σῴζω (< *σω-ιδ-ιω)	rädda	σιρδ, σω	σώσω	ἔσωσα ἔσωθην	- σέσιρσμαι
77 τείνω	spänna	τεν, τυ	τενῶ	ἔτεινα ἐτάθην	τέτακα τέταμαι
78 τελέω	avsluta, fullborda	τελεσ	τελῶ	ἐτέλεσα ἐτελέσθην	τετέλεκα τετέλεσμαι
79 τέμνω	skära, klyva	τεμ, τμη	τεμῶ	ἔτεμον ἐτμήθην	τέτμηκα τέτμημαι
80 τίκτω (§ 60 B)	föda, alstra	τεκ, τοκ, τκ	τέξομαι	ἔτεκον	τέτοκα

³⁹ -σ- i analogi med fut.

⁴⁰ Imperativen ἔρρωσο (ἔρρωσθε) brukad vid avsked, 'farväl!'

81 <i>τίνω</i> (kort ι)	böta, betala	<i>τει, τι</i>	<i>τείσω</i>	<i>ἔτεισα</i>	<i>τέτεικα</i>
<i>τίνομαι</i>	utkräva hämnd, straffa		<i>τείσομαι</i>	<i>ἐτεισάμην</i>	<i>τέτεισμαι</i> ³⁷
82 <i>τρέπω</i>	vända	<i>τρεπ, τροπ, τροπ</i>	<i>τρέψω</i>	<i>ἔτρεψα / ἔτραπον</i> <i>ἐτρέφθην / ἐτράπην</i>	<i>τέτροφα</i> <i>τέτραμμαι</i>
83 <i>τρέφω</i>	föda, nära	<i>θρεφ, θροφ, θροφ</i>	<i>θρέψω</i>	<i>ἔθρεψα</i> <i>ἐτράφην / ἐθρέφθην</i>	<i>τέτροφα</i> <i>τέθραμμαι</i>
84 <i>τρέχω</i>	springa	<i>θρεχ; δραμ, δραμ, δραμ</i>	<i>(θρέξομαι)</i> <i>δραμοῦμαι</i>	<i>ἔδραμον</i>	<i>δέδραμηνκα</i>
85 <i>τυγχάνω</i>	råka, träffa	<i>τευχ, τυχ, τυχη</i>	<i>τεύξομαι</i>	<i>ἔτυχον</i>	<i>τετύχηκα</i>
86 <i>φαίνω</i> A <i>φαίνομαι</i> M <i>φαίνομαι</i> P	visa synas visas	<i>φαν, φην</i>	<i>φανῶ</i> <i>φανοῦμαι</i> <i>φανήσομαι</i>	<i>ἔφηνα</i> <i>ἐφάνην</i> visade mig <i>ἐφάνθην</i>	<i>πέφαγκα</i> <i>πέφηνα</i> är synlig <i>πέφασμαι</i>
87 <i>φέρω</i>	bära	<i>φερ; οἰ; ἐν, ἐνεκ</i>	<i>οἴσω</i>	<i>ἤνεγκον / ἤνεγκα</i> ⁴¹ <i>ἤνεχθην</i>	<i>ἐνήνοχα</i> <i>ἐνήνεγμαι</i>
88 <i>φεύγω</i>	fly	<i>φευγ, φυγ</i>	<i>φεύξομαι /</i> <i>φευξοῦμαι</i>	<i>ἔφυγον</i>	<i>πέφευγα</i>
89 <i>φθάνω</i>	komma före	<i>φθα, φθη</i>	<i>φθήσομαι</i>	<i>ἔφθασα / ἔφθην</i>	<i>ἔφθακα</i>
90 <i>φύω</i>	alstra	<i>φῦ, φύ</i>	<i>φύσω</i>	<i>ἔφυσα</i>	-
<i>φύομαι</i>	bli, uppstå		<i>φύσομαι</i>	<i>ἔφυν</i>	<i>πέφυκα</i>
91 <i>χαίρω</i> ⁴²	glädja sig	<i>χαιρ, χαιρη, χαρ, χαρη</i> ⁴³	<i>χαίρήσω</i>	<i>ἐχάρην</i>	<i>κεχάρηκα</i>
92 <i>χέω</i>	gjuta, hålla	<i>χεϜ, χυ</i>	<i>χέω</i> ³²	<i>ἔχεα</i> ⁴¹ <i>ἐχύθην</i>	<i>κέχυκα</i> <i>κέχυμαι</i>
93 <i>ὠνέομαι</i>	köpa	<i>φωνε, φωνη; πρια</i>	<i>ὠνήσομαι</i>	<i>ἐπριάμην</i> köpte <i>ὠνήθην</i> köptes	<i>ἐώνημαι</i>

⁴¹ Se not 29!

⁴² Imperativen *χαῖρε* (*χαίρετε*) hälsningsord, ung. 'god dag'.

⁴³ Roten återfinns i sv. *gärna*, *begära* och *girig*.

Sakregister

	sid
accent(er)	6, 7, 25, 26, 28, 30-32, 39, 40, 45, 50, 56
<i>accusativus absolutus</i>	78
ackusativ (bruk)	73-78, 80, 81
ackusativ med infinitiv	73, 74
adjektiv	21-23, 25, 27, 32-35, 37-39, 44, 52, 53, 78-80
adverb	23, 24, 37, 39-41, 72, 79
adverbial	23
adverbiell ackusativ	80
analogi	8, 9, 13, 17, 19, 20, 26, 28, 31-33, 35, 37, 42, 51, 52, 54-56, 62, 70, 79
andra deklinationen	22, 26-28, 37
anföring	45, 69, 74
antepaenultima	5-7, 21, 32
argiviska	13
asigmatisk nominativ	29, 30, 34
aspekt	46, 47
aspiratadissimilation	17, 19, 51, 52, 56, 57
aspiration	5, 11, 17, 51, 57, 58
assimilation	8, 12, 16-18, 42
attiska deklinationen	28
attisk reduplikation	52
attributiv ställning	23, 43, 44, 78
augment	46, 47, 49-53, 56, 64
augmenttempus	46, 49, 72, 75-77
<i>augmentum syllabicum</i>	50
<i>augmentum temporale</i>	50, 56
avljud	9, 29, 30, 35, 58
<i>bahuvrihi</i> -sammansättningar	12
bestämda artikeln	7, 20, 22-24, 44, 45, 80
boiotiska	14
böjningsstam	18, 20, 22, 25, 29-31, 33, 37, 38, 58, 64
<i>constructio ad sensum</i> (konstruktion efter betydelsen)	78
dativ (bruk)	75, 79-82
demonstrativt pronomen	24, 43, 44
dental	17, 18, 54, 57, 59, 70
deponens	3, 21
diates	48, 53, 54
diftong(er)	4-6, 9, 10, 13, 29, 50, 54, 56
digamma (Ϝ)	4, 13
direkt tal	43, 45, 74
dissimilation	8, 18, 59
doriska	2, 9, 14, 18, 20, 26, 27, 42
dualis	21
durativ aspekt	46
egentligt subjekt (infinitiv som ~)	74
elision	7, 11
enklitiska ord	6, 7, 45, 72
enstavig böjningsstam	7, 25, 30, 35, 57
epentes	8, 19, 31
ersättningsförlängning	5, 10, 12, 14, 19, 20, 42, 49, 55, 56, 59
falsk avledning	37, 68
femininbildningar	12
fokiska	13
fonotaktiska regler, fonotax	6

fruktans verb (och andra verb med negativ innebörd)	75
frågepartikel	71
futurum contractum	54, 60
futurum exactum	46, 49, 55
förlängd vokal	10, 37, 52, 54-58
förnimmelseverb	74
första deklinationen	9, 19, 22, 25-28, 34
första person	21, 42, 55, 58
genitiv (bruk)	74, 75, 77-79, 81, 82
<i>genitivus absolutus</i>	78
genus	22, 25, 27, 29, 32, 33, 36, 42, 52, 75
halvvokal(er)	12-14
hiatus (vokalmöte)	10, 11, 49, 50, 62
historiskt tempus	46, 52
Homeros (homeriskt språk)	2, 9, 13, 14, 19, 28, 30, 50, 56, 58, 67, 68, 70, 77
ι-klassen	53
imperativ	46, 47, 49, 53-57, 63, 68-70, 76, 86, 87
imperfekt	46, 47, 49-51, 53, 55, 56, 63, 68, 69, 72, 76, 77
indikativ	46, 47, 49, 50, 52, 53, 55-59, 63, 68-70, 72, 74-77
indirekt reflexivum	43
indirekt tal	43, 45, 46, 77
indraget korrelat	75
infinitiv	47-49, 52-54, 56, 60-70, 72-78
inkoativ-klassen	53
innehållsobjekt	80
intervokaliskt sigma	13, 19, 54, 63
intransitiv betydelse	57, 58
intransitiva verb	48, 79, 80
<i>iota adscriptum</i>	4
<i>iota demonstrativum</i> (ἰώτα ἐπιδεικτικόν)	44
<i>iota subscriptum</i>	4, 9, 28
itererad handling <i>se</i> upprepad	
joniska	2, 4, 5, 9, 13, 14, 19, 27, 39
jonisk-attiska	2, 9, 18, 20
jämförelse (<i>än</i> uttryckt med ἤ eller genitiv)	77
κ-aorister	56
k-ljud	17, 29, 59
kasusattraktion	75
klusil	17, 18, 29
koine	2, 68, 79
komparativ	12, 17, 32, 33, 37-41, 72, 79
kongruens	78
konjunktiv	46, 49, 53, 54, 56, 58, 59, 66-70, 72, 74, 76, 77, 84
konsonanter i ordslut	8, 17, 20
konsonantstammar	29, 31, 54, 56, 57
kontraktion	5, 6, 10, 13, 25, 27, 28, 30-32, 35, 42, 49, 50, 54, 55, 60-62
krasis	6
kretensiska	13, 14, 20
kvantitetsomkastning (<i>metathesis quantitatis</i>)	9, 30, 51
känsloverb	74
labial	17, 18
labiovelar	16
lesbiska (äoliska)	14
ljudskridning	15, 16
långt alfa	9

medium	17, 48, 49, 54-57, 59, 61, 63, 65, 67
metates	8, 12, 16, 52
<i>metathesis quantitatis</i>	9, 30, 51
μ -verb	49, 52, 62
modus	46, 47, 75-77
moduspartikel	71
nasalstammar	20, 33
nasal-klassen	53
negation	7, 71-73, 75-77
nominativ (bruk)	73, 77, 78, 80, 82
opersonliga verb och uttryck	74
optativ	46, 47, 49, 53-59, 63, 66-71, 76
optativus obliquus	46, 74-77
oäkta diftong	5, 10
<i>p</i> -ljud	29, 57-59
Pāṇini	11, 12
paenultima	5-7, 21, 30, 34, 37
participuttryck motsvarande bisats i svenska	74, 76-78
participuttryck i ackusativ	74
participuttryck i genitiv	74
partikel (partiklar)	72
perfekt	46-49, 51-53, 55, 56, 58, 59, 64, 66, 67, 70, 79
perfektreduplikation	51
personändelse(r)	19, 42, 43, 47-49, 55, 59
plurale tantum	22
pluskvamperfekt	46, 47, 49, 51, 52, 58, 59, 64, 67, 70, 79
positions längd	10
positiv	17, 32, 37-39
predikativ ställning	23, 43, 44
prefix	50, 53
preposition(er)	7, 24, 37, 41, 42, 76, 78, 81
presens	46-51, 54-56, 63, 66, 68, 69, 74
presensreduplikation	52
preteritum	9
proklitiska ord	7
pronomen	7, 21, 22, 24, 42-45, 48, 75, 76, 78, 80
psilos(is)	5
punktuell aspekt	46
reciprokt pronomen	43, 48
reduplikation	17, 51, 52, 58, 59, 70
reduplikations-klassen	53
referat <i>se</i> indirekt tal	
reflexiva pronomen	42
rotaorister	56, 57
rotperfekter	34, 58, 64
rumsadverb	41
räkneord	21, 22, 82
sakobjekt	79, 80
satsförkortningar (-ersättningar)	72, 73, 78
satsvärdiga uttryck	78
siffertecken	5
sigmastammar	30, 33
sigmatisk aoristus	55, 57
sigmatisk nominativ	20, 29, 30, 34, 35
skenbart överflödig negation	75

skiljetecken	5, 6
spiritus asper	5, 7, 11-14, 17, 19, 23, 42, 44, 45, 56
spiritus lenis	5-7, 17
stavelse	5, 6, 8, 10, 11, 25, 37, 50, 51
stavelsebildande konsonanter	11
stavelsekvantitet	5
subjektsform (= nominativ)	9, 10
subjektsfunktion	73
substantivering(ar)	23, 24
suffix	34, 37, 38, 41, 48, 53, 89, 93, 95, 99
superlativ(er)	32, 37-41
systemskäl (-tvång)	2, 13, 17, 19, 28, 31, 32, 42, 59
sägeverb	74
särskild femininform	22
t-ljud	15, 17, 29, 34, 51, 57-59
tempus	46, 49, 52, 68, 74, 75
tilltalsform (= vokativ)	10, 17
transitiva verb	48, 79, 80
tredje deklinationen	20, 22, 25, 28, 29, 33, 34, 37
tredje person	18, 20, 43, 46, 55-58, 68
trekonsonantförbindelse	20
tvåstavig böjningsstam	7, 57
ultima	5-7, 21, 25, 27, 29, 30, 32-34, 56
upprepad (itererad) handling	23, 72, 76
uppslagsform	17, 21, 22, 25, 26, 28, 29, 30, 46
velar	17
verbaladjektiv	22, 48, 79
viljeverb	73
villkorsfall (fyra olika)	76
vokativ	26-33, 35, 36
vokalförkortning	9
vokalmöte	10, 11, 49, 50
vokalstammar	29, 31, 35, 56, 58, 60, 61
vokalväxling (jfr avljjud)	9
vokativ	3, 21, 26, 28, 29, 31, 34, 42
ω-verb	60
åsiktsverb	73
äkta diftong	10, 50
äoliska (lesbiska)	2, 9, 13, 19, 42

Exempel på äoliska

Sappho, grekisk skaldinna på ön Lesbos, omkr. 600 f. Kr.,
ansedd som en av världslitteraturens främsta lyriker.

Δέδυκε μὲν ἃ σελάννα
καὶ Πληιάδες· μέσαι δὲ
νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὥρα·
ἔγω δὲ μόνα κατεύδω.

Plejaderna sjunkit och månen
gått ned, och midnatt är inne.
Vår mötestimme är liden,
men ännu ligger jag ensam.

(Övers. Emil Zilliacus)

Grekiskt ordindex (inkl. prefix och suffix)

A	sid
<i>α copulativum</i> (svenska <i>sam-</i>)	19
<i>α privativum</i> (svenska <i>o-</i>)	11, 19
ἀγαγεῖν (aor. inf. till ἄγω)	52
ἀγαθός 3 god	22, 39, 40
ἀγείρω <i>samla</i>	52, 83
ἀγγέλλω <i>meddela</i>	12, 54, 57, 58
ἄγνυμι <i>bryta</i>	83
ἀγορεύω <i>tala</i>	83
ἄγω <i>driva, föra</i>	52, 54, 57, 83
ἀδελφός -οῦ ὁ <i>broder</i>	19, 21, 30
ἀδικέω <i>handla, göra orätt</i>	53
ἄδω (<i>be</i>) <i>sjunga</i>	83
αἰδώς -οῦς ἡ <i>blygsel, skam</i>	30
αἷμα αἵματος τό <i>blod</i>	19
αἰρέω <i>taga; med. αἰρέομαι välja</i>	83
αἶρω <i>lyfta upp</i>	56
αἰσθάνομαι <i>märka</i>	83
αἰσχρός 3 <i>hemsk</i>	38
-αἵματος	38
-αἰτερος	38
αἰτέω <i>kräva</i>	51
ἀκήκουα (perf. till ἀκούω)	52
ἀκούω <i>höra</i>	52, 83
ἀλείφω <i>smörja, olja (in)</i>	83
ἀλίσκομαι <i>fångas (fungerar som passivum till αἰρέω)</i>	83
ἄλς ἁλός ὁ <i>salt; ἡ hav</i>	19, 29
ἄλλος <i>annan</i>	43
ἄλλομαι <i>hoppa</i>	56
ἄλλά <i>men (konjunktion)</i>	72
ἀλλήλων <i>varandra</i>	43
ἅμα <i>samtidigt med</i>	81
ἁμαρτάνω <i>fela, synda</i>	53, 83
ἀμείνων <i>bättre</i>	39
ἄν (partikel)	46, 71, 72, 74-77
ἀνά (preposition)	41, 81
ἄναξ ἄνακτος ὁ <i>härskare, herre</i>	17
ἄν-ἄξιος 2 <i>ovärdig</i>	22
ἄνδράσι < *ἄνδρσι (dat. plur. av ἀνήρ)	31
ἀνδρεῖος 3 <i>manlig, tapper</i>	39
ἄνευ <i>utom</i>	81
ἀνήρ ἀνδρός ὁ <i>man</i>	8, 31
ἄνθρωπος ἀνθρώπου ὁ <i>människa</i>	24, 28, 74
ἀν-οίγνυμι <i>öppna</i>	85
ἄντ' ἐμοῦ	11
ἀντί (preposition)	81
ἄνω <i>uppe</i>	41
ἄξιος 3 <i>värdig</i>	37
ἄπαις 1 (genitiv ἄπαιδος) <i>barnlös</i>	22, 33
ἄπαξ <i>en gång</i>	82
ἀπάτωρ 2 (genitiv -ορος) <i>faderlös</i>	33, 81
ἀπό (preposition)	53, 81
ἀπο-θνήσκω <i>se θνήσκω</i>	

ἀπο-κρίνομαι svara	74
ἀπο-κτείνω döda	51, 58, 79, 85
ἀπ-όλλυμι fördärva, förlora; med. ἀπόλλυμαι gå under	85
ἀρετή -ῆς ἡ dygd	39
ἄριστος bäst	39
ἀρκέω vara stark, räcka till	83
ἄρκτος -ου ὁ, ἡ björn	27
ἄρρην, ἄρρεν (attiska) manlig	19
ἄρσην ἄρσεν (joniska) manlig	19
ἀρχή -ῆς ἡ början; makt, välde	78, 80
ἄρχω börja, leda, härska	56
ἅττα (av ὅστις)	45
ἅττα (av τις)	7, 45
αὕτη (se οὗτος)	43, 44
αὐτοῦ, αὐτῆς	43
αὐτός själv; i böjda kasus oftast tredje pers. pron.	42, 43, 74
ἀφ-ίημι kasta bort; efterskänka; förlåta	77
ἀφ-ικνέομαι anlända	84

B

βάθος -ους τό djup	80
βαίνω gå	18, 35, 53, 58, 83
βάλλω kasta	83
βάρβαρος 2 utländsk; (substantiverat) utlänning, barbar	22, 24
βασιλεύς kung	9, 24, 30, 31
βασίλεια βασιλείας ἡ palats	79
βάς (βαίνω)	35, 36
βάσις -εως ἡ grund	35
βέβηκα (βαίνω)	58
βελτίων, βέλτιστος	39
βίβλος -ου ἡ papyrus; bok	27
βίος -ου ὁ liv	16, 23
βουλεύομαι rådslå, överlägga	78
βούλομαι vilja (verb)	49, 83
βοῦς βοός ὁ, ἡ ox, ko	13, 14, 16, 31
βραχύς 3 kort (adj.)	23

Γ

γάλα (< *γαλακτ) γάλακτος τό mjölk	17
γαμέω (γαμῶ) gifta sig om män, med. γαμοῦμαι om kvinnor	60
γε (partikel)	2, 3, 7, 20, 42, 44, 46, 47, 52, 53, 71, 73, 75
γέλως γέλωτος ὁ skrott	71
γένος -ους τό kön, släkt(e), börd	30, 31
γένους (genitiv av γένος)	19, 30, 31
γεραιός 3 gammal, åldrig	38
γέρας γέρως τό hedersgåva -bevisning -post	30
γῆ γῆ ἡ jord(en)	27, 79
γήρας γήρως τό ålderdom	30
γηράσκω åldras	53
γίγας γίγαντος ὁ jätte	10, 20, 31
γίγνομαι bli	10, 52, 83
γιγνώσκω få veta, lära känna	34, 52, 53, 83
γλῶττα γλῶττης ἡ (γλῶσσα) tunga; tungomål, språk	13, 27
γράφω skriva	54
γυνή γυναικός ἡ kvinna	16, 17, 22, 24, 30

Δ

δαίμων -ονος ὁ <i>gudom</i>	20, 31
δάκνω <i>bita</i>	53
-δε (partikel)	7, 8, 41, 44
δέ <i>och, men</i>	24, 71-73
δέδοικα <i>frukta</i> (perf. med presensbetydelse)	58, 80
δεῖ (opersonligt) <i>det är nödvändigt</i>	84
δεινός 3 <i>hemsk, förfärlig</i>	37, 39
δείκνυμι <i>visa</i>	35
δελφίς -ῖνος ὁ, ἡ <i>delfin</i>	30
δελφύς -ύος ἡ <i>moderliv</i>	19, 30
δέομαι <i>behöva; be</i>	84
δέον (accusativus absolutus; particip av δεῖ)	78
δέρω <i>flå</i>	11, 54, 57
δέω <i>binda</i>	83
δηλόω <i>uppenbara</i>	55
δήμος δήμου ὁ <i>folk</i>	78
δημοσίᾳ <i>offentligt</i>	40
διά (preposition)	79, 81
διαλέγομαι <i>samtala</i>	79
διάλεκτος διαλέκτου ἡ <i>språk, dialekt</i>	2, 27
διδούς (av δίδωμι)	30, 34, 62
δίδωμι <i>ge</i>	30, 34, 52, 56, 62, 66
διότι <i>eftersom, därför att</i>	76
δμῶς δμῶς ὁ <i>träl, slav</i>	6, 30
δοκέω (δοκεῖ) <i>tro, synas (det synes [lämpligt])</i>	84
δόσις -εως ἡ <i>gåva</i>	18, 79
δουλόω <i>förslava</i>	60
δούς (av δίδωμι)	34, 36, 66
δράω <i>göra</i>	84
δύναμαι <i>kunna, förmå</i>	51

Ε

έ < *σε <i>sig</i>	43
έάν <i>om, ifall</i>	72, 76, 77
έαν καί <i>om också, även om</i>	77
έαυτοῦ, έαυτῆς <i>sig, sin</i>	43
έάω <i>tillåta</i>	50, 52, 84
έβην (aor. av βαίνω)	35
έγείρω <i>väcka</i>	52, 84
έγγύς <i>nära</i>	81
έγνωκα (perf. av γιγνώσκω)	51
έγνω (aor. av γιγνώσκω)	9, 34
έγώ <i>jag</i>	7, 42, 71, 79
έδάρην (aor. pass. av δέρω)	57
έδόμην (aor. med. av δίδωμι)	67
έδωκα (aor. av δίδωμι)	56, 66
(έ)θέλω <i>vilja</i>	51
έθέμην (aor. med. av τίθημι)	67
έθηκα (aor. av τίθημι)	56, 66
εί <i>om, ifall</i>	7, 43, 50, 52, 68, 69, 72, 75-77, 80
είδον <i>såg</i> (aor. II till όράω)	50, 56, 75
είκα (aor. av ἴημι)	52
εί καί <i>om också, även om</i>	77

εἶμην (aor. med. av ἵημι)	67
εἶμι gå	68, 69
εἰμί vara	7, 19, 36, 39, 58, 59, 66-68
εἶπα sade (aor. I)	83
εἶπον sade (aor. II)	52, 56, 83
εἰς (preposition)	7, 23, 41, 71, 81
εἷς (aor. particip av ἵημι)	35, 66
εἷς en, ett	10, 35, 66, 82
εἶχον (imperf. av ἔχω)	50
εἶωθα < *εἰωθα bruka, vara van (perf. med presensbetydelse)	14
εἴων (< *ἐ-σεφαι-ον imperf. av εἰάω)	50
ἐκ (preposition)	7, 23, 41, 81
ἐκεῖνος den där	43, 44
ἐκκαίδεκα sexton	20
ἐκλάπην (aor. pass. till κλέπτω)	57
ἑκτος 3 sjätte	20, 82
ἐλαφος ἐλάφου ὁ, ἡ hjort	27
ἐλαύνω driva; marschera	52, 84
ἐλέσθαι (aor. med. inf. till αἰρέομαι välja)	75, 83
ἐλάττων mindre	39
ἐλάχιστος	39
ἐλιπον (aor. till λείπω)	9, 56, 65
ἐλπίζω (< *ἐλπιδ-ι-ω) hoppas	12, 51, 73
ἔμεινα (aor. av μένω)	55
ἐμός 3 μιν (προνομεν)	44
ἐν (preposition)	81
ἐν (räkneord el. particip)	35, 66, 82
ἐν-δοξος 2 berömd	22, 37
ἐνεγκεῖν (aor. inf. till φέρω)	52
ἐνεκα (preposition)	76, 81
ἐξ (preposition)	7, 23, 39, 41, 76, 81
ἐξ ἴσου på likande sätt	39
ἐξόν (accusativus absolutus)	78
ἔξω ute	41
ἔοικα synas, likna (perf. med presensbetydelse)	51
ἔπαθον (aor. av πάσχω)	53
ἐπεί (temporal/kausal subjunktion)	72, 76
ἐπειδάν (< ἐπειδή ἄν) (temporal/kausal subjunktion)	72
ἐπειδή (temporal/kausal subjunktion)	76
ἐπὶ ἄν (< ἐπεὶ ἄν) (temporal/kausal subjunktion)	72
ἐπί (preposition)	81
ἔπομαι följa	16, 50, 84
ἔπος -ους τό ord	19
ἐπτά sju	19, 82
ἐργάζομαι arbeta	52
ἔργον -ον τό verk, arbete	13
ἐρρωμένος stark (avvikande komparation)	37
ἔρχομαι komma	56, 69, 84
ἐς (preposition)	41, 71, 81
ἐσθίω äta (aor. ἔφαγον)	84
ἔσονται (av εἰμί)	19, 68
ἔσπεια (aor. av σπένδω) < *ἔσπενσα < *ἔσπενδ-σα	20
ἑσπέρα -ας ἡ afton, kväll	13
ἐστάλην (aor. pass. av στέλλω)	57
-ἑστατος	37

ἔσταιλα (aor. av στέλλω)	55
-έστερος	37
ἔστηκα (intransitiv perf. av ἵστημι med presensbetydelse stå)	58, 64
ἔστην (intransitiv aor. av ἵστημι jag ställde mig)	57, 64
ἔστησα (aor. I av ἵστημι)	64
ἔστι(ν) <i>det finns, är möjligt m.m.</i>	68
ἔσχον (aor. av ἔχω)	17, 50, 56
ἔσω <i>inne</i>	41
ἐτάθην (aor. pass. av τείνω)	57
ἐτραπον (aor. av τρέπω)	56
εὐδαίμων 2 <i>lycklig</i>	33, 37
εὐελπις 2 <i>förhoppningsfull</i>	33
εὖνους 2 <i>förståndig</i>	32, 37
εὕρισκω <i>finna, hitta</i>	56
εὖρος εὖρους τό <i>bredd</i>	80
εὐχομαι <i>be</i>	54
ἐφάνην (aor. pass. II till φαίνω)	57, 87
ἐφάνθην (aor. pass. I till φαίνω)	57, 87
ἔφην < *ἐφᾶνσα (φαίνω)	10
ἐχθρός 3 <i>fientlig; fiende</i>	38
ἔχω <i>ha, äga</i>	17, 50, 56, 84
έωρων (< *ή-φορά-ο-ν, imperf. av όράω)	51
έως så <i>länge som; till ess att</i>	76
έως έω ή <i>morgonrodnad; öster(landet)</i>	28

Z

Ζεύς	12
ζυγόν -οῦ τό <i>ok</i>	12
ζήν <i>att leva</i> (pres. infinitiv till ζῶ)	24, 80, 84

H

-η suffix för aor. pass II	54, 57, 58
ή <i>eller; vid komparativer än</i>	72
ήγαγον (aor. till ἄγω)	52, 83
ήδε	6, 44
ήδεις, äldre ήδησθα (pluskvamp. av οἶδα)	70
ήδειν, äldre ήδη (pluskvamp. av οἶδα)	70
ήδομαι <i>njuta</i>	84
ήδύς 3 <i>ljuv, söt</i>	14, 33, 35, 36, 38, 39
ήδίων (komparativ till ήδύς)	38
ήκα (aor. till ἵημι)	56, 66
ήκιστα <i>inte alls</i>	39
ήλθον (aor. till έρχομαι)	24, 56, 84
ήλιος ήλιού ό <i>sol(en)</i>	24
ήμεῖς <i>vi</i> (pronomen)	11, 42
ήμέρα -ας ή <i>dag</i>	13, 41
ήμέτερος 3 <i>vår</i> (pronomen)	42, 44
ήν <i>om, ifall</i>	72, 76
ήνεγκον (aor. till φέρω)	52, 87
ήπαρ ήπατος τό <i>lever</i> (substantiv)	12, 16
ήπειρος ήπείρου ή <i>fastland</i>	27
ήτις (relativt pronomen fem. sing.)	45
ήττων <i>sämre</i>	39
ήχθην (aor. pass. till ἄγω)	57, 83

Θ

θάλαττα θαλάττης ή hav	26
θάπτω begrava	12, 84
θάνατος θανάτου ό död (substantiv)	6, 53, 76, 80
θανοῦμαι (fut. till θνήσκω)	54, 84
θάπτων (komparativ till ταχύς)	17, 33, 38
θεά -ᾱς ή gudinna	27
θεῖος 3 gudomlig	32
θείς (aor. particip av τίθημι)	32, 35, 36, 66
θέλω vilja (substantiv)	51
θέμενος (aor. particip av τίθημι)	32, 67
-θεν (suffix: från x)	41
θεός - οῦ ό, ή gud (gudinna)	27
-θη (suffix för aor. passivum)	54, 57
θήρ θηρός ό vilddjur	14, 19
θηράω jaga	53
θηρεύω jaga	51, 60
-θι (ändelse för andra pers. sing)	18, 41, 57, 64, 68
θνήσκω dö	53-55, 84
θνητός 3 dödlig (verbaladj. till [ἀπο]θνήσκω)	24
θρίξ τριχός ή hår	17, 31
θυγάτηρ θυγατρός ή dotter	44
θύρα -ας ή dörr	41

Ι

ἰδίᾳ privat	40
ἰέναι (inf. av εἶμι)	69, 74
ἵημι kasta, skicka	35, 52, 56, 62, 66
ἱεως, ἱλεων helig	32
ἵνα för att	77
ἰός -οῦ ό gift < φισος	19
ἵππος häst	6, 7, 27
ἴσθι (imperativ av εἰμί el. οἶδα)	18, 68, 70
ἴσος lik (adj.)	39, 79
ἰστάς (av ἵστημι)	35, 62
ἵστημι ställa	35, 52, 57, 58, 62, 64, 65
-ιστος, -ίστη, -ιστον (superlativsuffix)	32, 38
ἰσχυρός 3 stark	37
ἴσως kanske	39
-ίων, -ιον (komparativsuffix)	33, 38

Κ

καθαίρω rena	84
καὶ ἂν	77
καί εἰ	77
καίπερ	77
καίω se κάω	
κακίων (komparativ till κακός)	33, 38, 39
κακός ond, dålig	38, 39
καλός schön, fin	14, 38, 80
καλῶς ἔχει det är bra, det står bra till	74
καλῶς ἔχω, πράττω jag har det bra	79
καλέω kalla	54, 55, 85
κάλλος -ους τό skönhet	14
κάμνω vara trött, sjuk, lida av	80, 85

κατά (preposition)	41, 81
κάτοιδα känna igen	75
κάτω nere	41
κάω (καίω) bränna	53, 84
κέκτημαι äga (perf. av κτάομαι med presensbetydelse)	51, 75
κενός 3 tom	37
κέρας κέρως (κέρατος) τό horn	30
κίνδυνος κινδύνου ό fara, risk	74, 80
κλαπείς < *κλῶπεις (aor. particip pass. till κλέπτω)	11
κλάω bryta	85
κλοπή stöld	9
κλέος κλέους τό ryktbarhet	13
κλέπτω stjåla	9, 11, 57, 85
κλίνω böja, luta	85
κλώψ κλωπός ό tjuv, rövare	9
κόπτω hugga	12, 54
κόρη -ης ή flicka	14
κοσμέω smycka, pryda, ordna (efter en uttänkt plan)	54
κρείττων (komparativ till άγαθός)	39
κρίνω urskilja; bedöma	85
κρούω stöta	51
κρέας κρέως (κρέατος) τό kött	30
κρύπτω dölja, hemlighålla	80
κράτιστος (superlativ till άγαθός)	39
κράτος -ους τό styrka	39
κτάομαι förvärva	51, 75

Λ

λαός (Homeros) > λεώς	9
λαγχάνω få på sin lott	52, 53, 85
λαμβάνω taga	52, 53, 56, 85
λανθάνω vara dold	53, 54, 85
λέων λέοντος ό lejon	30
λείπω lämna	9, 56, 58, 65, 85
λεώς λεώ ό folk	9, 28
λήσω (fut. till λανθάνω)	54
λιμός -οῦ ό hunger	79
λύκος -ου ό varg	16

Μ

μαίνω göra galen; μαίνομαι bli galen	58
μανθάνω lära sig	85
μάτηρ (doriska = μήτηρ)	9
μάχη -ης ή strid	79
μάχομαι strida, kämpa	79, 85
μέγας μεγάλη μέγα stor	33, 38
μέγιστος	38
μείγνυμι blanda	85
μέλαινα < *μελαν-ια	12
μέλας μέλαινα μέλαν svart	35, 37
μείζων (komparativ till μέγας)	38, 79
μείων (komparativ till μικρός/ όλίγος)	39
μέλει μοί τινος jag bryr mig om ngn/ngt	74, 85
μέλλω ämna	51
μέν (partikel)	24, 72

Μενέλαος	28
-μενος, -μένη, -μενον (suffix för medium-passivum particip)	32, 48
μένω <i>stanna kvar, förbli</i>	18, 54, 55, 85
μέσος 3 <i>mellerst; mitten av</i>	13, 24
μετά (preposition)	81
μεταμέλομαι <i>ångra (med genitiv)</i>	74
μή <i>icke</i>	7, 71, 75-77
μηδείς <i>μηδεμία μηδέν ingen</i>	35, 71
μήν (partikel)	72, 73
μήκος <i>μήκους τό längd</i>	80
μήτηρ <i>μητρός ή moder</i>	9
μία (räkneord <i>en, ett i femininum</i>)	19, 35, 66, 82
μόνος 3 <i>ensam; endast</i>	24

N

ναός <i>äldre form för νεός</i>	28
νεανίας -ου <i>ό yngling</i>	26
νέμω <i>för-, tilldela; låta beta</i>	85
νεώς <i>νεώ ό tempel</i>	28, 31
νήσος <i>νήσου ή ö</i>	24, 27
νικάω (be)segra	60
νίκη -ης ή <i>seger</i>	26
νομίζω <i>anse</i>	54, 85
νόσος -ου ή <i>sjukdom</i>	27
νοῦς (νόος) <i>νοῦ ό sinne, förstånd; tanke</i>	10, 32
νύξ <i>νυκτός ή natt</i>	19
νύχθ' <i>όλην hela natten (igenom)</i>	11
νῶ (av νοῦς)	24

Ξ

ξένος -ου <i>ό främling</i>	14
ξύν (biform till σύν)	81

O

ὅδε <i>den här</i>	7, 44
ὁδός -οῦ ή <i>väg</i>	27, 28
οἶδ, εἶδ, ἰδ < *φοιδ, φειδ, φιδ	70
οἶδα <i>veta (perf. med presensbetydelse)</i>	51, 68, 70, 74
οἴκοι <i>hemma</i>	41
οἶκος <i>οἴκου ό hus, hem</i>	13
οἶμαι (οἶομαι) <i>tro</i>	49
οἶός τέ εἰμι (οἶόν τέ ἐστί(ν)) <i>jag kan (det är möjligt)</i>	68
οἶόν τε ὄν (accusativus absolutus)	78
οἷς eller οἷς οἰός ό, ή <i>får</i>	13
οἶσω <i>jag skall bära (futurum till φέρω)</i>	87
ὀλίγος <i>fåtalig, liten</i>	39
ὀλλυμι <i>fördärva, -göra</i>	18, 52, 85
ὁ μὲν - ό δέ <i>den ene - den andre</i>	24
ὄμμα ὄμματος τό <i>öga</i>	18, 80
ὀμνυμι <i>svära (en ed)</i>	85
ὁμοιος 3 <i>lik(adan)</i>	72
ὁμοῦ <i>samtidigt (med)</i>	41, 81
ὄνομα ὀνόματος τό <i>namn</i>	11
ὄνομά ἐστί μοι <i>jag heter</i>	79
ὄντως <i>verkligt (adverb till ὄν)</i>	39

ὀπισθεν (adverb och preposition)	81
ὀπίσω <i>bak till, bakifrån</i>	41
ὀπλίζω <i>bevärpa</i> (τὰ ὅπλα <i>vapen</i>)	51
ὅπως <i>för att, på det att</i>	68, 74, 77
ὁράω <i>se</i>	49, 51, 85
ὀργή -ῆ ἢ <i>vrede</i>	78
ὄρνις <i>ὄρνιθος</i> ὁ, ἡ <i>fågel</i>	19
ὄρος <i>ὄρους</i> τό <i>berg</i> (plur. nom. ὄρη)	31, 78
ὀρύττω <i>gräva</i>	52, 85
ὅς, ἥ, ὅ <i>som, vilken</i> (relativt pronomen)	45
ὅστέον > ὅστων <i>ben</i>	28
ὅστις <i>vem som; var och en som</i>	45, 68, 71, 75
ὅταν (< ὅτε ἄν) <i>när, då</i>	72
ὅτε <i>när, då</i>	68, 72, 76
ὅ τι <i>vad som, vad som helst som</i>	45
ὅτι <i>att</i>	45, 74, 76
ὅτου = οὗτινος (av ὅστις)	45, 76
ὅτι = ὅτινι (av ὅστις)	45
οὐ (οὐκ, οὐχ) <i>inte</i>	7, 50, 68, 71-77
οὐδαμοῦ <i>ingenstans</i>	40
οὐδεὶς οὐδεμία οὐδέν <i>ingen</i>	35, 71
οὐδέν <i>inget; inte alls</i>	35, 71, 80
οὗθ' ἡμεῖς	11
οὕνεκα <i>eftersom, därför att</i>	76
οὐρανός -ου ὁ <i>himmel</i>	24
οὖς ὠτός τό <i>öra</i>	30
οὗτος αὕτη τοῦτο <i>denne, den här</i>	43, 44
ὀφειλέτης -ου ὁ <i>gäldenär</i>	77
ὀφείλημα ὀφειλήματος τό <i>skuld</i>	77
ὀφείλω <i>vara skyldig, böra</i>	86
ὀφλισκάνω <i>göra sig skyldig till</i>	86
ὀψέ <i>sent</i>	38

Π

παιδεύω <i>uppföstra</i> (avledning till παις)	51
παῖς <i>παιδός</i> ὁ, ἡ <i>barn</i>	17, 30
πάλαι <i>fordom,, förr</i>	24, 37
παλαιός 3 <i>gammal</i>	38
πάντα (adverbiellt) <i>i allt</i>	6, 36, 73, 80
πανταχοῦ <i>överallt</i>	40
πάντως <i>helt och hållet; ovillkorligen</i>	39
παρά (preposition)	81
παρθένος -ου ἡ <i>jungfru</i>	27
πᾶς <i>πᾶσα</i> πᾶν <i>all, hel, varje</i>	34, 36, 39
πᾶσα (< *παντ-ια) (fem. nom- sing. av πᾶν)	10, 13, 20
πᾶσι (< πανσι < *παντ-σι) (dat. plur. mask. o. neut. av πᾶν)	20
πάσχω (< *πασχω) <i>lida</i>	53, 86
πατράσι < *πατρσι (dat. plur. av πατήρ πατρός ὁ <i>fader</i>)	11
πείθω (< *φειθω) <i>övertala, -tyga; πείθομαι lyda</i>	17, 58, 74, 86
πέμπω <i>skicka, sända</i>	18, 55, 57, 58
πένης 1 <i>fattig</i>	22, 33, 37, 76
πέραν (preposition)	81
περί (preposition)	53, 81
Περικλῆς	10, 30
πέτομαι <i>flyga</i>	9, 52, 86

πήγνυμι göra hård	86
πικρός 3 bitter	37
πίνω dricka	86
πίπτω falla	52, 54, 86
πλάσμα -ματος τό formande; bild, figur; inbillning	18
πλάττω forma	13
πλείς (kontraherad form av πλέω)	13
πλειστός (superlativ till πολύς)	38
πλείων (komparativ till πολύς)	38
πλέομεν (okontraherad form av πλέω)	13
πλέω segla	51, 54
πλέως, πλέα, πλέων full (med genitiv)	32
πλήθος πλήθους τό mängd, hop	78
πλήν (preposition)	81
πλησίος 3 närbelägen	38
πλήττω slå	86
πλούσιος 3 rik	76, 79
πόλις πόλεως ή stad, stat	30, 31
πολίτης -ου ό medborgare	26
πολλοῦ av stort värde, mycket (genitivus pretii)	79
πολύς πολλή πολύ mycken	33, 38
πονηρός 3 usel, dålig	73, 80
ποσί < *ποδ-σι (dat. plur. av πούς)	19
πούς ποδός ό fot	31
πνέω blåsa	51, 54
πράττω göra	13
πρίν förrän, innan	76
πρό (preposition)	37, 53, 81
προδότης -ου ό förrädare	78
πρός (preposition)	81
πρότερος 3 tidigare	37
πρωί (πρωί) tidigt	38
πρώτος 3 först	24, 37
πτέρον -ου τό vinge	52
πυνθάνομαι fråga, erfara	86
πῦρ πυρός τό eld (plur. efter andra dekl. πυρά -ων -οίς -ά)	80

P

ῥάδιος 3 lätt, lindrig	38
ῥᾶστος	38
ῥᾶων	38
ῥεῖ (kontraherad form av ῥέω)	6, 50
ῥέω flyta	19, 86
ῥήγνυμι ha sönder	86
ρίζω få att rota sig, plantera	51
ῥώννυμι stärka, göra frisk	86

Σ

-σαν (ändelse för tredje pers. plur.)	49, 55, 57, 64
-σε (partikel: vart?)	41
σφ	14, 19, 50
σαφής 2 tydlig	33, 39
σβέννυμι släcka	86
*σεμ -σ > *σεν-ς > *έν-ς > εἶς	10
σελήνη -ης ή måne(n)	24

σημαίνω <i>ge tecken</i>	73
σκέπτομαι <i>se, betrakta, granska</i>	18, 86
σκοπέω <i>se, betrakta, granska</i>	18, 86
*σμ-ια > μία	19
σός 3 <i>din</i>	44
σοφός 3 <i>vis</i>	37, 39
σπείρω <i>så</i> (verb)	58
σπεύδω <i>skynda, vara ivrig</i>	9
σπουδή -ῆς ἡ <i>iver</i>	9
σταλείς < *στλεις (aor. particip pass. av στέλλω)	11
στείλας < *στειλαντ-ς (aor. particip aktivum av στέλλω)	20
στέλλω <i>skicka</i>	11, 35, 55-58
στενός 3 <i>trång</i>	37
στήσω (fut. till ἵστημι)	64
στρέφω <i>vrida</i>	86
σύ <i>du</i>	7, 42, 71
συλ-λέγω <i>samla</i>	18, 52, 53, 57
σύν (preposition)	81
σῦς σὺς ὁ, ἡ <i>svin, gris</i>	31
σφαῖρα -ας ἡ <i>klot</i>	26
σχεῖν (aor. infinitiv till ἔχω)	17, 56
σχολαῖος 3 <i>trög, långsam</i>	38
σχολή -ῆς ἡ <i>fritid, sysslolöshet</i>	38
σχολῇ <i>knappt</i>	79
σώζω <i>rädda</i>	86
Σωκράτης	30, 73, 76, 79
σῶμα σώματος τό <i>kropp</i>	31
σώφρων 2 <i>klok</i>	33, 37, 39

T

-τατος, τάτη, -τατον	32, 37
τάττω <i>ställa upp, ordna</i>	13
ταῦρος -ου ὁ <i>tjur</i>	6, 28
τάφρος -ο ἡ <i>grav</i>	27
τάχιστα	40, 76
τάχιστος	38
ταχύς <i>snabb</i> (stam <i>θαχ</i>)	17, 33, 38
τε ... καί (både ...) och, såväl ... som	72
τέθνηκα (perf. av [ἀπο]θνήσκω med presensbetydelse är <i>död</i>)	55, 58
τείνω <i>sträcka, spänna</i>	12, 57, 58, 86
τέκνον -ου τό <i>barn</i>	52
τελέω <i>sluta</i>	54, 86
τέμνω <i>dela, klyva</i>	53, 86
τέρην, τέρεινα τέρεν <i>vek, öm</i>	35
-τερος, -τέρα, -τερον	32, 37
τέτταρες <i>fyra</i> (räkneord)	14, 16, 82
τήμερον <i>idag</i>	41
τί varför (adverbiell akkusativ)	80
τίθημι <i>ställa, placera</i>	32, 35, 52, 56, 62, 66
τίθησι (andra pers. sing. pres. indikativ aktivum av τίθημι)	18, 62
τίκτω <i>föga, nedkomma med</i>	52, 87
τιμάω <i>hedra; värdera</i>	57, 79
τίνω <i>böta, betala; med. τίνομαι utkräva hämnd, straffa</i>	87
τίς, τί <i>vem, vad</i> (interrogativt pronomen)	7, 45
τις, τι <i>någon, något</i>	7, 45

τόδε <i>detta</i> (demonstrativt pronomen)	44
τοῦτο <i>detta</i> (demonstrativt pronomen)	43
τρέπω <i>vända</i>	56, 58, 87
τρέφω <i>föda, nära</i>	77, 87
τρέχω <i>springa</i>	87
τριακοστός 3 <i>trettionde</i>	20, 82
τριχός (genitiv till <i>θρίξ</i>)	17, 31
τυγχάνω <i>råka, träffa</i>	87
τυφλός 3 <i>blind</i>	72

Τ

ὔδωρ ὕδατος τό <i>vatten</i>	30
ὑμεῖς <i>ni</i>	42, 74
ὑμέτερος 3 <i>er</i>	44
ὑπέρ (preposition)	81
ὑπισχνέομαι <i>lova</i>	73, 84
ὑπό (preposition)	79, 81
ὑψος -ους τό <i>höjd</i>	80

Φ

φαίνω <i>visa</i>	30, 54, 55, 57, 58, 87
φάος φάους τό <i>ljus</i> ; jfr φῶς	30
φάσις -εως ἡ (substantiv till φαίνω eller φημί)	18
*φειθω > πείθω	17
φέρω <i>bära</i>	52, 87
φεύγω <i>fly</i>	9, 34, 47, 50, 56, 87
φεύγων (pres. particip)	34
φημί <i>säga, tala</i>	7, 18, 35, 52, 56, 68, 69, 73
φθάνω <i>κομμά φάρε</i>	87
φίλος 3 <i>kär, som tycker om; vän</i>	7, 38, 44, 75
φθονέω <i>avundas</i>	79
φοβεόμαι <i>frukta</i>	75
φόβος -ου ὁ <i>fruktan</i>	23
φονεύω <i>mörda</i>	51
φυγή -ῆς ἡ <i>flykt</i>	9
φυγών (aor. particip till φεύγω)	34
*φυλακ-ι-ω > jon. φυλάσσω > att. φυλάττω	13
φυλάττω <i>bevaka, vakta</i>	13
φύω <i>skapa, alstra</i>	18, 35, 57, 87
φῶς φωτός τό <i>ljus</i> jfr φάος	30, 72

Χ

χαίρω <i>glädja sig</i>	87
χαρίεις 3 <i>angenäm, behaglig</i>	35, 37, 39
χείρ χειρός ἡ (dat. plur. <i>χερσί</i>) <i>hand</i>	79, 80
χείριστος (superlativ till <i>κακός</i>)	39
χείρων (komparativ till <i>κακός</i>)	39
χέω <i>gjuta, hålla</i>	87
χῆν <i>χηνός ὁ, ἡ γὰς</i>	36
χρίω <i>smörja</i> (verb)	51
χώρα -ας ἡ <i>land</i>	9, 26

Ψ

ψαύω <i>beröra</i>	51
ψεύδω <i>bedraga; med. ljuga; pass. bedragas, bedraga sig</i>	57

Ω

-ων, -ουσα, -ον (suffix för particip)	34
ὄν, οὖσα, ὄν (particip till εἶμι)	36, 39, 68
ὠνέομαι köpa	79, 87
-ώς, -ῶα, -ός (suffix för perf. particip aktivum)	34
ὥς till; såsom, att m.m.	7, 68, 74-77, 81
ὥσπερ såsom, liksom; så att säga	77
ὥσπερ ἄν εἰ (lik)som om	77
ὥστε så att (för att)	6, 77
ὥτός (genitiv av οὖς öra)	30

Ἀφροδίτη ἀναδυομένη
 'Afrödite som stiger upp [ur havet]',
 första seklet e. Kr.
 Museo Nazionale, Syracuse

Övriga illustrationer:

"Agamemnons dödsmask"	i
Zeus (Poseidon) - övre delen av bronsstaty	i
Greklands dialekter - kartbild	1
Politisk karta för Grekland 431 f. Kr.	2
Honoré Daumier, <i>Minos</i>	28
<i>Pojke med gås</i> x 2 (en antik och en modern kopia)	36
<i>Sappho</i> - detalj från Rafaels <i>Il Parnasso</i>	91